

CASOPISNO IN GRAFICNO
PODJETJE
Ljubljana, Titova—Likoarje-
va—Tomišičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA „DELO“

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk lakirnice in plastificirnice
- Izdaja srednji slovenski dnevnik „DELO“
- zabavni tednik „TEDENSKA TRIBUNA“
- Ilustrirano revijo „TOVARIS“
- štirinajstrednik „NASI RAZGLEDI“
- revijo „AVTO“
- revijo „STOP“
- zabavni tednik „ZVITOREPEC“

Podobnega primera ni

Na začetku se moramo vprašati, kako je v neki državi mogoče v kratkih osmih mesecih povečati uvoz v primerjavi z enakim obdobjem lani za skoraj 5 milijard dinarjev ali za 28 odstotkov, v enakem času pa prodati v tujino komaj za 1,7 milijard din ali za 15 odstotkov več. Za pri celotnem pregledu svetovnega izvoza v Biltenu Združenih narodov ni bilo drugega podobnega primera kot je naš, jugoslovanski!

Gospodarski vestnik — 23. X. 1970

Korenine divjanja cen

Trgovina vse bolj pogosto zaračuna večje marže, kot so predpisane. Zvezna tržna inspekcija je pregledala vsa večja potrošniška središča v državi. Pregledala je 329 trgovskih organizacij in v 110 podjetjih so bile marže previsoke. Vendar pa ves dobiček, ki ga je trgovina dobila s tem po podatkih inspekcije, ne presega dva milijona dinarjev. Zakonite marže so se v primerjavi z lanskimi povečale le za 3 točke (ne odstotke). Korenine divjanja cen na tržišču so torej verjetno globlje in predvsem na drugi strani.

Dnevnik — 23. X. 1970

Uganite!

Dr. Rajko Tomović, poslanec Srbije v Zboru narodov je na zadnji seji tega doma vprašal tole:

»Katera je lista delala, ki je v enem letu trikrat spremenila cene mesa, kruha, sladkorja, transportnih uslug in pripravila zvišanje cen električne energije...?«

Prepuščamo bralcem, da se sami spomnijo, za katero državo gre.

Borba — 24. X. 1970

Propaganda na veliko...

Sredstva, ki jih dajejo gospodarske organizacije za ekonomsko propagando se iz leta v leto povečujejo. Lani so gospodarske organizacije vložile v ekonomsko propagando 900 milijonov dinarjev, kar je za 10% več kot leta 1966. V Jugoslaviji posluje danes 420 organizacij in agencij, ki jim je osnovni namen ustvarjanje ekonomske propagande.

Delavska enotnost — 24. X. 1970

Pomoč republik Banjaluki

Banjaluka je prav gotovo naše največje gradbišče... Leto dni po katastrofalnem potresu živi še vedno 9415 banjaluških družin v improviziranih stanovanjih.

Do 15. oktobra letos je iz republik prišla pomoč v višini 67.848.066 dinarjev. V ta znesek so vračunani prispevki delovnih organizacij, družbeno-političnih skupnosti, družbenih organizacij in privatnih oseb. Iz Bosne in Hercegovine je prislo 18.953.211 dinarjev iz Srbije 36.398.992, iz Crne gore 2.545.124, Hrvatske 2.272.029, Makedonije 1.461.022 in Slovenije 6.217.818 dinarjev.

Borba — 27. X. 1970

Zlatniki in srebrniki

Pred časom se je na seji zveznega odbora za zdravstvo in socialno politiko zvedelo, da so domači zlatniki in srebrniki v prvem letu obtoka prinesli 2.366.788 dinarjev dohodka.

Ta dohodek federacije je namenjen izključno socialno-humanitarnim akcijam, sredi leta pa se je končal natečaj za sodelovanje v razdelitvi teh sredstev. Kot po navadi, je bilo tudi tokrat veliko zanimanje za delitev zveznega denarja, tako da znašajo sešete zahteve vseh udeležencev natečaja natanko 16.315.879 dinarjev, se pravi sedemkrat več, kolikor se je denarja nabralo. Med zahtevki so tudi takšni, v katerih piše, da bi šele delitev sredstev omogočila izdelavo natančnega načrta za porabo denarja...

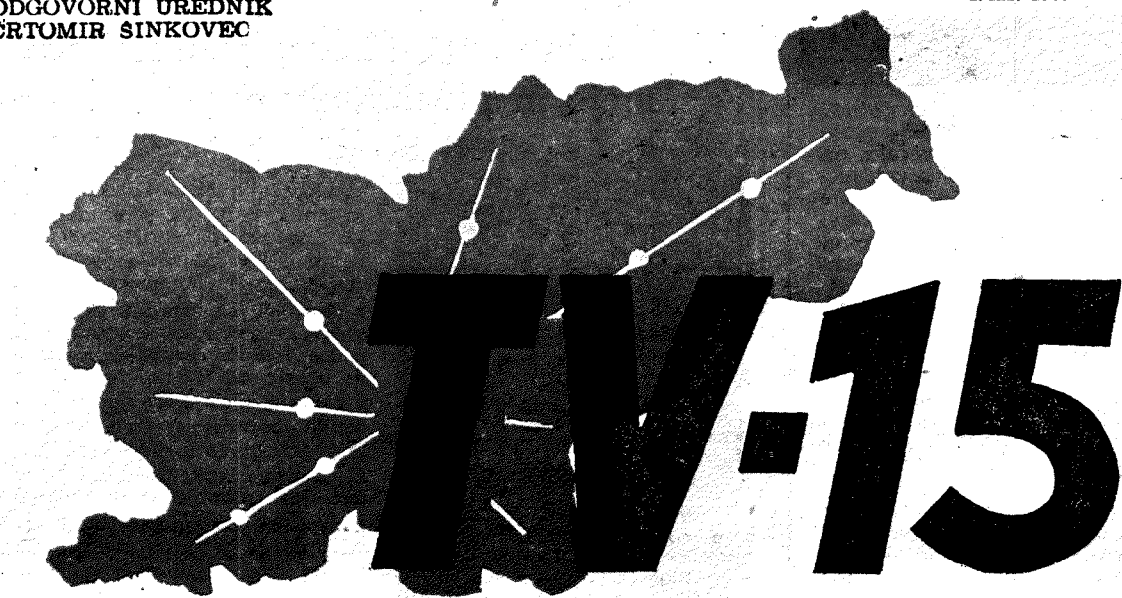
Tovariš — 27. X. 1970

Kaj so odgovorili...

Med turnejo po Jugoslaviji je znani pridobitnik, sedaj predsednik Mednarodne banke za razvoj Robert McNamara begal naše gospodarstvenike z zelo učinkovitimi vprašanji. Po pisanju beograjskega lista NIN je McNamara vprašal tudi tole: kako razporejate kredite, ko imate negativno obrestno stopnjo in je stopnja inflacije večja od obratne stopnje?

Ne vemo kaj so gospodarstveniki odgovorili na to vprašanje, toda pred poznalcem svetovnih gospodarskih gibanj se niso mogli izveči kot pred našo javnostjo, ki jo prepričujejo, kako je inflacija mimo drugega širok svetovni pojav.

VUS — 28. X. 1970

GLASILO ZZB NOV SLOVENIJE IN ZRVS SLOVENIJE

S SEJE PREDSEDSTVA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Začele so se priprave na proslavo 30-letnice ljudske vstaje

Na seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV, ki je bila 28. oktobra v Beogradu, so imeli zelo obširen dnevni red. Najprej so obravnavali predlog komisije za negovanje revolucionarnih tradicij o proslavi 30-letnice vstaje jugoslovanskih narodov.

V razpravi o tem predlogu se je koj videlo, da se člani predsedstva z njim ne strinjajo. Zato so sklenili predlagati Zvezi komunistov, Socialistični zvezi, Zvezni skupščini in drugim družbeno-političnim organizacijam, naj bi bila osrednja proslava 30-letnice vstaje četrtega julija 1971 v Beogradu. Menili so naj bi bila ta dan seja vodstev ZK SZDL in drugih družbenopolitičnih organizacij. Za pripravo programa te proslave in njegovo izvedbo bi bilo po mnenju članov predsedstva treba ustanoviti reprezentativen zvezni odbor, ki bi imel svoj izvršilni organ za organizacijo priprav proslave.

V smislu nadaljnjega predloga predsedstva zveznega odbora ZZB NOV naj bi proslave 30-letnice vstaje jugoslovanskih narodov trajale vse leto 1971 in bi se končale 22. decembra v Rudem, kjer je 1961 bila ustanovljena prva proletarska brigada.

Pri svečanostih ob tej pomembni obletnici naj bi sodelovale vse

družbenopolitične organizacije od občin do federacije. Proslave po republikah pa ne bi smele biti vezane samo na republiški dan vstaje, marveč naj bi se nanašale na vse pomembne dogodke iz dni vstaje v letu 1941.

Iz obširne in temeljite informacije o urejanju stanovanjskih zadev udeležencev NOV, ki so jo prejeli člani predsedstva že pred sejo, je videti, da je po prizadevanju celokupne naše družbene skupnosti bilo v letih 1960 do 1968 urejenih 64.964 stanovanjskih zadev udeležencev NOV. Poprečno je torej letno dobilo 7.218 borcev in invalidov NOV primeren stanovanj. Največ stanovanjskih problemov je bilo v tem času urejenih v Hrvatski in Srbiji. Njima pa sledita še Bosna in Hercegovina ter Slovenija.

V aprilu 1968 sprejeti zakon o dopolnitvah temeljnega zakona o prispevku na sredstva skupne potrošnje je omogočil zbiranje nadaljnjih sredstev za urejanje sta-

novanjskih zadev borcev in vojaških vojni invalidov. Zato je bilo v letih 1969 in 1970 urejenih nadaljnjih 25.910 stanovanjskih zadev borcev in invalidov NOV. Od tega je bilo zgrajenih 5.543 stanovanj v družbeni lastnini, 5.833 udeležencev NOV si je zgradilo stanovanja s pomočjo kreditov iz omenjenih sredstev, a 14.534 stanovanj je bilo s pomočjo kreditov adaptiranih.

Kljub temu pa je še vedno 66.000 neurejenih stanovanjskih primerov udeležencev NOV, od tega v Sloveniji še 8.453. Na udeležence NOV pred 9. 9. 1943 odpade od tega števila 45.119 (v Sloveniji 3.960), a na tiste po 9. 9. 1943 pa ostalih 21.402 (v Sloveniji 4.493).

V zvezi s tem so na seji po temeljiti razpravi sprejeli plan urejanja stanovanjskih zadev udeležencev NOV v letih 1971 do 1975 in dali tudi pripombe k načrtu temeljnega zakona o izločanju in usmerjanju sredstev za stanovanjsko gradnjo.

Dalje je predsedstvo obravnavalo poročilo komisije vojaških vojni invalidov zveznega odbora ZZB NOV o aktualnih problemih VVI in družinskih invalidov.

Predsedstvo je na tej svoji seji razpravljalo tudi o zdravstvenem varstvu borcev po načrtih republiških zakonov o zdravstvenem zavarovanju. Odobrilo je poročilo o mednarodnem sestanku v Beogradu v zvezi s pripravljanim evropskega srečanja borcev.

Uskladitev pokojnin

Skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije je 29. oktobra sprejela odlok o uskladitvi pokojnin.

Na podlagi tega odloka se starostne, družinske in invalidske pokojnine, uveljavljene do 31. decembra 1970, povečajo za 10 odstotkov in še za 20 dinarjev. To zvišanje predstavlja uskladitev pokojnin z gibanjem poprečnih življenjskih stroškov.

Mimo tega pa bodo starostne, družinske in invalidske pokojnine ter pokojnine pogodbenih zavarovancev, uveljavljene do 31. decembra 1969, zvišane za 7 odstotkov tistim upokojencem, ki so bili upokojeni do 31. decembra 1968, ter za 4,5 odstotka pokojnine, uveljavljene v letu 1969, če se osebni dohodek tega leta ni štel v pokojninsko osnovo. To zvišanje predstavlja uskladitev starih pokojnin z novimi.

Skupno zvišanje pokojnin, uveljavljenih do konca leta 1968, znaša torej 17 odstotkov in še 20 dinarjev. Pokojnine, uveljavljene v letu 1969, pa se bodo zvišale za skupno 14,5 odstotka in še za 20 dinarjev.

Vse pokojnine vojaških zavarovancev in pokojnine delavcev, zaposlenih na določenih dolžnostih pri organih za notranje zadeve, pa se zvišajo za 14,5 odstotka in še za 20 dinarjev, kajti njihove pokojnine iz prejšnjih let so že bile usklajene. To zvišanje pa pride v poštev le pri tistih vojaških zavarovancih, ki so bili upokojeni do 31. 12. 1969. Tistim vojaškim zavarovancem in delavcem organov za notranje zadeve, ki so bili upokojeni v letu 1970, bodo pokojnine zvišane le za 10 odstotkov in 20 dinarjev.

Vse navedene pokojnine bodo zvišane od 1. januarja 1971 dalje.

V navedenem odloku je tudi tole določilo:

»Borcem NOV pred 9. septembrom (oziroma do 13. oktobra 1943) in španskim borcem, katerim je bil k pokojnini odmerjen zvezni oziroma republiški dodatek za borce, se poveča znesek pokojnine brez dodatka za borce. Znesek zveznega oziroma republiškega dodatka za borce se odmeri po posebnih predpisih.«

K temu določilu je treba pripomniti, da odmera zvišanega dodatka za borce še ni določena.

Upokojencem po 80. členu prejšnjega zakona o pokojninskem zavarovanju bodo pokojnine zvišane za 17 odstotkov in 20 dinarjev. Izjema so le tisti, ki prejemajo varstveni dodatek. Toda tudi tem bodo pokojnine zvišane, a najnižja pokojnina bo znašala 521 dinarjev.

V. M.

Dan mrtvih je za nami... Na grobovih padlih pa (slika je posneta na pokopališču bolnišnice Franje) je ostalo cvetje mladih, in z njim obet, da bo spomin na žrtve narodnoosvobodilnega boja kot svetel vodnik v prihodnost še živel!

Dogodki tedna

● Na slovesnosti ob 25-letnici ustanovitve OZN je 127 držav članic svetovne organizacije slovesno potrdilo svoje soglasje z ustanovno listino OZN in se ponovno obvezalo, da bodo upoštevale njene določbe. V sedežu OZN je bila zaključna seja slovesnega dela jubilejnega zasedanja, ki so se je udeležili šefi držav in vlad ter posebni odposlanci; razglasili so tri deklaracije, ki naj bi utrle pot novemu mednarodnemu vedenju in ki naj bi pomagale odstraniti glavne vzroke nestabilnosti v svetu.

● Predsednik francoske republike Pompidou je ocenil na seji vlade svoje pogovore s predsednikom Titom kot zelo koristne za prihodnje sodelovanje med obema državama. Pompidou je še posebej opozoril na »veliko sličnost stališč med obema državama in še posebno kar zadeva njune splošne koncepcije o mednarodnih odnosih, kakor tudi na željo obeh držav, da razvijata bilateralne odnose. Po besedah predsednika Pompidouja je pomenil obisk predsednika Tita pomembno etapo v razvoju odnosov med obema državama.

● V poslopiju Zvezne skupščine se je začela prva konferenca ZKJ, najvišji partijski organ med dvema kongresoma. Udeleženci konference so obravnavali aktualni politični položaj, agrarno reformo in naloge ZK. Najprej so preučili poročilo o delu predsedstva ZKJ po IX. kongresu ter poročila o delu komisije za statutarne vprašanja, kakor tudi poročila nadzornega odbora. Zatem so razpravljali o aktualnem političnem položaju in nalogah ZKJ, o čemer je imel uvodno izvajanje član izvršnega biroja predsedstva Krste Crvenkovski. O tem so sprejeli tudi zaključni dokument — sklepe o aktualnem družbenopolitičnem položaju in nalogah ZKJ. Precejšen del kongresa je bil posvečen problemom kmetijstva in vasi ter nalogam ZKJ na tem področju. Uvodni govor je imel član predsedstva Stevan Doronski. Prva konferenca ZKJ je sprejela tudi resolucijo o razvoju socialističnih odnosov v kmetijstvu in na vasi ter o nalogah ZKJ.

● Predsednik ZKJ Josip Broz Tito je s krajšo uvodno besedo začel prvo sejo konference Zveze komunistov Jugoslavije. Med drugim je dejal, da preveč dramtiziramo nekatere težave. Ni moč govoriti o nekakšni veliki krizi naše družbe. Malo smo zastali in zato se moramo reorganizirati, da bi še hitreje napredovali. Predsednik Tito je opozoril na uspehe, ki jih je Jugoslavija kljub vsem težavam dosegla v zadnjih desetih letih. Seveda pa bi bilo slabo, če ne bi spregovorili tudi o napakah, če ne bi kritično ocenili dosedanje dejavnosti komunistov in vzrokov, ki so vplivali na odnose med federacijo in republikami.

● Z najvišjimi vojaškimi častmi so v Aleji velikanov na Novem pokopališču v Beogradu pokopali umrlega rodoljuba in revolucionarja Vlada Zečevića. Poleg članov družine se je od njega poslovilo več tisoč Beograjčanov, občanov Loznice in Krupnja. Na pogrebu so bili tudi njegovi vojni tovariši.

● V Krškem so podpisali sporazum med SR Hrvatsko in SR Slovenijo o skupni graditvi jedrske elektrarne. Sporazum sta podpisala predsednika izvršnih svetov Dragutin Haramija in Stane Kavčič. Jedrsko elektrarno, prvo v naši državi, bomo zgradili v bližini Krškega. Graditi bodo začeli v prvi polovici 1972, elektrarna pa naj bi bila dograjena najkasneje do srede leta 1977.

● Zvezni sekretar za informacije Dragoljub Budimovski je obvestil novinarje o stabilizacijskih ukrepih, ki jih je na seji sprejel izvršni svet. O programu nadaljnjih stabilizacijskih ukrepov bo ZIS razpravljala na naslednjih sejah 3., 11. in 18. novembra. V skupino stabilizacijskih ukrepov, ki jih je sprejel ZIS, sodi odlok o začasnem zamrzovanju cen vseh industrijskih izdelkov in najvažnejših živil ter storitev, dalje odlok o spremembi pogojev za dajanje potrošniških posojil (največji znesek potrošniškega posojila je znižan od sedanjih 10.000 na 6.000 dinarjev) in odlok o začasnem uvedbi depozitov pri uvozu blaga. Budimovski je opozoril, da morajo tudi občine zamrzniti cene nekaterih živil (kruh, meso, mleko), stanarin, komunalnih storitev in cen za prevoze v mestnem prometu.

● V Damasku se je začel v napetem ozračju 10. izredni panarabski kongres stranke Baas. Vzrokov zakaj so ga sklicali, niso objavili, niti dnevnega reda, pravijo pa, da bodo na njem razpravljali o odstopu Atasija s položaja voditelja države ter o krizi na Srednjem vzhodu.

● Kongres liberalnodemokratske stranke Japonske je znova izvolil Eisaka Satoja za predsednika in tako bo Sato ostal tudi na položaju premiera v prihodnjih dveh letih. To je njegova četrta zaporedna izvolitev na najvišja položaja v vladajoči stranki in državni administraciji, kar se še ni zgodilo v japonskem političnem življenju.

● Veleposlaniki štirih velikih sil so imeli v New Yorku že 46 sestankov, na katerih so se pogovarjali o krizi na Srednjem vzhodu. Prihodnji sestanek veleposlanikov bo 9. novembra, štiri dni po izteku sporazuma o prekinitvi ognja med ZAR, Jordanijo in Izraelom.

● Delegacija jugoslovanskih gospodarstvenikov, ki je bila tri dni v Kantonu, se je vrnila v Peking, kjer bo ostala nekaj časa, da bi s kitajskimi partnerji proučili možnosti za nadaljnje izboljšanje gospodarskega sodelovanja.

● V diskusiji o Srednjem vzhodu v generalni skupščini OZN je egiptovski zunanji minister Mahmud Riad obtožil ZDA, da so s povečanjem pomoči Izraelu zavzele sovražno stališče do arabskih držav in da tako ovirajo uresničitev miru na Srednjem vzhodu. Po oceni Riada so ZDA na ta način spravile v nevarnost svetovni mir in spodbujajo k uporabi sile v mednarodnih odnosih.

● Novi čilski predsednik Salvador Allende bo povabil predstavnike šestih političnih strank, naj vstopijo v njegovo prvo vlado. To so predvsem sile, ki sodelujejo v enotni fronti čilske levice, katere jedro je zveza med komunisti in socialisti. Ni izključeno, da bodo stopili v Allendejevo vlado tudi zastopniki doslej vladajoče krščanskodemokratske stranke.

● Na povabilo predsednika SFRJ in ZKJ Josipa Broza Tita bo predsednik državnega sveta SR Romunije in generalni sekretar romunske KP Nicolae Ceausescu prisel v začetku novembra na prijateljski obisk v Jugoslavijo. Predsednik Ceausescu se je pravkar vrnil v Bukarešto z obiska v ZDA. Bil je na jubilejnem zasedanju ZN, nato pa je obiskal še ameriškega predsednika Nixona.

● Sovjetski zunanji minister Gromiko se je pogovarjal z britanskim premierom Heathom in zunanjim ministrom Homeom. V pogovoru so prevladovala vprašanja o Srednjem vzhodu in evropski varnosti. Pogovarjala pa sta se tudi o berlinskem vprašanju. Na poti v Moskvo se je Gromiko v Frankfurtu sestal z zahodnonemškim zunanjim ministrom Walterjem Scheelom. To je bilo sploh prvo srečanje sovjetskega ministra z nekim zahodnonemškim ministrom na zahodnonemških tleh.

V spomin mrtvim borcem za severno mejo in judenburškim žrtvam

Kakor vsako leto tako so se tudi na letošnji praznik mrtvih zbrali v kostnici na Žalah številni še živeči borci za severno mejo 1918/1919 in počastili spomin v bojih za severno mejo padlih tovarišev. Pred spominsko obeležje v kostnici so položili vence in cvetje. V spominskem govoru je podpredsednik republiškega odbora borcev za severno mejo Fran Štaudekar omenil, da je na nekdanjih bojiščih onstran severne meje pokopanih nad 260 tovarišev, ki so v teh bojih padli, da pa se danes le redkokje še najde grob z napisom, po katerem bi se sodilo, da je to grob slovenskega vojaka. Vse druge grobove je izbrisal čas ali pa uničilo sovraštvo, ki je v pretekli vojni besnelo po tej pokrajini in se žal še danes ni pognilo. Govornik se je spomnil tudi generala Maistra, ki je prav na dan 1. novembra pred 52 leti s svojim pogumom rešil Maribor in slovensko zemljo na Spodnjem Stajerskem naši domovini. Ob koncu so borci za severno mejo počastili še spomin judenburških žrtev, ki jih simbolično predstavlja spomenik KRANJSKEGA JANEZA pred vhodom v kostnico in ki je bil na praznik mrtvih ves ožarjen od plapolajočih luči. Po številnih krajih v Sloveniji so prav tak za dan mrtvih počastili spomin padlih za svobodo. Posebno lepa je bila proslava v Kočevju.

Nekdanji borci I. SNOUB Tone Tomšič v Baču pri Pivki pred rojstno hišo narodnega heroja, po katerem se je ta partizanska enota imenovala.

Prizadevanja za pomoč žrtvam

Na 18. seji republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije pri republiški konferenci SZDL Slovenije so med drugim obravnavali naloge v zvezi s pomočjo mestu Amanu, organizacijo razstave o Vietnamu in zbiranju sredstev za uprizoritev dramskega dela »Ne, ne« ter sredstev za nadaljnjo pomoč žrtvam imperialistične agresije.

Ugotovili so, da so bili pobudniki za pomoč prizadetim Palestincem med nedavnimi spopadi s kraljevskimi četami v Jordaniji ljubljanski študentje, ki so se jim pridružili tudi Palestinci in drugi arabski študentje, ki študirajo v Ljubljani. Tako je iz predvidene krvodajalske akcije nastala akcija za politično in materialno pomoč palestinskemu narodu, ki jo je finančno podprl tudi republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije.

Člani odbora so odločno opozorili na pomanjkanje finančnih sredstev za realizacijo postavljenih načrtov. Odbor je sicer zaprosil družbeno-politične organizacije in največja slovenska podjetja za denarno pomoč, toda odziv ni bil najboljši. Člani odbora so bili soglasni v tem, da je treba napore za pridobivanje sredstev nadaljevati. Zato so ustanovili tričlanski odbor, ki bo v dogovoru s predstavniki družbeno-političnih organizacij in drugimi nadaljeval z zbiranjem sredstev za izvedbo omenjenega dramskega dela in razstavo o Vietnamu. To razstavo pripravlja etnološki muzej v Goricanah za 13. december t.l. Takrat bo izšel tudi poseben katalog o vietnamski deželi in vietnamskem ljudstvu.

Ob koncu seje so sklenili, da bo republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije pri republiški konferenci SZDL Slovenije sklical posvet predstavnikov občinskih koordinacijskih odborov, na katerem se bodo dogovorili o nadaljnji akciji zbiranja sredstev za pomoč žrtvam nasilja.

B. B.

Občanova beležnica

Nočemo Blaževih žegnov

V svojem referatu na konferenci ZK Jugoslavije v Beogradu je predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič med drugim opozoril na poskuse goljufivih zdravljenj naših kroničnih in perečih težav gospodarske nestabilnosti. Razni Blaževi žegni, je dejal, v bistvu nič ne zdravijo, temveč stvari samo odlagajo. Vsi smo za to, da je zdravljenje res temeljito, ne pa šarlatansko. Hkrati menimo, da bi bilo treba določene spregovoriti o ponujalcih in zagovornikih Blaževih žegnov ter jim izprašati vesti!

Če hočemo, da bo zdravljenje učinkovito, je treba spremeniti predvsem odnos do inflacije, do katere so mnogi zelo prizanesljivi, drugi pa jo celo zagovarjajo kot sistemski pripomoček gospodarskega napredka. Toda bodimo si vendar že na jasnem, da je inflacija slepilo, goljufija, katere posledice čutijo predvsem mali ljudje — delavci z nizkimi dohodki, upokojenci, varčevalci težko zasluženih prihrankov. Zato je inflacija nesocialna in nesocialistična kategorija, opij s kratkotrajnim blažilnim učinkom in poraznimi posledicami! Ob teh posledicah je v gospodarstvu nemogoče vsakršno realno planiranje, uveljavlja se politika gašenja in ponovnega gašenja in tako dalje. Še več: »V zavetju inflacijskega povpraševanja mirno in varno žive nizko produktivni proizvajalci. Zanje je inflacija sredstvo in cilj gospodarske politike. Bolj donosno jim je prodajati, kot pa umno

gospodariti.« (Besede tovariša Ribičiča.) Sicer pa so nove in nove razlage odveč, saj je zadevo dovolj jasno obrazložil že pokojni Boris Kraigher, le da so njegove besede — kakor kaže — utonile v pozabo.

Iz tega položaja, iz tega kroničnega stanja nestabilnosti, kot je dejal tovariš Ribičič, se bomo prebili naprej samo, če bomo pripravljene odkrito pogledati v oči, tudi nekaterim neprijetnim rečem. Izkušnje nas učijo, da je zelo nevarno privoščiti si več, kot ustvarimo. Gruntarju, ki se zadolži čez glavo, se nič dobrega ne obeta!

In če naj pogledamo v oči tudi neprijetnim rečem, je treba reči ne samo kaj, temveč tudi kdo. Se pravi, da se težave ne dajo reševati z načelnimi referati, temveč z zelo določenimi posegi. Treba je povedati ne samo, kaj je narobe, temveč tudi, kdo je kriv, da je narobe. Kje so vzroki, da imamo tako žalostno trgovsko bilanco? Kje so krivci, da še zdaleč niso realizirane devizne rezerve, ki si jih je zastavila reforma kot enega izmed svojih ciljev?

Res je sicer, da segajo korenine sedanjega nezavidljivega stanja daleč nazaj; toda spet ni moč zanikati, da razni govorniki vse preveč in predolgo rožljajo z objektivnimi okoliščinami, da je torej skicevanje na podedovane pomanjkljivosti že malce prestaro, pretirano in nepričljivo. Že več kot petnajst let poslušamo

reiren o prevelikih, nepokritih investicijah — in vendar so nepokrite investicije iz leta v leto večje. Kako naj tako nedoslednost opravičujemo z objektivnimi okoliščinami? Saj vendar o takih rečeh ne sklepajo otroci, temveč ljudje s treznim razumom!

Smo za korenito zdravljenje, zato »je treba udariti po vzrokih, iz katerih izvirajo motnje. To bo seveda prizadelo nekatere udeležence v delitvi družbenega proizvoda in bo terjalo, da spremenijo svoje ravnanje v potrošnji in razširjeni reprodukciji« (Ribičičeve besede).

Iz referata predsednika zveznega izvršnega sveta so zelo spodbudno izzvenele besede, da je treba preiti od besed k dejanjem. Ta poziv je sicer že star in je bil velkokrat ponovljen, toda tokrat je spodbuden zato, ker mu sledijo besede, da je treba začeti pri federaciji ter konkretno raznejeiti funkcije in obveznosti med federacijo in republikami. »Nobena oblika porabe federacije, nobena tako imenovana zakonska obveznost ne more biti svetinja. Poglejmo enkrat resnici v oči, stopimo na realna tla«.

Kot občan, ki je skušal povedati ob zvezni konferenci ZK svoje skromno mnenje, končujem ta zapis z iskreno željo, da bi konferenca omogočila najti pot za odpravo »kroničnega stanja naše nestabilnosti« in da bi se drugo leto ob tem času počutili drugače, bolj trdno.

F. SUSTERŠIČ

Besede naših dopisnikov

MURSKA SOBOTA

Usposabljanje rezervnih starešin

Zveza rezervnih vojaških starešin v občini Murska Sobota je splošni del strokovnega programa izvedla v pretežni večini že v lanskim zimskim mesecih. To pa zaradi tega, ker je veliko število rezervnih starešin čez poletje na sezonskem delu in v tujini.

Na predavanjih in pri drugih oblikah strokovnega izpopolnjevanja so dosegli 96-odstotno udeležbo, kar pomeni lep uspeh. Prav tako je bil odstotek navzočih pri strokovnem izobraževanju v ožjem pomenu besede zadovoljiv. Tega so izvedli v Mariboru, Ptuj in Murski Soboti.

Posebno so bili zadovoljni z vajo topničarji, čeprav so za njen ogled in udeležbo morali žrtvovati nedeljo.

V nedeljo 11. oktobra pa je občinski odbor ZRVS za tiste starešine, ki nimajo vojnega razporeda, priredil strelske vaje. Streljali so z vojaško puško. S tem se je uresničila dolgoletna želja. Obenem so navzočim razkazali novo orožje: polavtomatsko puško, brzostrelko in minomet. Orožje in ljudi, ki so ga razkazovali, je odredilo poveljstvo obmejnih enot iz Murske Sobotice. To poveljstvo stalno tesno sodeluje z ZRVS in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Drugače pa skrbi ZRVS murskosoboške občine za splošno obrambno vzgojo vsega prebivalstva, posebno pa mladine. V ta namen so že začeli ustanavljati po šolah aktivne rezervnih starešin. Do zdaj je ustanovljenih enaindvajset, v njih je vključeno 24 rezervnih starešin. Ti aktivni so že izdelali svoje programe za tekoče šolsko leto. Posebno zanimiv je program osnovne šole v Cankovi. Zato ga namerava komisija za obrambno vzgojo na prihodnji seji predstaviti vsem predstnikom drugih aktivov.

PETER JADRIČ

LOM POD STORŽIČEM

Spet so bili med nami

23. oktobra so pionirje pionirskega odreda na podružnični osnovni šoli v Lomu pod Storžičem spet obiskali predstavniki odbora bivših kurirjev in predstavniki delovnih organizacij: Sport oprema, Državna založba Slovenije, Trgovsko podjetje Tobak, Termika in Imko iz Ljubljane, ki so pred petimi leti prevzeli nad našo šolo patronat. Takrat se je pionirski odred na šoli preimenoval v G-34 po kurirski postaji, ki je delovala na našem območju v času NOB.

Za vsakokratno srečanje pripravljajo učenci krajši program, v katerem so že večkrat sodelovali tudi gostje — naši pokrovitelji, ki so nam pripovedovali resnične dogodke iz narodnoosvobodilne vojne. Po petletnem sodelovanju lahko trdimo, da je ta oblika sodelovanja med našo šolsko mladino in člani ZB nadvse koristna, uspešna in prijetna.

Delovne organizacije, ki so jih kurirji pritegnili k sodelovanju, ob vsakem srečanju učence bogato obdarijo. Poleg šolskih potrebščin so nam opremili telovadnico, prinesli gramofon, magnetofon in veliko knjig za pionirsko in učiteljsko knjižnico. Za vse to smo jim zelo hvaležni. Letos so nam na našo željo prinesli nekaj denarja, ki ga bodo učenci naše šole prispevali za izgradnjo televizij-

skega pretvornika, ki ga gradimo v naši vasi, saj se zavedamo, da bomo s tem, ko bomo lahko spremljali televizijski program, vsi veliko pridobili — tudi učenci. Tako se naše sodelovanje krepi in prepirčan sem, da se bo še nadalje razvijalo v obojestransko zadovoljstvo.

Dogovorili smo se tudi za novo obliko sodelovanja. Naši pionirji bodo sodelovali na nekaterih proslavah v delovnih organizacijah in tako prispevali k še prijetnejšemu praznovanju, obenem pa se bomo še bolje spoznali s člani kolektivov, ki se nas spominjajo iz leta v leto in nas razveseljujejo s koristnimi in bogatimi darili.

Tudi vsem družbenopolitičnim organizacijam v naši občini, ki nam kakorkoli pomagajo pri organizaciji srečanj, se najlepše zahvaljujemo.

IVO GORJANC

JESENICE

Bili smo v Kamniku

Odkritja spomenika generalu Maistru v Kamniku so se udeležili v večjem številu tudi nekdanji prostovoljci z Jesenic in okolice, ter Zgornjesavske doline. Lepo število pa jih je bilo tudi iz radovljiske občine (ti so prav tako vključeni v občinsko organizacijo Zveze prost. borcev za severno mejo 1918/19 na Jesenicah). Bil je ta dan praznik za ostarele borce, saj je bilo, čeprav po dolgih letih, dano priznanje človeku, ki se je prvi zavedel, da lahko le z odločno voljo ohranimo Maribor in

mnoge druge naše kraje za Jugoslavijo.

Posebno zadovoljni so bili tega dne prostovoljci, člani občinske organizacije Zveze prostov. borcev za severno mejo 1918/19 na Jesenicah, saj so si lahko še pred slovesnostjo v Kamniku ogledali botanični vrt v Volčjem potoku. V Kamniku so srečali mnoge znance iz drugih krajev naše ožje domovine.

Po končani slavnosti v Kamniku pa so odpotovali še v Velenje, da bi tako čim lepše sklenili ta nepozabni dan. Marsikdo od udeležencev izleta je bil prvič v tem našem lepem mestu.

Proti večeru so se zadovoljni in polni lepih vtisov vračali proti domu. Bili so veseli, da so se udeležili velikega slavlja v Kamniku, saj so imeli občutek, da delček priznanja pripada tudi njim samim.

SREČKO ŠORLI

CERKNO

Srečanje borcev in pionirjev

Propagandna komisija pri praviljalnem odboru za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem je dne 24. in 25. oktobra

letos organizirala partizansko srečanje z nekdanjimi komandanti, terenskimi aktivisti in vodji zalednih enot bolnice »Franja«, tiskarne »Slovenija«, kulturne skupine IX. korpusa, itd.

Srečanje je bilo namenjeno predvsem učiteljem in učencem osnovne šole v Cerknem, da bi se podrobneje seznanili z zgodovino NOB na Cerkljanskem.

Srečanje učiteljev in učencev s predstavniki partizanskih enot, ki so delovale na Cerkljanskem, je bilo tudi uvod v oblikovanje pouka o zgodovini NOB v cerkljanski šoli.

Skupina učencev s predstavniki IX. korpusa, je odšla k kmetu Močniku na Poljane, kjer je bil med vojno štab le-tega. Skupina, ki je obravnavala zdravstvo, je obiskala bolnico Franjo. Skupina, ki je obravnavala partizanski tisk, je odšla na Vojsko v partizansko tiskarno »Slovenija«.

Taka srečanja bi morala biti pogostejša, na njih pa naj bi obravnavali največ dve temi, da bi lahko učitelji in učenci bolje sledili pripovedovanju.

Vsekakor pa je prvo tako srečanje uspelo in bo veliko pripomoglo k zanimanju za gradnjo in zbiranje finančnih sredstev za novo osnovno šolo v Cerknem.

JANEZ JERAM

Prejšnjo soboto in nedeljo so cerkljanski pionirji, na pobudo pokrovi- teljskega odbora za gradnjo šole — spomenika NOB v Cerknem, povabili nekdanje borce in aktiviste na pogovore. Eden izmed le-teh je bil tudi v tiskarni Slovenija v Studencu pod Vojskem (na sliki). Vse pogovore z udeleženci NOB so si pionirji skrbno zapisovali, zapiski pa jim bodo služili kot učno gradivo na novi šoli v Cerknem.

Ob tabornem ognju

Za pred časom sem nekajkrat brai v našem listu razna mnenja in predloge glede ponovnega zaposlovanja sozvrzno mladih vojaških upokojencev in upokojencev iz organov notranjih zadev. Zda bi rad na podlagi svojih izkušenj tudi jaz kaj predlagal in obenem povedal, kakšne so možnosti za ureditev te dokaj kočljive zadeve.

Ze 3. julija 1967 je »Delo« objavilo odlomek govora tovariša Božičevića na zasedanju CK ZKJ. V njem piše, kako je samo kakih 4.000 upokojenih oficirjev zaposlenih, 9.000 pa se jih poteguje za službo. Zvezni odbor ZZB, državni sekretariat za narodno obrambo in sindikati da pripravljajo seznam delovnih mest, za katere bi bili upokojeni oficirji zaradi svoje izobrazbe iz vojske in izkušenosti primerni. Zvezni izvršni svet in sekretariat za narodno obrambo pa da pripravljata zakon o priznavanju strokovne izobrazbe, pridobljene v vojski za službo izven vojske.

Približno leto dni kasneje sem prosil oddelek za prošnje in pritožbe pri CK ZKJ za pojasnilo, kdaj bodo vse te predloge uresničili. Odgovorili so mi, da so tudi iz državnega sekretariata narodne obrambe zahtevali tako pojasnilo od zveznega sekretariata za prosveto in kulturo, da pa mi s CK ne morejo nič točnega odgovoriti, ker gre za zadeve, ki jih je treba urediti z zakoni. Podobno pojasnilo sem prejel tudi od oddelka za šolstvo generalštaba JLA.

Od besed, izrečenih na zasedanju CK ZKJ so pretekla že tri leta, toda vse je ostalo pri starem, nobenega ukrepa ni bilo v korist upokojenim. Zaradi tega so si morali ti sami pomagati kakor so vedeli in znali. Nekateri so imeli razne prijatelje, ki so jim pomagali, drugi so v JLA opravljali delo, podobno delu v raznih civilnih službah, tretji so imeli nekaj višje izobrazbe predno so stopili v vojsko ali pa so končali kake šole izredno zadnja leta pred upokojitvijo. Tako so se nekateri zaposlili s polnim delovnim časom v takih službah, kjer se jim splača delati, čeprav jim odtrgujejo polovico pokojnine, drugi pa so morali prijeti za vsako delo ali pa delati s polovičnim delovnim časom, da so si obdržali pokojnino. Mnogi so tudi brez dela, čeprav so obrali vsa možna podjetja in ustanove.

Skoraj vsi pa so morali in še morajo poslušati vsakdanja namigovanja in tudi žalitve od ljudi, ki imajo sicer formalno izobrazbo, pogosto pa ne niti moralnih niti delovnih odlik. Medtem pa se oficirjem vojaške

šole sploh ne štejejo ali pa gledajo nanje s podcenjevanjem. Tudi izpitji za čine, za katere so se nekateri učili tudi po več let, nikjer niso priznani.

Vsa zadeva je še toliko bolj kočljiva, ker imajo vojaški upokojenci pokojnine, ki v primerjavi z drugimi upokojenci niso slabe. Po drugi strani pa imajo skoraj vsi še po več otrok nepreskrbljenih, žene so pogosto starejše od 40 let in nezaposlene zaradi pogostih selitev. Tudi teh se povsod otepajo, ker žele imeti mlajše in zaradi tega sposobnejše delavce.

Zaradi neshetih razlogov so mnogi upokojeni oficirji privolili, da bodo delali za mnogo nižje prejemke kot pa bi jih dobivali, če ne bi bili upokojenci. Toda to lahko smatramo kot navadno jkoriščenje.

So pa tudi podjetja, na žalost precej redka, kjer so

Kakšne so možnosti zaposlovanja upokojenih oficirjev?

veliko narediti za upokojene oficirje in jih sprejeti v službo, potem pa so znali izkoristiti njihovo znanje in izkušnje. Slišal sem, da je eno takih podjetij tudi IMV Novo mesto. Tovarna žanje lepe uspehe in brez dvoma imajo za to zasluge tudi upokojeni oficirji. Tudi v tej tovarni ima direktor velike zasluge za tak odnos.

Dne 16. maja lani je postal veljaven zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih. Z njim so se možnosti za zaposlovanje upokojenih oficirjev celo poslabšale, namesto da bi se izboljšale. Dejansko teh sprememb marsikje sploh ne uveljavljajo, ker bi sicer postalo dejansko nemogoče zaposliti upokojenega oficirja. Kjer pa so jih, so odpovedali delovno razmerje zlasti vsem upokojenim oficirjem, tudi takim s polovičnim delovnim časom. Ti tovariši so se potem morali zaposliti vseh povsod, kjer se da kaj zaslužiti mimo zakona. Kako se zdaj počutijo, pa si lahko mislimo.

Ta zakon s členom 43. določa, da se delovna mesta

z nepolnim delovnim časom lahkoasedejo z brezposelnimi ali delno zaposlenimi in sicer prek razpisov. Pogoji pa morajo biti določeni s predpisi in splošnim aktom podjetja. Toda za kaj lahko smatramo upokojenca, ali za nezaposlenega ali za delno zaposlenega? Nihče se tega ni natančno določil. Zato lahko odgovorim v podjetjih upokojene oficirje štejejo za to ali ono in odločajo v skladu s tem kot jim boljše ustreza.

Točka 3 omenjenega člena pa določa, da sme delovna organizacija šele potem ko se na razpis nihče ne prijavi, sprejeti na delovno mesto z nepolnim delovnim časom polno zaposlenega delavca. Toda vsakih 6 mesecev mdra ponovno razpisati delovno mesto. Republika lahko sicer uredi to zadevo s svojim predpisom drugače, toda pri nas tega do zdaj še ni naredila, čeprav je od datuma, ko je zakon postal veljaven, minulo že poldrugo leto.

Vsekakor je bil cilj omenjenih določil v zakonu omogočiti zaposlitev nezaposlenim. Toda zakaj niso zaščitili tudi upokojene oficirje, zlasti tiste z nepreskrbljenimi otroki in nezaposlenimi ženami?

Večkrat se srečam s kakim partizanskim tovarišem, pa tudi s takimi, ki sem bil z njimi kasneje v vojski. Nekateri se zelo pritožujejo nad odnosom družbe do njih in njihovih težav. Mnogi, predvsem tisti s številnimi družinami so tik pred tem, da po veljavnih merilih po občinah zaprosijo za socialno pomoč. Nekateri pa se počutijo na vsakem koraku ponižani in izkoriščani. Toda pri tem gre navadno za ljudi, ki so skoraj tri desetletja delali ne olede na delovni čas, osebnostno udobje in nevarnost za življenje in zdravje. Ali je tak odnos do njih pravičen?

Nekaj se mi pa le zdi čudno: Koliko sestankov, pogovorov, pisanja po časopisih, razne resolucije o upokojenih notranjih zadev in JLA, je izzvenelo v prazno. Prav nič ni pomagalo prizadetim, saj je vse ostalo samo beseda, izgovorjena v veter ali zapisana na papirju. Še huje, celo poslabšal se je njihov položaj zaradi že omenjenih zakonskih določil.

Dokler pa zakon ne bo uredil položaja teh ljudi, bodo razni moralno pokvarjeni in socializmu sovražni ljudje imeli v rokah platno in škarje. Zaradi bojazni pred poštenimi ljudmi, pa tudi s sposobnimi bodo lahko povsem zakonito dosledno odklanjali vsakega »sumljivega« tovariša.

MIRAN BERETIČ

Is zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Češkoslovaška legija na Poljskem

Podatki o tej vojni enoti, ustanovljeni v začetku aprila 1939 v Krakovu, so prišli na dan pred kratkim prek češkoslovaškega tiska. Zatorej jih lahko štejemo za zgodovinsko zanimivost.

Potem ko so nacisti nasilno priključili Češko in ko je nastala na Slovaškem njihova vazalna država, se je v Krakovu na Poljskem nabralo kakih 10.000 češkoslovaških državljanov, ki so pobegnili pred nacisti in njihovimi pomagači na Slovaškem. Med begunci so bili tudi Avstrijci in Nemci, ki se niso strinjali z nacizmom. Poljske oblasti so jih gledale dokaj neprijazno, ker so se bale, da bodo zaradi strpnosti do teh ljudi prišle v zamero pri nacistični nemški vladi. Razen tega pa se je poljska vlada celo skušala sporazumeti z nacisti in je med drugim ob okupaciji Češke dosegla, da so ji Nemci odstopili del njenega ozemlja.

Razen beguncev je v Krakovu živelo tudi nekaj češkoslovaških državljanov že od prej. Češkoslovaški vicekonzul dr. V. Henzl je marca 1939 odločno odklonil, da bi prepustil konzulat nemškemu poslaniku.

Med prvimi begunci, ki so prišli na Poljsko, so bili oficirji J. Kral, J. Kaleta in R. Sliva. Ti so skupno z dr. V. Henzlom sklenili organizirati češkoslovaško vojaško enoto. Denar so dobili z zbiranjem prostovoljnih prispevkov. Organizatorji so naleteli tudi na velike težave pri iskanju prostora za bivanje in za prehrano. Vojna se še ni začela in kaj vse se bo zgodilo, še ni bilo nikomur jasno. Zato so mnogi češkoslovaški vojniki in oficirji videli edino možnost za svoj obstoj in za nadaljevanje boja proti nacizmu v Franciji. Ta jih je sprejela, vendar v tujsko legijo. Podpisati so morali, da bodo v legiji najmanj pet let, pač v skladu s francoskimi zakoni. Nato so jih v več vla-

kih s Poljske prek Romunije poslali v Francijo.

Dne 6. junija 1939 je prekorčil poljsko mejo podpolkovnik Ludvik Svoboda, zdaj predsednik ČSSR, potem ko je pobegnil iz češkega protektorata. Kot oficir z najvišjim činom je 8. julija istega leta prevzel poveljstvo nad češkoslovaško enoto na Poljskem. Ta je bila tedaj nastanjena v Malih Bronovicah pri Krakovu. Avgusta 1939, ko je postalo tudi poljski vladi jasno, da bodo Nemci vsak trenutek napadli, je začela gledati Čehe in Slovake bolj prijazno, kot svoje zaveznike. Po sporazumu naj bi legijo ustanovili uradno prvi dan po začetku vojne, še pred tem pa bi ustanovili taborišče za urjenje češkoslovaških vojakov in oficirjev in za njihovo sprejemanje. Letalce pa so nemudoma uvrstili v poljsko vojsko. Mnogi so se kasneje odlikovali v bojih.

Enota v Malih Bronovicah je tudi začela pospešeno vaditi. Po načrtih naj bi legija imela pehotni bataljon z dvema četama, letalsko eskadriljo in topniško enoto z dvema baterijama ter dopolnilno enoto. Julija 1939 je bilo v Malih Bronovicah že 123 oficirjev, 14 podoficirjev ter 404 vojakov. Kot je znano, so Nemci napadli Poljsko 1. septembra, 4. septembra pa je bil že objavljen ukaz o ustanovitvi legije Čehov in Slovkov na Poljskem. Legija naj bi bila podrejena poljski vojski, imela naj bi poljske uniforme, toda oznake naj bi bile češkoslovaške.

Nemci so naglo prodirali, zavladala je zmeda. Legija je imela malo orožja, samo 4 težke in 9 lahkih mitraljezov, drugi so bili

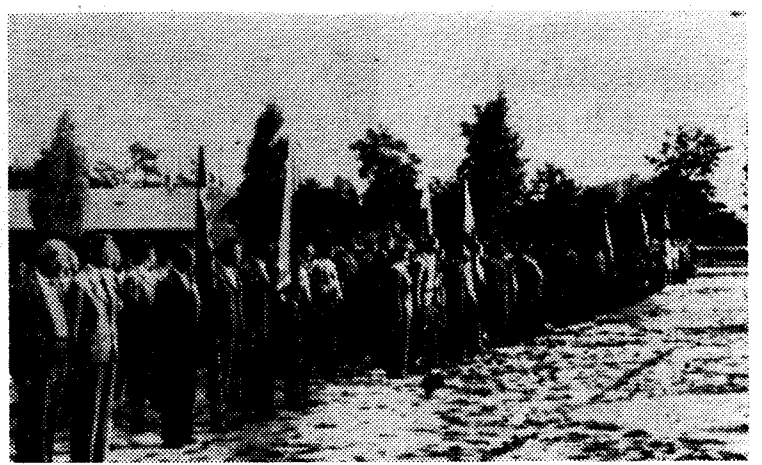
oboroženi s puškami in pištolami. Tudi obleke ni bilo.

Češkoslovaška enota v Malih Bronovicah se je začela pospešeno urediti, ker je bilo med vojniki mnogo novincev, ki še niso služili vojske. Po načrtih naj bi imela legija pehotni bataljon z dvema četama, topniški divizion z dvema baterijama, letalsko eskadriljo in dopolnilni bataljon. Julija 1939 se je nabralo v Malih Bronovicah 123 oficirjev, 14 podoficirjev in 404 vojakov. Čehi in Slovaki niso več odhajali v Francijo.

Tik pred nacističnim napadom, ki se je začel 1. septembra 1939, se je češkoslovaška enota preselila dlje na vzhod, v Lešno. Dne 4. septembra je bil objavljen ukaz poljske vlade o ustanovitvi češkoslovaške legije, ki naj bi bila podrejena poljskemu generalnemu štabu. Njeni pripadniki bi nosili poljske uniforme, na pokrivalih pa češkoslovaške oznake.

Nemci so naglo prodirali na Poljsko, vsepovsod je zavladala zmeda. Legija je bila slabo oborožena in oblečena. Imela je samo puške ter 9 lahkih in 4 težke mitraljeze. 11. septembra je štela 682 vojakov, podoficirjev in oficirjev. Istega dne se je umaknila še dlje na vzhod proti Tarnopolju. Med Krosnim in Zborovim je neko nemško letalo napadlo vlak s pripadniki češkoslovaške legije. Vojaki so začeli nanj streljati. To je bilo prvo srečanje legije s sovražnikom.

Komanda tarnopoljske garnizije je prosila legijo za tri mitraljeze za okrepitev protiletalske obrambe. V ta namen je legija oddala 24 vojakov in oficirjev na čelu s poročnikom P. Stikom. Ta skupina se je bojevala od 14. do 17. septembra in zbila dve nemški letali. To so bili dejansko prvi Čehi in Slovaki, ki so sodelovali v

Prostovoljci, zaenkrat še v civilnih oblekah, so ustanovili svojo enoto in uvedli vojaški red. Prvi na levi je podpolkovnik Ludvik Svoboda, poveljnik enote.

bojih. Pač pa so zdravniki legije pomagali pri zdravljenju ranjenec, posebno potem, ko so nemška letala napadla bolnišnico v Brodih. Tudi češkoslovaški inženirji so sodelovali pri popravilanjih mostov.

Kot je znano, so Nemci kmalu zasedli več kot polovico poljskega ozemlja. Drugi polovico so zasedle po sporazumu z Nemci čete Rdeče armade. Tudi češkoslovaška legija, katere pripadniki niso šteli ženevske konvencije in bi jih zaradi tega nacisti lahko vse obsodili pred vojaškimi sodišči na smrt in na daljše zaporne kazni, ne pa smatrali za vojne ujetnike, se je znašla pred odločitvijo Ali se vdati, kar bi pomenilo fizično uničenje, ali pa preiti na

sovjetsko ozemlje. Sovjetska zveza je bila tedaj še neytralna država in kot taka ne bi smela legionarjev izročiti Nemcem, pač pa bi jih morala v skladu z ženevsko konvencijo samo razorožiti in internirati.

Zaradi tega je poveljstvo legije izbralo to pot, ki je bila edina možnost rešitve. Dne 14. septembra 1939 je legija zvečer odšla proti vzhodu in z 18. septembra upostavila stik z Rdečo armado.

Veliko kasneje so vojniki, podoficirji in oficirji češkoslovaške legije, ustanovljene na Poljskem, že na sovjetskem ozemlju, tvorili jedro češkoslovaške brigade, ki se je bojevala skupaj z Rdečo armado, nato pa je ob koncu vojne narasla v divizijo in v korpus.

Kladvovemu Tonetu v spomin

V Cirkušah pri Vačah leži domačija pokojnega Kladvovega Toneta. Tu je Tone vse življenje delal z bratom Francetom in sestro Pavlo. Kot pošteni in zavedeni človek se je jeseni leta 1942 priključil narodnoosvobodilnemu gibanju. Njegovo hišo so posebno pogosto obiskovali borci čete in II. grupe odredov s tovarišem Mazovcem-Ristom na čelu. Vedno nas je gostoljubno sprejel!

Bilo je v začetku zime leta 1942. Kot domačin sem bil dodeljen za vodiča takratnemu okrožnemu sekretarju OF Litije Leopoldu Eberlu-Jamskemu. V izredno težavnih razmerah sva si uredila dobro skrit bivač v gozdovih nad vasjo Siroka set. Iz skrivališča sva potem hodila vsako noč trkat na vrata in okna poštenih ljudi, da bi jih navduševala za osvobodilno gibanje. Uspeh ni izostal, saj je znal delavec-rudar iz Zagorja in predvojni komunist Polde dobro govoriti. Zaradi odgovornega dela, zvez in dnevnih obvestil o premikanju sovražnih vojakov in raztrganecv so nam bili potrebni tudi obveščevalci s tega dela zasavskega hribovja. Za naju je to delo opravljal Tone. Skrbel je tudi, da nisva bila lačna. Ker so bili Tone in njegovi domači izredno zanesljivi, okupatorji pa jih še niso sumničali, sem februarja 1943 — po pokrajinski konferenci pri Osoletu v Dešnu — pripeljal na Tonetov dom novega okrožnega sekretarja iz Litije Jožeta Sterlekarja in njegovega vodnika Martina Smrkolja. Imela pa sta smolo! Ko sta se v zgodnjih jutranjih urah umikala na obronek gozda Šenk v neposredni bližini Tone-tove domačije, so ju opazili policisti in raztrganci, ki so se priključili iz postojanke Vače. V tem spopadu je bil Jože Sterlekar hudo ranjen.

Na spomlad leta 1943 je Tone zasledil in nas po zvezah obvestil, da se v eni tamkajšnjih hiš zadržuje raztrganec in gestapovec Jože Ozin. Hitro smo ga likvidirali.

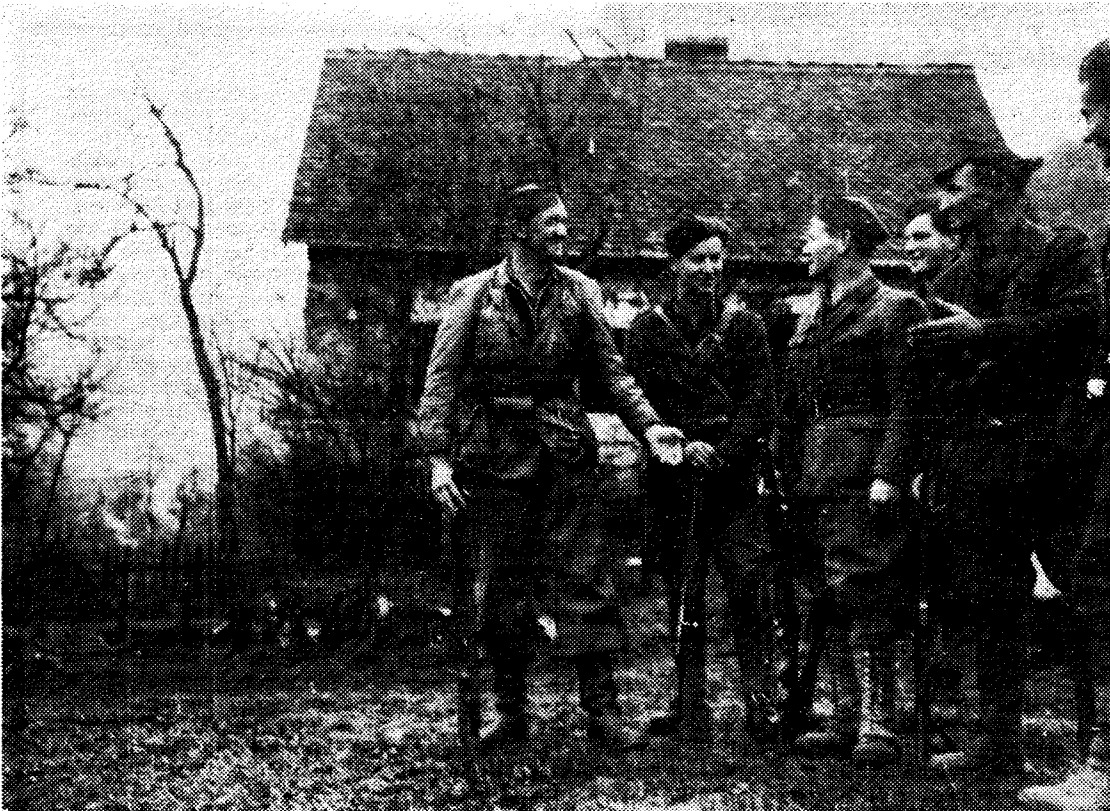

V času velike avgustovske ofenzive na zasavsko in moravsko področje leta 1943 so Nemci in raztrganci, ki jih je vodil znani krvnik in gestapovec Dolinar, ustrelili Prestorja — očeta dveh malih sinov Petra in Janka. Njegova žena Minka je bila naša dobra organizatorka. Moževa smrt jo je močno prizadela. Zavešče ji je nudil Tone, pri katerem se je skrivala dober teden dni.

Meseca februarja 1944 je bilo nebo izredno jasno in zmrznjeni sneg je držal ne le človeka, ampak tudi vola. Ivje se je lesketalo, da je jemalo vid. V bližini Damjanove domačije sem srečal Toneta in ga vprašal, če je kaj novega. (Tone je imel v tem času že radijski sprejemnik in nič kolikokrat smo pri njem poslušali vesti!) »Ja, sedaj pa verjamem, da bo vojne kmalu konec!« je resno odgovoril. »Nocoj sem slišal kano-ne iz Afrike, kjer angleži tolče-jo Rommelove sile...« je nadaljeval. Od srca sem se nasmejal njegovi šali.

To je le nekaj spominov na prijatelja in sodelavca Toneta. Pokopali smo ga spomlad letos... MILAN GARANTINI

Fotografija z vprašajem

Spet po pokrivalih partizanov in po njihovih oblekah sodimo, da je fotografija nastala v pozni jeseni 1943. To potrjuje tudi golo drevje v ozadju. Po obliki hiše pa sklepamo, da je fotografija nastala nekje v Beli krajini.

Glede »fotografij z vprašanjem« v prejšnjih številkah se je v uredništvu oglasil Jule Sočan, ki je njihov avtor. Izjavil je, da fotografija v 37. številki predstavlja eno izmed čet 1. bataljona Tomšičeve brigade jeseni 1943. Četni komandir Lado Grebenc pregleduje orožje. Prvi z desne pa je kasnejši narodni heroj Kotar, ki je padel na Štajerskem. Glede fotografije v 40. številki trdi Sočan, da je nastala na cesti med Krko in Kočevjem jeseni 1943, skupina je nosila obutev in obleko iz delavnic v enote. Glede časa, kdaj naj bi fotografija nastala, trdi Sočan tudi to, da je bilo ob napadu na Zdensko vas. Toda s tem pride v protislovje s samim seboj, saj je bil napad na Zdensko vas konec februarja 1944. Fotografija v 41. številki predstavlja skupino mobilizirancev jeseni 1943, nastala pa je v gozdu nekje okoli Cerknice ali Begunj. Te mobilizirance so potem razdelili po četah in bataljonih Tomšičeve brigade. Fotografija v 42. številki tudi Sočan kot drugi trdi, da je nastala v Ribnici tik po italijanski kapitulaciji, pred enoto stoji komandir Lado, na fotografiji je tudi to pot bataljon Tomšičeve brigade. V 44. številki pa so na sliki obveščevalni oficirji 14. brigade jeseni 1944 in domačinke iz vasi Petričje selo v Zumberku, v kar pa ni popolnoma prepričan. Prvi z desne je podporočnik Stane, doma nekje z Dolenjskega.

Utrinki in odmevi

PO ODKRITJU SPOMINSKE
PLOSCE V ŠENTLENARTU

„Ignoti Sloveni — neznani Slovenci“

Člani Nacionalne organizacije italijanskih partizanov ANPI iz Čedad in Vidma s svojim krajevnim in pokrajinskim vodstvom so v dogovoru s člani občinskih odborov ZZB NOV v Tolminu in Novi Gorici uredili skupen grob za 13 padlih partizanov, ki so padli 31. maja 1943 na tleh Beneške Slovenije. Padli so nad Šentlenartom, zato so jim na pokopališču tega kraja uredili skupen grob in postavili lepo spominsko ploščo. Vse priznanje naše javnosti zasluži zavedni in prizadevni člani ANPI — garibaldinci iz Vidma, Čedad in Beneške Slovenije, da so se na tako plemenit način oddolžili spomnu slovenskih partizanov, ki so padli v boju proti skupnemu sovraž-

ški oktet pa je zapel nekaj žahnih pesmi. Slavju je prisostvoval tudi nekdanji namestnik komandanta GS Slovenije Jaka Avšič.

Po opravljeni komemoraciji na pokopališču so se svojci in soborci padlih tovarišev zbrali v Čedadu, kjer jim je pokrajinsko vodstvo ANPI priredilo sprejem. Tovariš Jaka Avšič je z ganljivimi in tehtnimi besedami pozdravil svojce padlih partizanov in svoje soborce. Poudaril je, naj bodo te žrtve trdna vez in svetel zgled sodelovanja v boju proti skupnemu sovražniku — fašizmu. Te žrtve, je dejal, so med prvimi padle za uveljavljanja človekovih pravic, česar se prav letos še posebej spominjamo ob praznovanju 25. letnice OZN. Zahvalil se je gostiteljem za veliko prizadevnost pri ureditvi skupnega groba in za sprejem svojcev padlih in soborcev v Čedadu. Nato je tovariš Federico Vincenti pozdravil vse prisotne in se zahvalil generalu Avšiču za pozdravne besede.

Na šentlenartskem pokopališču so sedaj v skupnem grobu pokopani: Franc Čufer iz Podbrda, Franc Bizjak iz Stržišča nad Podbrdom, Pavla Rupnik-Jasna iz Zadolga pri Črnem vrhu, Anton Furlan iz Loža pri Vipavi, Stanko Jež s Slapa pri Vipavi, Jože Fornazarič z Vogrskega pri Gorici, Stanko Cigoj iz Gojač pri Čr-

Toda ...!

Nagrobno obeležje, ki je dovolj veliko in lepo izdelano, ne govori o imenih teh padlih partizanov. Ko je bilo že vse narejeno in pripravljeno, je prišel ukaz, ki je porušil vsa plemenita prizadevanja zavednih članov organizacije ANPI. Nič slovenskega ne sme biti na grobu slovenskih partizanov! Niti dvojezične napisne niso dovolili vklesati na slovenskem pokopališču v Beneški Sloveniji! Na veliki sivi plošči je v italijanski zapisano:

**PADLI 1943
IN TU POČIVA 13 PARTIZANOV
NEZNANIH SLOVENCEV**

Naši partizani so torej še 25 let po vojni neznanci! Za koga so neznanci! Za vse tiste, ki so še neznanci!

Kako prav sta storila poslanec Albin Škerk in senator Paolo Sema, ko sta takoj 24. oktobra vložila v parlamentu vprašanje notranjemu ministru rimske vlade v zvezi s tako kruto diskriminacijo!

Tovariš Izidor Predan, predsednik prosvetnega društva »Ivan Trinko« v Čedadu, takole protestira proti tej obliki žalitve in diskriminacije: »... A k Šentlenartu po petindvajsetih letih znage nad nacifašizmom ni še prispel duh svobode. Beneška Slovenija je še danes sramoten otoček fašizma in trikolizma. Prostor, kjer lahko še danes vladajo in rovarijo stari in novi fašisti ...

Ne dovolijo nam slovenskega oziroma dvojezičnega napisu na grobnici padlih. Pomislite, naši junaki so padli, ker so se podobnim krivicam uprili!

Mi, napredni in zavedni beneški Slovenci kot bivši partizani, kot člani društva »Ivan Trinko«, prijatelji in bralci Matajurja, smo mnogo pretrpeli zaradi svoje izpričane narodne pripadnosti, a v zadnjih letih smo bili priča raznim spremembam. Z vsemi silami smo tudi prispevali, da bi prišlo do boljšega ozračja in odnosov ...

»Ignoti Sloveni! Za fašistično Italijo so bili njeni državljani ob vzhodni meji vedno »ignoti Sloveni«.

Na pokopališču pri Sv. Lenartu, kjer bereš na nagrobnikih lepa slovenska imena kot npr.: Hvalica, Kavčič, Šavli, Rutar, Vuk, Dreščič, Vogrič, Ošnjak in druga, počiva sedaj tudi 13 padlih junakov, ki so se borili in umrli za svobodo. Ponosni smo nanje in sveta so za nas njih imena. Kako naj bodo ti junaki neznani, če so se pa njihovi svojci še celo uro po opravljeni komemoraciji ustavljali ob njihovem skupnem grobu? Črne rute so 25. oktobra na tem pokopališču javno pričale o neizjokani bolečini matere, žene, sestre ob izgubi svojega najdražjega. Kako naj bo »neznan« Franc Čufer iz Podbrda, ko pa ga izpričuje vdova in pet otrok, ki imajo že svoje družine in svoje otroke?

Nastop tržaških zavednih mladih ljudi, ko so na zidu pred cerkvijo nad pokopališčem razvili parolo: »Slovenskim partizanom, slovenski napis!!!« je budnica beneškim Slovincem. Budnica, kakršno našim ljudem vsiljujejo tisti, ki so še vedno zastrupljeni s črnim strupom sovraštva in z nacifašistično miselnostjo.

CIRIL ZUPANC

Rapsodu Primorske — v spomin

Spet je 1. november — VSEH MRTVIH DAN — praznik krizantem in plapolajočih sveč, ko se s tiho žalostjo in s spoštljivo hvaležnostjo spominamo tudi vseh tistih, ki so za naš novi čas žrtvovali svoje življenje. Naše misli poromajo na njihove grobove — znane in neznane; skrite pod orumenelimi krošnjami v tihotnih gozdovih, v samotnih lazih ali v nedrjih širnih poljan, kjer se namesto cvetja v jesenskem vetru zbilje prezebla trava ... V mislih obujamo podobe pokojnikov, ki so se z orožjem, z besedo ali s peresom borili za pravičnejše življenje. Eden izmed takih bojevnikov, ki so z neomajno poštenostjo in toplo človečnostjo do poslednjega diha vršili svoje plemenito poslanstvo — je vsekakor najznačilnejši pripovednik Primorske — France Bevk, ki nas je pred dobrim mesecem za vselej zapustil ... Te dni bodo misli premnogih poromale na njegov grob — prav gotovo tudi vseh tistih, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, ko se je Nova Gorica — mlado mesto v zelenju — nenadoma odelo v globoko žalost ob okrutni igri usode. Pletli so slavo, pripravljeni šopke in proslave za pisateljev visoki življenjski jubilej — za njegovo osemdesetletnico, toda to cvetje je nenadoma spreminilo svojo vlogo — prekrilo je njegovo krsto v avli občinske skupščine, kamor so se pozno v noč zgrinjale trume ljudi, da bi videli velikega pokojnika. Zdelo se je, da med venci le počiva ... In marsikdo ni mogel prav verjeti ... Še pred nekaj tedni so kramljali z njim v Novi Gorici, kamor je tako rad prihajal na oddih: hudo mušno-šegav, pristrčen in skromen je v pogovoru razdal svojo plemenito osebnost, vzbujal ljubezen in spoštovanje. Zdaj so poslednjič strmeli v njegovo spokojno obličje ... Še in še so se vračali h krsti, kakor da s pogledi jemljejo njegovo podobo s seboj kot svetel spomin.

Ob zidu — v bližini vrb žalujk — na breg zelene Soče pod vzhodjem Sabotina je Bevkov grob, ki bo vedno znova privabljal ljudi. Prišli bodo kakor na obisk, zlasti tisti, ki so ga osebno poznali in hranijo v spominu njegovo toplo pristrčnost: zdelo se jim bo, da se tudi v tihotnem gaju smrti da

kramljati z njim, četudi bo to le samogovor njihovih misli.

Prihajala bo šolska mladina, ki jim je bil Bevk velik prijatelj in jim je zapustil bogato literarno dediščino: pravljice, pripovedke, povesti. V njih je s kleno umetniško besedo, psihološko dogmno upodobil svet svojega otroštva — svet na hribovskih samotah pod Kočice in Poreznom. Tam je že kot rahločutni deček začudenih oči in bogate domišljije kaj kmalu spoznal bridkosti življenja in vztrajni boj z naravo, ko so neusmiljeni naliivi odnašali borno prst s strmih njiv, da so jo morali v koših znositi nazaj. Sočustvoval je s svojimi vrstniki, ki so jim življenje grenile socialne krivice. Ti zapostavljeni, zagrenjeni otroci so pozneje oživel pod njegovim pisateljskim peresom: Grivarjevi otroci, Pesterna in mnogi nepozabni liki iz njegovih mladinskih povesti.

Obiskovali ga bodo njegovi rojaki od blizu in daleč, saj je bil ves njihov. Vsa leta plodnega pisateljevanja je znal tenko prisluhiti njihovim tegobam in skromnim radostim in je tako slikovito opisal njihove usode. Ves se je razdaljal v svoji bogati literarni dediščini, upodabljal ljudi in življenje Primorske. Dodobra jo je spoznal širok krog bralcev doma in v tujini, saj so mnoga njegova dela prevedena v razne jezike. Dolgo vrsto njegovih literarnih del bi lahko zaobjel en sam — značilen naslov: PRIMORSKA RAPSDIJA.

Prihajali bodo na njegov grob tudi njegovi rojaki iz zamejstva, ki so prav tako po Bevkovi službi tudi v najtemnejših dneh fašističnega nasilja brali slovensko literarno besedo. Njegove knjige so v nahrbtnikih tihotapili celo v najbolj odročne gorske vasi, da so kakor iskre upanja žarele v temi potujčevanja. Tako je stari in mladi rod pil iz živega vira moč, ki je netila narodno zavest in ponos. Posnemali so sveta zglede neuklonljivega Čedrmaca! Prav takšen je bil tudi Bevk, saj je moral svojo dosledno pokončnost večkrat drago plačati in čemeti za zapahi. In kdor se bo tudi dandanes bolj ali manj počutil kakor Čedrmac, bo našel uteho in spodbudo ob Bevkovem grobu kakor ob svetlem kažipotu ...

Ob njem se bodo ustavljali borci, njegovi tovariši iz narodnoosvobodilnega boja, s katerimi je prijateljsko delil dobro in zlo v strašnih in veličastnih dneh, ko je pisatelj z zanosom hodil po poteh nekdanjih tolminskih puntarjev, ki jih je občudoval že iz otroških let in jih kot zrel pisatelj tako pristno upodobil.

Na dan mrtvih prižigamo sveče na grobovih, da bi počastili spomin pokojnikov, v dokaz ljubezni, hvaležnosti in spoštovanja. Na nekaterih grobovih venci, veliko lučk. Naj bo tako tudi na Bevkovem grobu pod Sabotinom, ki kipi proti nebu kot mogočen spomenik nad tihotnim gajem smrti, kjer počiva rapsoda Primorske in žlahtni bojevnik za človečnost. GEMA HAFNER

Protest tržaških mladincev proti diskriminaciji v St. Lenartu

niku fašizmu na tleh Beneške Slovenije

Dne 25. oktobra dopoldne je bila na pokopališču v Šentlenartu komemorativna slovesnost. Domači župnik je grob blagoslovil, zastopnik šentlenartske občine pa je potem začel slovesnost. Govorila sta: predsednik Občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica tovariš Franc Pajntar in predsednik pokrajinskega odbora ANPI iz Vidma Federico Vincenti. Njuna govora je prevedel tovariš Izidor Predan, predsednik prosvetnega društva »Ivan Trinko« iz Čedad. Igralec in igralka Pri-

morskega dramskega gledališča iz Nove Gorice sta recitala, brničah, Jože Majcen, Stefan Kržišnik, polit-komisar čete — Slovensko, njegov pomočnik — Viniko, polit-komisar bataljona — Franc, neznani borec.

Politkomisar bataljona — Franc je bil študent in je bil doma iz Ljubljane oziroma bližnje okolice. Tovariš Slovenko je bil menda doma nekje na Notranjskem. Morda bi se dali dobiti popolnejši podatki o teh šestih tovariših, za katere v Tolminu in Novi Gorici ni moč točneje zvedeti kaj več.

Pravna posvetovalnica

Odpoved stanovanja

Naša dopisnica iz manjšega kraja na podeželju nam piše, da je njen mož, ko se je priselil v ta kraj, dobil stanovanje od podjetja, pri katerem se je zaposlil. Pred nekaj meseci mu je delo sporazumno prenehalo. Mož je odšel v tujino, v stanovanju je ostala sama z dvema otrokoma. Z možem se nista najbolje razumela, in to je bil deloma tudi vzrok, da je odšel v tujino. Podjetje pa zdaj zahteva od nje, da se z otrokom izseli iz stanovanja, češ da njen mož ni več pri njih v službi in da potrebujejo stanovanje za drugega delavca. Razen tega v podjetju pravijo, da sploh nima pravice do stanovanja, ko je mož že več mesecev v Nemčiji na delu. Če se ne bo sama izselila, in groze, da jo bodo kar sami preselili. V manjšem kraju meni, da je kaj takega tudi mogoče. Zato se obrača na nas s prošnjo za nasvet, kaj naj stori, oziroma, kdaj je v primerih pre-

nehanja delovnega razmerja dopustna izselitev in kdaj v primerih, če gre delavec v tujino na delo.

Predvsem je treba pripomniti, da nobenega ni mogoče samovoljno postaviti na cesto, pa če obstoje še taki razlogi. Dopustno je le ukrepanje prek sodišča s tožbo zaradi odpovedi oz. s tožbo za izpraznitev stanovanja. Vsako delovanje brez pravnomočne sodbe ni dopustno.

Delavcu, ki je dobil stanovanje glede na svoje delovno razmerje, je mogoče stanovanjsko pogodbo odpovedati, če je delovno razmerje prenehalo na podlagi njegove lastne zahteve ali prošnje ali samovoljne zapustitve dela ali po disciplinski pogodbi. V vašem primeru je tak primer podan in bi podjetje imelo pravico, da možu stanovanjsko pogodbo odpove. Vendar pa mora tako tožbo vložiti v roku treh mesecev po prenehanju delovnega razmerja, ker se boste sicer lahko uspešno upirali odpovedi zaradi prekoračenja trimesečnega roka. Če pa je delovno razmerje pri podjetju trajalo več kot deset let, odpo-

ved sploh ni možna. Tudi v primeru odpovedi je treba dotedanje mu imetniku stanovanjske pravice zagotoviti najpotrebnejše prostore in je postavitve na cesto, katere se bojite, sploh nedopustna in nemožna.

Kako pa je z odpovedjo stanovanjske pogodbe tistim, ki odhajajo na delo v tujino? Zakon o stanovanjskih razmerjih jasno določa, da je stanovanjsko pogodbo mogoče odpovedati, če so imetnik stanovanjske pravice in člani njegovega gospodinjstva, ki so z njim skupaj stanovali, prenehali uporabljati stanovanje in več kot eno leto brez presledka niso več stanovali v njem, ker so ta čas živeli v tujini. Pa tudi v takih primerih odpoved ni možna, če gre za osebe, ki so odšle v tujino na delo, s soglasjem pristojnega državnega organa ali zaradi specializacije, šolanja oziroma če so v tujino odšli kot delavci našega organa ali podjetja. V vašem primeru to sicer ne prihaja v poštev. Vendar pa odpoved zaradi možne odsotnosti tudi ni možna, ker ste v stanovanju ostali vi z otroki.

**pravi naslov
za denarna
vprašanja**

**KB
LJUBLJANA**

**KREDITNA
BANKA
IN
HRANILNICA
LJUBLJANA**

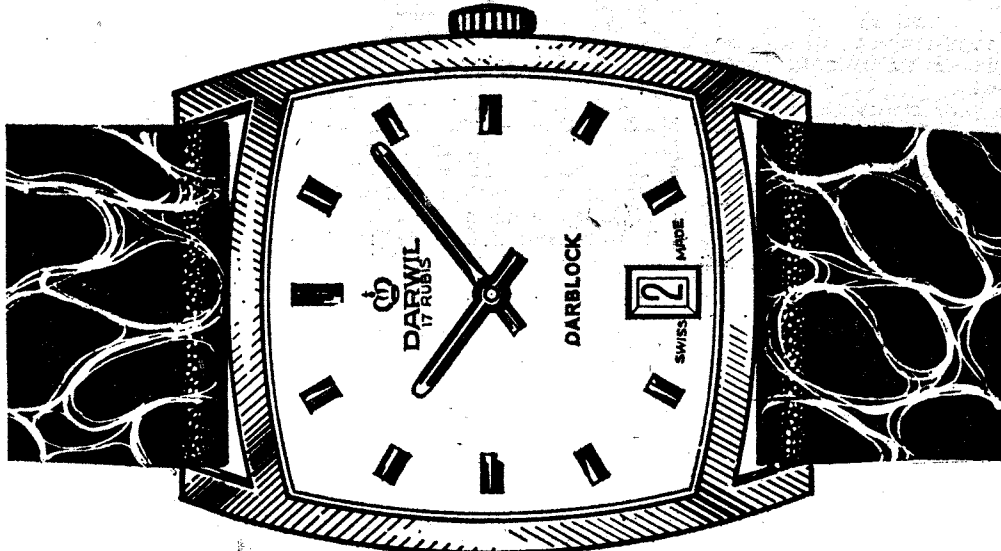
od 1. oktobra dalje

Ljubljanska banka

**Biseri
proizvodnje**

DARWIL

Lady 71

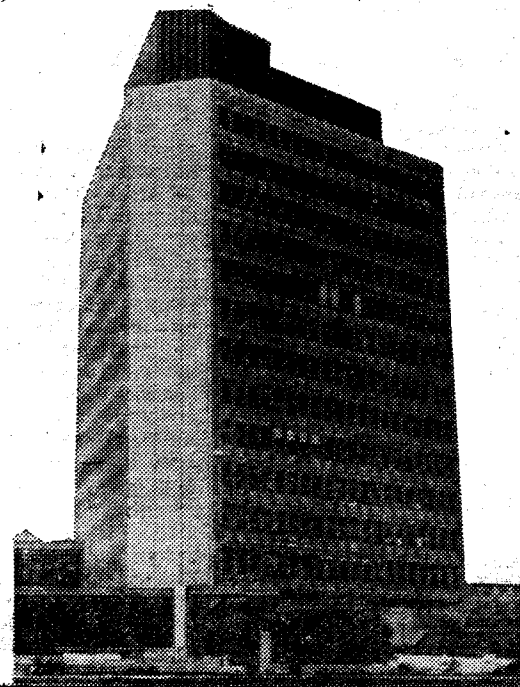
Lord 71

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši pri urah DARWIL – vgrajen DARBLOCK, ki ščiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancie in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK. ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

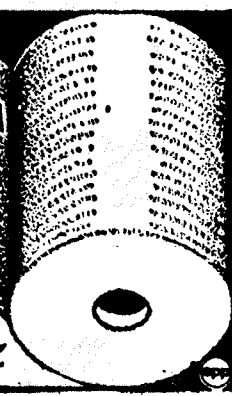
Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL – TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

ljubljska banka
nadaljuje tradicijo
zanesljivega bančnega servisa

LJUBLJANSKA BANKA

**HIGIENSKA
PAPIRNA KONFEKCIJA**
Taloma
Sladkogorska
SLADKI VRH

modne tkanine za moške in ženske

**kamgarni
tweedi
helanca**

kupujte dobro – volna laško

*Če gradite
pozrite na stroške!*

- PREDEN PRIČNETE GRADITI, OBIŠČITE TRGOVSKO PODJETJE »**GRAMEX**« LJUBLJANA, KURILNIŠKA 10
- PREPRIČALI SE BOSTE, DA IMAMO NA ZALOGI BOGATO IZBIRO NAJRAZLIČNEJŠEGA GRADBENEGA MATERIALA.
- PRIPOROČAMO VAM NAKUP SANITARNE IN OBLOŽNE KERAMIKE IZ UVOZA PO KONKURENČNIH CENAH.
- OBIŠČITE NAŠA SKLADIŠČA V LJUBLJANI, NA LAVRICI IN VRHNIKI

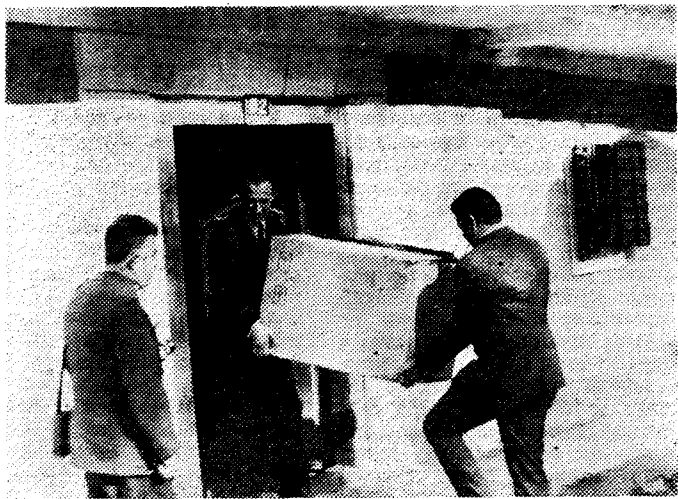
Kulturni obzornik

Oddolžitev na Dednem vrhu

Zadnjo soboto v oktobru so kurirji spet potrkali na vrata Črnu-gove domačije na Dednem vrhu pod Bočem, ki nosi danes hišno številko Stari grad 62. V tem kraju je bilo med vojno znano križ-potje tajnih poti partizanskih kurirjev! Ena najbližjih domačij, ki jim je nudila gostoljubje, pa je bila ravno Črnu-gova... V zahvalo so jim bivši kurirji prinesli televizijski sprejemnik! Sedem ljudi danes živi na tej hribovski domačiji — med njimi štirje otroci — partizanska mati Marija pa je izpolnila že štiriinsemde-se-let. Zemlja tod okoli skopo-reže kruh in Črnu-govi si razkoš-ja, kakršen je televizijski spre-

jemnik, sami prav gotovo ne bi mogli privoščiti.

Majhne slovesnosti ob izročitvi darila so se poleg prizadevnega tajnika odbora partizanskih kurirjev Maksa Burgarja in nekdanje-ga komandirja releejne postaje »TV-4.2« Milana Podlogarja udele-žili tudi novinarji in snemalci RTV Ljubljana. Denar zanj je prispevalo devetindeset kurir-jev, vezistov in borcev, nekaj pa je dal tudi kolektiv ljubljanske Elektrotehne. Prav bi bilo, če bi se pobudi partizanskih kurirjev pridružili tudi odbori drugih par-tizanskih enot — kajti pozablje-nih partizanskih domačij bi že zdavnaj več ne smelo biti!

Ko so izročili darilo in preizkusili sprejem, so se odpravili še k bližnjemu grobu, kjer je 6. februarja 1945 padlo osem kurirjev.

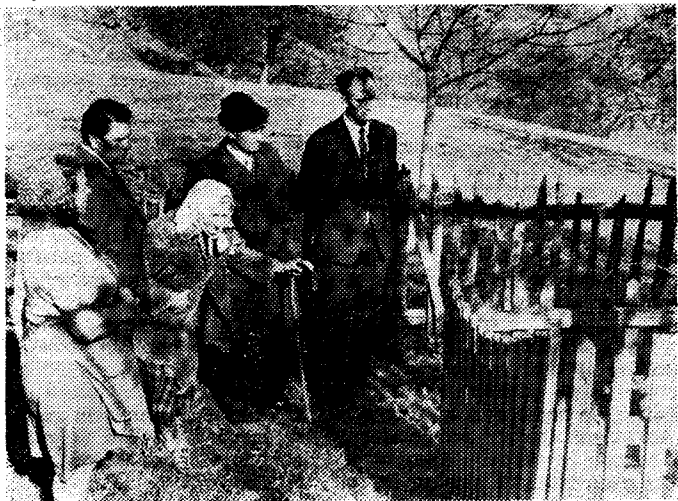

Foto: Stane Škrabar ml.

Scena iz filma »En dan Ivana Denisoviča«, posnetega po istoimenskem romanu Aleksandra Solženicina. Film — prva ekranizacija dela letošnje-ga Nobelovega nagrajenca — so pred kratkim posneli v angleško-nor-veški koprodukciji. Snemali so na nekem pustem kraju v severni Norveški na povprečni temperaturi —25 C in v tamkajšnjem zapuše-tem rudniku, v katerem so med minulo vojno delali taboriščniki. V glavni vlogi: Tom Courtenay.

Sprehod skozi muzej v Titovem Užicu

Verjetno so le redki, ki jih pot zanese v Titovo Užice, pa si ne ogledajo muzeja vstaje. To mesto je bilo že jeseni 1941 nekaj časa osvobodeno, v njem je bil vrhovni štab.

Mesto pa ni zanimivo samo za-radi muzeja. Po vojni je povsem spremenilo svoj videz. Staro se prepleta z novim, stara hiša stoji zraven modernega nebotičnika. Zato se ne smemo čuditi, če so nam nedavno, ko smo s »karava-no prijateljstva 70« obiskali Srbi-jo, predstavniki javnega življenja dejali, da je Užice njihov ponos. Tam imajo namreč tudi enega iz-med najlepših gledališč pri nas ter vrsto drugih lepih stavb. Končno pa je to mesto, ki je toliko pretpelo in toliko žrtvovalo, zaslužilo napredek.

Težko je opisati vse kar smo vi-deli v muzeju v nekaj stavkih. Muzej ima svoje prostore v dveh stavbah sredi mesta. Na stenah in v vitrinah je veliko redkih zani-mivosti. Mednje lahko štejemo tudi velik rdeč lepak v srbohrvaščini, na katerem piše »Moskva je pad-la«. Pripravili so ga Nemci, ki so bili tako trdno prepričani v to, da bo prestolnica SZ res v kratkem prišla pod njihovo oblast in da bo

to povzročilo med partizani pre-plah. Toda Moskva ni padla in če-tudi bi, to ne bi pomenilo ne nemške zmage ne konca partiza-nov pri nas.

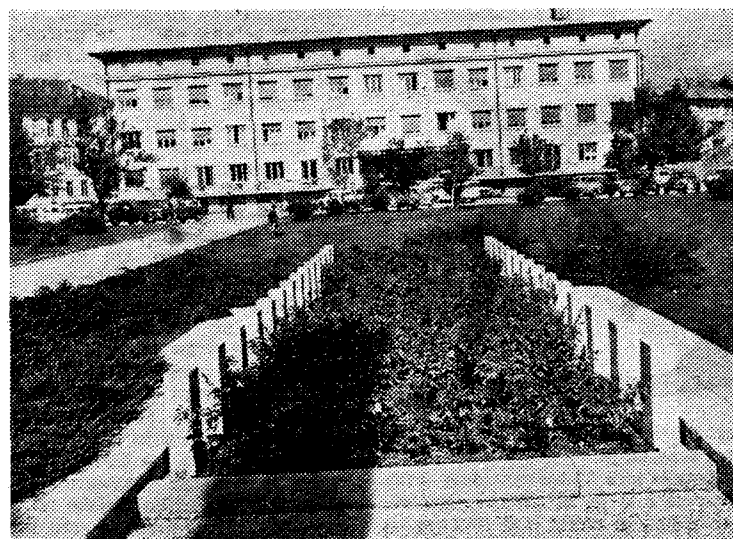
V Titovem Užicu je bila tudi prva partizanska tovarna orožja in municije. Izdelali so več sto tisoč nabojev. Stroji so bili pod zemljo zaradi varnosti pred napadi iz zraka. V eni izmed kleti je prišlo do eksplozije, za katero še zdaj ugibajo kaj je bilo vzrok. Najverjetneje je bila sabotaža. Pri eksploziji je izgubilo življenje kakih 150 ljudi, ki so se zatekli v kleti zaradi nevarnosti pred letal-skimi napadi.

Ob koncu naj zapišem še to, kaj je rekel tovariš Tito pred umi-kom partizanske vojske iz mesta proti Bosni. Takrat je le malo manjkalo, pa bi Nemci zajeli ali pobili ves vrhovni štab. Tovariš Tito je tedaj rekel: Mi se bomo umaknili, toda kaj bo z meščani, ki bodo prepuščeni na milost in nemilost sovražniku.

Toda partizanska vojska je čez tri leta ponovno prišla v Užice, ki so dobile dodatno ime Titove. Prav zaradi velikih zaslug mešča-nov za našo revolucijo.

FRANJO HOVNIK

Grobnica v cvetju

V parku sredi Radovljice je pokopano 71 borcev, ki so padli na Jelo-vici, med njimi tudi narodni heroj Jože Gregorčič. Grobišče je vedno lepo urejeno, okolica čista, grobovi v cvetju kar je res lep dokaz, da Radovljčani dobro skrbijo za ta sveti kraj. Na sliki se v ozadju vidi hotel Grajski dvor v Radovljici.

Foto: J. Vidic

Zanimivosti

Druga nagrada za Tihca

Eden od največjih spomeniških projektov pri nas je Kozara. Pred kratkim je žirija, v kateri je bil od Slovencev prof. Zoran Kržišnik, spo-ročila svojo odločitev. Prvo nagrado so dodelili kiparju Dušanu Džamonji iz Zagreba, drugo nagrado je prejel mariborski kipar Slavko Tihca in tretjo ljubljanski kipar Drago Tršar. Spomenik bo visok trinideset met-rov, postavili ga bodo na najvišjem vrhu Kozare Mrakovici ter bo viden daleč po Bosanski Krajini in Posavi-ni.

»Črnci in belci v ameriški kulturi«

Pred kratkim je v ZDA izšla zani-miva antologija, ki nosi naslov »Črni in beli v ameriški kulturi«. Vsebuje enainštrideset prispevkov temno in belopolnih avtorjev! »Je vzemirljiva knjiga in razkriva marsikaj o Ame-riki na robu državljanske vojne,« pravi kritik ter dober poznavalec knji-ževnosti ameriških črncev Julius Le-ster.

»Sedmina« v Parizu

Uredništvo znanega mesečnika Po-sitit je nekaj let prireja teden svojih filmov. V program vključuje filme mlajših avtorjev z vsega sveta. Letos je v izboru uredništva te revije tudi slovenski film »Sedmina« Matjaža Klopčiča. Po izredno ugodnih kriti-kah, ki jih je ta film doživel pri francoskih pislih, je najnovejšo priznanje Klopčičevemu filmu povsem raz-umljivo. Doslej sta v tednu Positita sodelovala Živojin Pavlovič s filmom »Ko bom mrtev in bel« in Puriša Djordjevič s filmom »Jutro«.

»Kozara« na predstavi UNICEF

Tereza Kesovija, ki bo 20. sep-tembra sodelovala na svečani predsta-vi UNICEF, je za nastop že izbrala pesmi: »Gospodična iz Hong Konga« v čast predsedniku prireditelje Charliju Chaplinu in »Kozara«... Predstavo bo prenašala Intervizija, Evrozivija in verjetno tudi ameriške televizijske pos-taje. Dirigent: Nikica Kalodjera.

Priznanje Mileni Dravić

Znana jugoslovanska filmska igral-ka Milena Dravić je pred kratkim prejela novo priznanje. Dobila je ok-tobrsko nagrado mesta Beograda za vlogo v filmu »Kolesarji« Puriše Djor-djevića, v katerem je odigrala vlogo Zidinke. »To je moje najdražje priznanje doslej...« je izjavila na po-delitvi.

Dnevno okrog 650.000 knjig

Dnevno izide v Franciji poprečno okrog 650.000 knjig! V knjigarnah pro-dajajo literaturo vseh smeri in ideo-logij. Tako so v letu 1968/69 še za časa De Gaulle izšle mnoge protigoli-stične knjige. Lahko si kupil spo-mine vseh zaprtih oasovskih voditeljev in generalov od Bidaulta in Sosustella, do Challa, Jouhauda in Salana — pa tudi knjigo z naslovom »Kako nisem ubil De Gaulle«...

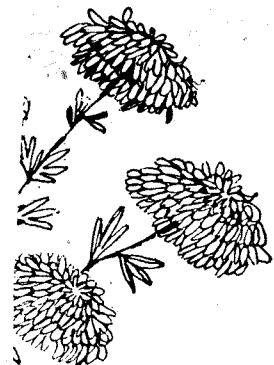
Poizvedujemo

Iščem soborce iz leta 1919, ko smo šli januarja meseca iz Maribora v Libeliče, nato pa v Velikovec. V Libeličah smo stanovali v šoli, od ko-der smo hodili v patrolje in na stražo. Bilo nas je 16. Bili smo topničarji in smo pred odhodom iz Maribora prevažali topove čez Dravo. Jaz sem bil poveljnik te šestnajstorce.

Če je še kdo iz te skupine živ in se me spominja po teh skopih podatkih, ga prosim, naj mi sporoči svoj naslov.

JANEZ PETKOVŠEK,
Stara Vrhnika 84,
pošta Vrhnika

Partisanska ljudska pesem

Bele rože

Bele rože
je november zopet stkal
in najlepše
za grobove je izbral.

Ne za vse, oh,
borcev padlih sto in sto
krije zemlja
tuja — kje ne vé nikdo!

Le v spominu
src ljubečih še žive,
grob neznani
tíhe iščejo solze.

V belih rožah
vidi mati drag obraz,
v vzdihu vetra
čuje daljni sinov glas.

LUDOVKA KALAN

Vojaska reda in tehnika

ZSSR tudi v jedrskih podmornicah prehitava ZDA

Ameriški obrambni minister Laird je pred kratkim priznal, da je Sovjetska zveza »glede števila strateških izstrelkov v kopenskih oporiščih že pred nami« in da utegne do leta 1974 dohiti ZDA tudi v jedrskih podmornicah.

Po njegovih besedah ima Sovjetska zveza doslej 28 jedrskih podmornic, oboroženih z raketami tipa polaris, izmed katerih jih je operativno sposobnih trinajst, druge pa še grade. Za ZDA je znano, da imajo 41 jedrskih podmornic.

Vodja raziskovalnega in razvojnega oddelka v Pentagonu John Foster pa je izjavil, da imajo Rusi razen protiprojektilske obrambe okrog Moskve še približno deset tisoč protiletalskih izstrelkov na raznih strateških točkah, poleg tega pa še večje število radar-skih postaj.

Francoske

»sile za zavračanje«

Po razvojnem načrtu, ki ga je odobrila francoska skupščina, naj bi jedrske »sile za zavračanje«, ki štejejo 20—25.000 mož, v letu 1975 imele:

- 18 balističnih in strateških izstrelkov »zemlja-zemlja« z dosegom 3.000 km. Njihova izstrelišča bi bila v jugovzhodnem delu Francije, vsak izmed njih pa naj bi imel moč 150 kiloton;
- 4 jedrske podmornice, od katerih bi bila vsaka oborožena s šestnajstimi balistično-strateškimi izstrelki »morje-zemlja« z dosegom 2.000 km. Ti izstrelki bi imeli po 500 kiloton moči;
- 36 letal mirage IV, od katerih bi vsako lahko poneslo po eno 80-kilotonsko bombo.

Razen tega naj bi vsaka izmed petih mehaniziranih divizij kopenske vojske imela po eno enoto, oboroženo s taktičnimi jedrskimi izstrelki pluton. Njihov doseg bi znašal 120 km, moč pa 10 KT.

Od 8 do 10 letal tipa mirage mesečno

Doslej so Francozi proizvajali po osem reaktivnih letal mirage mesečno. Zaradi novih naročil pa je bilo treba proizvodnjo povečati, in sicer na deset letal mesečno.

Predstavniki francoskega združenja letalskih tovarn je izjavil, da so za potrebe francoskega letalstva in nekaterih tujih kupecov doslej izdelali skupno 1.150 letal te vrste. Za to leto pa imajo nova naročila: 110 letal za Libijo, 30 za Spanijo, 30 za Pakistan ter po 16 letal za Argentino, Brazilijo in Peru. Skupna naročila so menda tolikšna, da ima proizvajalec dovolj dela vse do leta 1975.

Britansko-nemško- italijanski top

Italijansko obrambno ministrstvo je sporočilo, da se namerava Italija pridružiti Veliki Britaniji in Zahodni Nemčiji v proizvodnji novega topa kal. 155 mm, ki ga bo moč prevažati tudi z letali. Uporabljali ga bodo lahko proti vsem konvencionalnim ciljem. Imenoval pa se bo FH-Hitler-70.

Ni pa še znano, katera izmed omenjenih treh držav bo prevzela proizvodnjo tega orožja, prav tako pa tudi še niso sporočili nobenih natančnejših podatkov o njegovi teži, dometu in vrsti granat, ki jih bo uporabljal.

Manevri

»DIP-ekspres«

Enajstega oktobra so se v Turčiji začeli veliki manevri, trajali pa so vse do 22. oktobra. Njihov namen je v tem, da preskusijo sposobnost evropskih mobilnih sil. V manevrih je sodelovalo vsaj 50.000 turških in grških vojakov, razen tega pa so nemška, italijanska, belgijska in ameriška letala ob zaščiti grških in turških lovskih letal prepeljala iz Zahodne Evrope v Turčijo 2.500 vojakov in 452 vozil. Po nekaterih drugih podatkih pa je število udeležencev precej večje. 10.000 mož, od katerih najmanj 2.000 pripadnikov ameriških letalskodessantov in oklopnih sil.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Letalsko in satelitsko izvidništvo v službi SZ in ZDA

Odkar se je hrup na meji med Izraelom in arabskim svetom nekoliko potisnil in vojaška poročila ne govore več sleherni dan, da je ta ali oni prekočal demarkacijsko črto ali sprožil svoje strelno orožje v to ali ono smer in da je bilo toliko in toliko mrtvih in ranjenih na tej ali oni strani, se skoraj vsak dan omenjajo dozdevne kršitve premirja s strani Egipta oziroma arabskega sveta in vse do včeraj so Američani vztrajali na tem, da na arabski strani ni bilo premikov, kot so zatrjevali in še zatrjujejo Izraelci, kajti tako da jim pravijo njihova obveščevalna sredstva.

In kaj so ta obveščevalna sredstva? Obveščevalna služba je še vedno vezana na človeka, vendar so danes na razpolago tudi druga sredstva, med katerimi so tudi vohunska letala in umetni sateliti. Tako na sovjetski kot na ameriški strani se vohunska ali izvidniška služba vrši danes v pretežni meri s pomočjo umetnih satelitov, saj razpolagajo n.p.r. s sredstvi, kakršnih bi si pred dvema desetletjema človek ne mogel niti zamisliti. Pariški »Le Monde« je v zvezi s tem zapisal med drugim tole:

»Zračno opazovanje ciljev s pomočjo letal v nizkem letu je rutinsko delo sleherne vojske, ki uporablja za to majhna letala s sistemom avtomatičnega vodenja, vendar pa pride to v poštev le tedaj, ko je nevarnost že prevelika. Ta rešitev je zelo učinkovita in omogoča, da se dobijo zelo podrobna poročila. Ima pa ta način tudi dve neprijetni plati: ni dovolj ali ni kdove kako diskreten, hkrati pa se more uporabiti le tedaj, če nasprotnikova obramba ni preveč aktivna.

Zato moderne vojske vedno bolj pogosto uporabljajo izvidniška letala, ki letijo na velikih višinah in ki jih je težko odkriti in zbiti. Ta letala nudijo fotografije iste kakovosti kot letala z nizkim poletom, ker so ta letala opremljena z mnogo boljimi fotografskimi aparati (Mimogrede bomo povedali, da razpolagajo že s fotokamerami, ki morejo z višine 150 do 200 km fotografirati kot pomaranča velike predmete, Op. ur.).

Eno najbolj znanih tovrstnih izvidniških letal je ameriško letalo »Lockheed U-2«. Od 1955. leta do danes so napravili kakih 30 takih letal. Z brzino 750 km na uro more to letalo leteti tudi 4000 km daleč na višini 21.000 metrov. Njegova posebna oblika mu omogoča, da leti tudi z izključenimi motorji, to se pravi popolnoma tiho in to na zelo dolgih razdaljah. Prav sestrelitev letala »U-2« pri Sverdlovsku v Sovjetski zvezi 1. maja 1960 je povzročila mednarodno krizo.

Združene države Severne Amerike so začele leta 1959 graditi izvidniška letala, pa tudi močnejša letala za vojaške posege, letala vrste »Lockheed A-11« in sicer v treh verzijah (YF-12-A, SR-71-A, SR-71-B), od katerih so sedem že dali v promet, 19 pa jih je šele v gradnji. To so prav gotovo najodobnejša letala na svetu. Izdelana so iz titana in morejo na različnih višinah leteti tudi s trikratno zvočno brzino, to se pravi, da dosežejo okoli 3000 km na uro, njihov radius pa je še večji kot radius letala »U-2«, za katero smo rekli, da more leteti 4000 km daleč. Po podatkih iz Londona je letalo »SR-71« v spremstvu dveh letal »U-2« kontroliralo izraelske meje v trenutku prekinitve ognja na izraelsko-arabski meji.

Toliko o letalih. Kaj pa sateliti? Izvidniški sateliti imajo veliko prednost pred letali. Nasprotnik jih ne more uničiti, vsaj brez nekega posebnega sistema, ki ga je težko uvesti v mirni dobi. Toda hkrati imajo umetni sateliti tudi svoje šibke plati v primerjavi z letali.

Dvakrat v času 24 ur: Satelit mora krožiti po krožnici, v katero je bil postavljen. Če obstaja »zanimanje« za neko določeno področje na Zemlji, je treba čakati, da umetni satelit preleti to področje in šele tedaj se dobi poročilo o tem, kaj se na področju dogaja.

Sorazmerno nizko letenje omogoča večini umetnih satelitov, da preletijo določeno področje po dvakrat na dan, torej po dvakrat v 24 urah. Bolj redko se zgodi, da umetni satelit leti nad »zanimivim« krajem navpično, zaradi tega so tudi fotografije slabše kakovosti, ker fotografira določene objekte v diagonali. Še več, v bližini tečajev so področja, ki jih umetni sateliti n'koli ne preletajo, kajti za preletanje tečajev bi jih morali pognati po polarni krožnici, medtem ko se umetni sateliti po navadi izstreljujejo v odnosu na ekvator, ker je to področje bolj »zanimivo«.

Ena glavnih težav izvidništva s pomočjo umetnih satelitov je težava s prenašanjem zbranih podatkov na Zemljo. Od umetnega satelita se more »zahtevati«, ali da pošlje na Zemljo sliko preko televizije, ali pa je treba počakati, da se vrne na Zemljo film. V Sovjetski zvezi se neredko vrne na Zemljo sam umetni satelit. Prva metoda, to se pravi televizijski prenos ima to prednost, da je podatek takoj na Zemlji. Hkrati pa je podatek neprecizen, ker je televizijska slika slabša od fotografske. Ta sistem se zato uporablja pri splošnem nadziranju »sovražnikov« ozemlja, in sicer pri najavljanju morebitnih poletov nasprotnikovih izstrelkov, ki jih odkrivajo s pomočjo infra rdečih žarkov.

Kako do slik? Če želimo do-

biti film, se to da doseči samo v bolj ali manj enakomernih presledkih. V trenutku, ko se satelit vrne na Zemljo s svojim tovorom filmov (ta sistem je v navadi v SZ), ali ko umetni satelit »vrže« na Zemljo zabojček s filmi (ta sistem so nekoč uporabljali Američani s sateliti vrste »Discoverer«).

Druga težava: Ne more se od umetnega satelita zahtevati, da fotografira kar sproti vsa področja na Zemlji, nad katerimi leti, kajti v tem primeru bi moral nositi s seboj ogromne količine filmov. Poleg tega bi bilo malone nemogoče tudi pozneje iz tolikih filmskih trakov izbrati tiste, ki bi prišli v poštev, saj vemo, da posamezni umetni sateliti krožijo mesece in mesece in koliko filma bi pri tem porabili? Zato je ameriško obrambno ministrstvo predvidelo že tovrstne umetne satelite s posadko, kjer more kozmonavt že s prostim očesom ugotoviti določen objekt in nato sprožiti fotokamero. Z druge strani pa se umetnemu satelitu brez posadke vnaprej določi, kje in kaj mora fotografirati.

Glavni element vesoljskega programa: Kljub vsem tem pomanjkljivostim se izvidniški sateliti vedno bolj uporabljajo in to tako v Sovjetski zvezi kakor v ZDA. Mnogi sateliti vrste »Kozmos« so dejansko izvidniški sateliti in neki ameriški strokovnjak je nedavno zatrdil, da so izvidniški umetni sateliti dejansko glavni element vsega vesoljskega programa.

Američani so s svoje strani izstrelili že številne tovrstne umetne satelite, začeli s prvimi sateliti vrste »Discoverer«, ki pa se ne uporabljajo več že od leta 1961. Lahko navedemo nadalje alarmne satelite, ki so namenjeni odkrivanju in neposrednemu signaliziranju izstrelkov, nadalje satelite iz »programa 770«, kar ni nič drugega kot »fotografsko nadziranje« Kitajske in Sovjetske zveze, dalje satelit »programa 920«, ki ni nič drugega kot razširjeni »program Samos«, kar je precizno fotografiranje ciljev, odkritih na fotografijah, posnetih s širokokotno kamero. Končno, obstaja določeno število specializiranih ameriških satelitov »Piggy back«, »Ferret« in »Vera« za odkrivanje jedrskih eksplozij v ozračju in v vesolju.

Američani sedaj nadomeščajo te satelite z različnimi drugimi iz »programa 949«. Te satelite izstre-

lujejo v tako imenovano sinhronizirano krožnico na velike višine. Ti sateliti so opremljeni z izredno občutljivimi aparati.

Kljub temu, da se o vsem tem že marsikaj ve, ostajajo mnoge tajnosti resnično tajne, med drugim tudi datum izstreljevanja. Na vsak način kroži okoli Zemlje na večjih in manjših višinah več umetnih satelitov, ki tako rekoč noč in dan bdijo nad vsem, kar se na Zemlji dogaja.

Avtomati bodo nadomestili kantine?

V Ljubljani je sedež podjetja »Tobak«, ki se ukvarja s prodajo tobakovih izdelkov kot že ime samo pove. Poleg tega pa prodajajo tudi drugo blago — znamke, pisma, vžigalice in podobno. Kot je znano, je zaposlenih v trafikah precej invalidov. Tudi zaslužek od prodaje blaga, ki velja za državni monopol, je zaradi raznih dajatev zelo nizek in podjetje si mora pomagati tudi z drugimi dejavnostmi. Tako prodajajo tudi učila in v zadnjem času avtomate za prodajo hrane, pišoč, cigaret, pisem in znamk ter za čiščenje čevljev.

V želji, da bi seznanili z avtomati predstavnik JLA, ki so bili tiste dni v Ljubljani na seminarju glede uvajanja novih načinov prehrane, je »Tobak« priredil zanje ogled avtomatov.

Kot vse kaže, bodo kmalu v nekaterih vojašnicah namestili avtomate, ki bodo tako zamenjali znane kantine. Te so bile zelo pogosto v kaj slabih prostorih, v njih je bila izbira zelo skromna, pa tudi maloštevilne so bile.

Avtomate pa je moč pritrditi na vsakem hodniku ali v veži, ker zavzamejo zelo malo prostora. En sam človek lahko upravlja s številnimi avtomati. Na tak način bodo dosegli veliko boljše oskrbo vojakov ob manjših stroških in z manj delavci.

Za zdaj imajo avtomate za prodajo pisem, znamk in razglednic, za tobake izdelke, za razne približke ter za hladne in mrzle pišaje.

Osnovno letalo sovjetske mornarice

Sovjetski bombnik Tu-16 so prvič pokazali javnosti na veliki paradi v Moskvi leta 1954. Kot že ime samo pove, je osnovna zamisel za konstrukcijo izšla iz biroja znanega inženirja Tupoljeva.

Kasneje je letalo prestalo nekaj operacij, s katerimi so ga poboljšali, tako kot se zgodi več ali manj z vsemi uspešnimi letali. V glavnem pa ločimo tri vrste letal tega tipa: za strateško izvidništvo, za lov na podmornice in za oskrbovanje drugih letal z gorivom v zraku. Bombnik ima v svojih enotah sovjetska vojna

mornarica, oborožen je z raketa-mi zrak-ladja.

Letalo ima 33 metrov dolg trup, razpon kril je 32 metrov. Največja brzina je nekaj nad 1000 km na uro, leti pa lahko 6.850 km daleč, s pomožnimi rezervoarji za gorivo lahko tudi več, toda v tem primeru lahko letalo nosi manj bomb. Dovoljena teža letala je 68 ton. Letalo poganjata dva turbo-reaktivna motorja.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE
PRIMORJE
A J D O V Š Č I N A

gradi:

visoke, nizke, industrijske in hidrogradnje po naročilu, za trg ali po sistemu inženiring.

Za potrebe naštetih gradenj, kakor tudi ločeno, po posebnem naročilu, izvaja vsa asfalterna dela.

Trije Belgijci s Titovega Visa

Med mnogimi rdečimi škatlicami z odlikovanji, ki jih je pripeljal jugoslovanski protokol s seboj v Belgijo ob minulem Titovem obisku, so bili tudi trije »Redi za vojaške zasluge z veliko zvezd«, ki so jih dobili nedavno upokojeni generalmajor belgijske armade Georges Danloy, sedanji komandant belgijskih čet v ZR Nemčiji, general Pierre Roman in ljubenzniivist iz Antwerpna, tiskovni šef tamkajšnjega ogromnega pristanišča Carlo Segers. Vsi trije so bili, skupno s še nekaterimi Belgijci med vojno na Visu.

Začelo se je prav s Carlom Segersom, ki nas je posebej pristrčno sprejel na majhnem, v plavajoči buffet spremenjenem remorker v veliki luki. (Antwerpen je s svojim prometom četrta največja luka na svetu.) Toda poleg pristaniških statistik mi je pokazal nekaj slik iz časa, ko je bil še mladenič in ko je z majhnimi borbenimi čolni napadal nemške konvoje na Jadranu. Ze takrat se je ukvarjal z novinarstvom in pisal nekaj dnevnika te posebne enote belgijskih komandosov št. 133 (oziroma, po poznejši navedbi generala Danloya, št. 266).

General Pierre Roman, že starejši, a brezhibno točen, eleganten in vljuden, mi je nasprotno najbolj natančno povedal ves po-

Carlo Segers med jugoslovanskimi partizani na Visu

jih spremljale nemške in italijanske torpedovke ob jugoslovanski obali v smeri proti Grčiji. To je bilo takrat precej podobno, kot danes v vietnamski vojni... In jaz sem bil tisti, ki je moral običajno prvi skočiti čez krov na sovražno ladjo in zahtevali vdačo posadke...

Sedanji general z epoletami, s smehom padalca, dolgo vrsto zavrnjenih odlikovanj in častnimi vrvicami kraljevega pribočnika, poveljuje danes belgijskim četam v ZR Nemčiji. Ko sem ga vprašal, kako gleda danes na Nemce, je mirno skomignil z rameni, češ »kot na zaveznike«. Toda zelo ceni jugoslovansko neodvisnost in nezavisnost. Se raje se vrača s spomini nazaj, na Vis. Omenil mi je dobro viško vinsko kapljico in zapel prvo kitico partizanske pesmi, ki mu še danes brni v ušesih »Prva dalmatinska, zdravo, zdravo...«

Ko sem ga vprašal, če se je že med vojno na Visu srečal s Titom, je odkimal: »Ne, žal ne. Vedeli smo sicer, da je Tito na otoku in za nas vse je bilo to kot neka legenda... Za nas belgijske vojake Tito še danes predstavlja veliko osebnost. Spoštujem ga tako kot velikega vojnega generala, ki je reševal včasih že nerešljive situacije, obenem pa tudi kot državnika z velikim duhom neodvisnosti, kar je v današnjem svetu tako pomembno...« Povedal je, da je bil predsedniku Titu predstavljen šele zdaj ob njegovem obisku v Belgiji, ko je dobil tudi jugoslovansko odlikovanje.

»Žal še nikoli, čeprav je že mnogo let moj sen,« je odvrnil, ko sem ga povprašal, če je bil po vojni vsaj kot turist ponovno v Jugoslaviji. »Veliko sem že slišal

o vaših turističnih lepotah, a predvsem bi rad šel še enkrat na Vis,« je menil general in me poprosil, da posebej pozdravim vse ljudi in partizane v Jugoslaviji, ki jih je spoznal med vojno na Visu.

Kako ljudomili, človeški so pravzaprav vojaki! »Morda zato, ker edini vemo, kaj vojna pomeni in ker imamo vsak dan opravke z ljudmi,« je menil general ter se poslovil, da spet prevzame svoje enote v Nemčiji. In zanimivo: skoraj prav iste, podobne odgovore na vsa ta vprašanja sem dobil tudi, ko sem se pozneje v oficirskem klubu vojašnice Albert I. v Bruslju sestal še z upokojenim generalom Georgesom Danloyem, ki je nalašč zato prispel iz Ardenov, kjer zdaj živi, piše vojaške eseje in pripravlja razstavo belgijske vojaške zgodovine Liègea iz leta 1830, to je iz časov bojev za neodvisnost Belgije. Dobrodušno postaran, a skoraj nekam diplomatski, v smokingu zaradi slavnostnega koncerta, z novim jugoslovanskim vojnim odlikovanjem, je vendar mislil predvsem na svojo vojno pustolovščino na Visu. »Ej, da še enkrat vidim zalivček Borovik, tovarno ribjih konzerv, pa Hum na vrhu otoka in da srknem ono dobro vino... da, zadnjič sem bil kot kraljevi pribočnik s kraljem Baudouinom na državnem obisku v Indiji. A predsedniku Titu sem imel čast stisniti roko šele zdaj, ko je prišel na obisk v Belgijo... A če pridejo moji nekdanji partizanski tovariši z Visa, jugoslovanski partizani, ki sem jih ne glede na politične razlike v mišljenju zelo cenil, upam, da jih bom zdaj tudi jaz lahko povabil na kozarec dobrega vina...«

BOGDAN POGAČNIK

Fran Štaudekar:

Ob 50. obletnici plebiscita na Koroškem

V avstrijski republiki je imelo delavstvo možnost, da se organizira v sindikatih, v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev pa je delavstvo trpelo preganjanje. V dunajski vladi so bili takrat socialisti, sam predsednik republike je bil socialist (Renner), v Jugoslaviji pa so gospodovali kapitalisti, v vladi v Beogradu so bili velesrbski radikali. Proti taki propagandi so bili slovenski agitatorji pred plebiscitom brez moči, kajti nemška plebiscitna propaganda je po svoji silovitosti in učinkovitosti daleč prekašala slovensko.

Koroški Slovenci so imeli vse mesece pred plebiscitom neprijeten občutek, da je bila naša uprava tako do Nemcev in njihove propagande, kakor tudi do plebiscitne komisije, ki so jo sestavljali Angleži, Francozi in Italijani, brez moči. Ze dejstvo, da je imela ameriška misija Coolidgea svoj sedež na Dunaju in da je kazala Nemcem svojo naklonjenost, in pozneje, da je imela tudi mednarodna plebiscitna komisija ob plebiscitu svoj sedež na Dunaju, ne pa v kakem slovenskem mestu, je napravilo na Slovence vtis, da je komisija na strani Nemcev in da dela v njihov prid.

V tem prepričanju jih je še bolj utrdilo dejstvo, da so Italijani, ki so bili tudi člani plebiscitne komisije, na prošnjo koroških Nemcev poslali na črto Trbiž-Feldkirchen-Sentvid, torej severno od plebiscitnega področja kar dva armadna zbora in da mednarodna konferenca v Parizu proti temu ni ničesar ukrenila.

Jugoslavija je imela nad cono A svojo upravo. Dobra dva meseca pred plebiscitom pa je plebiscitna komisija uvedla nad jugoslovansko upravo nadzorstvo na tak način, da je avtoriteta jugoslovanskih oblasti med prebivalstvom cone A rapidno padala in je sčasoma postala iluzorna. Za vzroke vmešavanja plebiscitne komisije v jugoslovansko upravo v cono A so skrbeli Avstrijci po svojem članu komisije, ki je vsako dozdevno napako, storjeno od jugoslovanskih oblasti, prikazal v pretirani in krivični obliki. Tudi to je bil dokaz, da je bila plebiscitna komisija očitno na strani Nemcev, kar je slabo vplivalo na samozavest koroških Slovencev.

Še večja krivica pa je bila, ko je plebiscitna komisija dva meseca pred plebiscitom odprla mejo med cono A in B in tako utrla pot nebrzdani propagandi Nemcev v cono A, prav tako pa tudi odredba plebiscitne komisije, da mora naša vojska zapustiti ozemlje cone A in ga prepustiti z domačim orožnikom. Ko je že jugoslovanska uprava v cono A s pristranskim postopanjem plebiscitne komisije izgubila ves svoj vpliv in ugled, je moralo oditi še vojaštvo, kar je tik pred glasovanjem napravilo vtis, da je plebiscit za Slovence tako rekoč že izgubljen. Nešteto je še primerov pristranskega postopanja plebiscitne komisije na področju cone A, ki prepričljivo kažejo, da je bilo njeno delovanje v škodo koroških Slovencev.

Spričo takih razmer v glasovalni cono A lahko mirno rečemo, da je število 15.272 ali (40,96 odstotkov glasov vseh glasovalnih upravičencev), ki so jih koroški Slovenci oddali za priključitev cone A Jugoslaviji, častno. Glasovali so v prepričanju, da bo slovenska narodnost na Koroškem priznana, enakopravna in tudi za prihodnost zavarovana v vsem svojem obsegu. Če danes tiste sile na Koroškem, ki skušajo narodnostno vprašanje na Koroškem rešiti s ponemčevanjem, strastno trdijo, da so se ti Slovenci s tem odrekli svoji narodnosti in da njim in njihovim potomcem nihče ni ničesar dolžan v narodnostnem oziru, potem to govore v nasprotju z zgodovinskimi dejstvi, da ne omenjamo starih obljub! Odgovorni ljudje v Avstriji in na Koroškem bodo ravnali modro, če se bodo prav ob polstoletnici plebiscita spomnili teh zgodovinskih dejstev in se s tem še bolj zavedeli odgovornosti, ki so jo prevzeli nasproti Slovincem na Koroškem v celoti. Iz takšne zavesti izvirajoča avstrijska politika lahko računa na polno podporo vsega demokratičnega in kulturnega prebivalstva na Koroškem, predvsem pa njegovega slovenskega dela.

Za nas Jugoslovane pa velja obljuba, ki jo je dal zastopnik Jugoslavije v mednarodni plebiscitni komisiji ob koncu plebiscita, da JUGOSLAVIJA KOROŠKIH SLOVENCEV NIKOLI NE BO POZABILA!

Tu je treba opozoriti na koooracijo Hansa Piescha, ki je bil po rodu sudetski Nemec, v času vojne. O tem je zahteval Zavezniški kontrolni svet za Avstrijo informacije. Ugotovljeno je bilo, da je bil Hans Piesch pred vojno sicer socialist, da pa je bil v času hitlerjevskega režima direktor meščanske šole v Beljaku in zelo lojalen in ambiciozen sodelavec nacističnega režima. Hans Piesch je kot okrožni pooblaščenec (Kreisbeauftragter) za zbiranje odpadkov za potrebe hitlerjevske vojske izdal npr. 24. 1. 1942 okrožnemu odboru združenja nacionalsocialističnih učiteljev okrožnico, v katerih jih poziva na zbiranje odpadkov, »ker se iz vojaških in gospodarskih razlogov ne sme izgubiti niti kilogram odpadkov«. Na koncu okrožnice pa pravi: »Zbiranje odpadkov je pravtako borba proti Angležem«. Njegovo okrožje Beljak-mesto je v zbiranju odpadkov doseglo najboljši rezultat: na vsem področju gospodarske uprave, ki je obsegalo več avstrijskih pokrajin, med njimi tudi Koroško in je zaradi tega dobil pohvalo 18. vojnega okrožja 13/43. (Komunike Odredka za tisk Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško od 6. 2. 1947 — Nota jugoslovanske Jelegacije namestnikom ministrov za zunanje zadeve od 18. 2. 1947, ki je povzročila odstranitev Hansa Piescha s položaja predsednika koroške deželne vlade. Na njegovo mesto je bil 1. 1947. imenovan socialist Ferdinand Wedenig.)

6. DOGODKI NA KOROŠKEM PO PLEBISCITU

Koroški Slovenci so bili nad nesrečnim izidom plebiscita dolgo časa silno potrti. Nikakor niso mogli verjeti, da se bo to zgodilo. Zdaj je bila nesreča tu! Po pijanem zmagovalstvu in izzivanju nasprotnikov so slutili, da pripravljajo načrt, kako bodo z njimi — nesrečnimi premaganci — obračunali, kako se jim bodo maščevali za njihovo zvestobo materinskemu narodu. In res, po načelu »Kuj železo, dokler je vroče« so se njihovi nasprotniki vrgli na delo. Najprej so grozili slovenski inteligenci, ki se je ob plebiscitu zavzemala za Jugoslavijo. Mnogi izobraženci — med njimi je bilo 61 slovenskih učiteljev — so morali jadrno zapustiti Koroško in oditi v Jugoslavijo. Nato pa so »zmagovalci« napravili načrt za sistematično raznarodovalno delo za daljšo dobo. Pri tem niso več upoštevali obljube, ki jo je dal koroški deželni zbor 28. septembra 1920, torej tik pred plebiscitom, »da bo varoval narodno in jezikovno posebnost slovenskih državljanov in skrbel za njihov duševni in gospodarski procvit ravno v isti meri kakor za nemške prebivalce dežele.«

Belgijski generalmajor Pierre Roman, komandant belgijskih čet na Visu

tek. »Ko so med drugo svetovno vojno Nemci zasedli našo deželo, se je vendar v Angliji znašlo več tisoč mož, zlasti veliko mladih ljudi, ki so bivali v tujini že poprej ali pa ki so pobegnili preko Kanala; to so bile belgijske osvobodilne sile. Manjša, izbrana enota kakih 700 mož je sestavljala belgijski komandos za posebne akcije. Del te enote je prišel po navodilih zavezniškega poveljstva leta 1944 tudi na Vis in se pridružil vojnim operacijam jugoslovanskih partizanov. Komandant tega odreda je bil takratni kapitan, sedanji general v pokoju Danloy, jaz sem pa kot poročnik poveljeval vodu kakih 30 mož v tej enoti.«

Belgijci so prispeli na Jadran iz Barija. General Roman se je podrobno spominjal bojev v Italiji, kjer so sodelovali na fronti pri Sangru in nato pod Monte Cassinom. »Ze ko smo prišli v bazo v Bariju, smo naleteli na prve jugoslovanske partizane, ki so naredili name kar najboljši vojaški vtis. Dne 17. marca 1944 smo iz Barlette z neko angleško izkrcovalno ladjo ponoči prodrli do otoka Visa in se izkrcali v Komiži. Na Visu je bilo poleg jugoslovanskih partizanskih enot tudi že okrog 1500 britanskih vojakov.«

Belgijski general se je natanko spominjal, da so 19. marca zasedli svoje dodeljene jim položaje v središču otoka, ki ga še danes opisuje v najbolj pristranih barvah. »Na Visu smo ostali 2 meseca, do 13. maja 1944. V tem času smo opravili vrsto operacij proti Nemcem in Italijanom v tem predelu Jadrana; med drugim smo udarili 9. maja na otrok Šolto, borili smo se pred Zadrom in Šibenikom, zlasti pa smo napadali natovorjene trgovske ladje, ki so

GRADBENO PODJETJE »BEŽIGRAD« — Ljubljana PODMILŠČAKOVA 24

izvaja visoko in nizko gradnjo — za cenjena naročila se priporočamo.

»ELEKTRO CELJE« CELJE, Mariborska cesta 2

z obrati:
— napeljava električnih vodov,
— vzdrževanje napeljav,
— distribucija električne energije.

ZAVOD ZA REHABILITACIJO INVALIDOV

CELJE, IPAVČEVA 4, telefon uprave 32-52
obrat 36-84

opravlja poklicno rehabilitacijo vseh vrst invalidnih oseb v delavnicih zavoda in drugih delovnih organizacijah. V sklopu zavoda delujejo ortopedske delavnice, mizarstvo, lesna in kovinska galanterija, plastifikacija, galvanizacije in šivalnica. Zavod izdeluje gotove proizvode za široko potrošnjo in sodeluje z ostalimi gospodarskimi organizacijami.

Mile Pavlin **SKRIVNOST ŠIMNOVE SMRTI** / TORZO ROMANA /

Krajevne oblasti so jo pošteno obrale in jo utesnile v stanovanju, služkinja jo je zapustila. Potem smo začeli dobivati prijave, kako udriha čez našo oblast, ščuje ljudi k uporu in podobno. Nikjer tudi ni pozabila povedati, kaj vse sem ji obljubljala, ko sem jo ogoljufal in dosegel, da se mi je vdala in podobno. Nazadnje tudi, da je z menoj noseča, da sem jo posilil in druge nečednosti. To bi utegnilo postati nevarno. Še sreča, da smo bili daleč od Ljubljane in ni prišlo nič vodstvu na nos.

Zadevo sem uredil tako, da smo jo neke noči zaprli in jo skupaj z mariborskimi Nemci pognali čez mejo v Avstrijo.

Toda babnica je vsepovsod raztrobila, kakšen imeniten moški sem in kje me čevlji žuli. Skoraj vsak dan so prihajale k meni različne lepoticke in me prosile za usluge. Nedvoumno so se mi ponujale in največkrat se jim nisem mogel upirati, čeprav sem vsako jutro sklenil, da bom s takimi rečmi prenehal.

Kmalu sem začel dobivati poročila o govoricah, kako lepa ženska pri meni lahko vse doseže. Uničeval sem jih in poskrbel, da so vsakogar, ki je kaj takega zvedel, premestili ali pa prekinili stike z njim. Kljub temu je vse skupaj veliko prezgodaj prišlo na dan.

Poklicali so me v Ljubljano na zagovor. Že večkrat sem bil tam na poročanju, zato se nisem več toliko bal kot prvič. Pričakoval sem, da bom dan ali dva presedel na sestankih, kjer bodo drugi kadili kot Turki, jaz pa bom v kakem kotu dremal in počival po burnih nočeh z različnimi lepo-

340

ticami. Mimogrede pa iz Prekmurja ponesem materi kako vrečko moke, lonček masti ali kos mesa.

V državni ustanovi, kakor se je kmalu po vojni začelo imenovati naše vodstvo, sem mimogrede povprašal, če so drugi že prišli. V vlaku namreč nisem našel nikogar izmed znanih, ki so navadno potovali na take sestanke. Ne, drugih ni bilo. Srh me je obšel. Torej kličejo mene samega. Zakaj vendar? Da se ni kaj zvedelo?

Klicali so me k načelniku kadrovskega oddelka. Bil sem v pisarni, neprijazno me je pogledal. Nekoga je poklical po telefonu, mu nekaj ukazal, kar nisem slišal, spet položil slušalko, nato pa rekel: »Pojdiva!«

Znajdeva se v ministrovem kabinetu. Najraje bi zbežal, kolena se mi tresejo od groze, pa ne morem nikamor. Kam naj bi se skril, že vratar bi me zgrabil, samo smejali bi se mi. Zato grem za načelnikom kadrovskega oddelka kot ovca za mesarjem. Imajo me, zvedeli so vse, si mislim. Vse s Pohorja, na Prekmurje niti ne pomislim...

Minister, nekdanji voditelj naše službe, je ves divji. Ne dovoli mi sesti, čeprav sem na tem, da bi se sesedel. Kriči nad menoj in me obkroža z žaljivkami, mi grozi, očita...

Da sem se vse noči vlačugaril, medtem ko so moji podrejeni delali, lovili bandite, jih zapirali, jaz pa sem jih spuščal. Samo zato, da sem prišel do žensk. Torej so me nadzirali, se ustrašim. Saj vse vedo, še več, kot se jaz spominjam. Naštevam mi imena vseh, pri katerih sem kdaj spal, kaj sem jim moral za to narediti, koga vse sem izpustil, kaj je ta naredil. In koga sem spet nedolžnega zaprl, da bi mu zavezal usta ali pa ker je bilo to komu iz osebnih razlogov všeč, pa je kakšna ženska potem to zahtevala od mene.

Nisem poskušal zanikati, čeprav je bilo marsikaj pretiranega in celo povsem neresničnega. Me-

341

sec dni zapora, sem slišal konec ministrovih listin. In naj se več ne prikažem v Prekmurje, tja so pravkar poslali drugega, sposobnejšega in poštenega, delovnega... Kar iz ministrske pisarne me je načelnik kadrovskega oddelka sam odpeljal v zapore.

Znašel sem se v samici, dali so mi knjige in časopise. Veliko sem bral in premišljeval, samemu sebi sem se zdel kot menih in puščavnik. Še dobro, da se je tako srečno končalo, sem si mislil, lahko bi me babnice zapletle v vse kaj hujšega. Vsak dan se lahko sprehajamo po dvorišču. Tam srečam več znancev, ki so zagrešili razne nerodnosti. Le da sem jaz edini obsojen na ves mesec zapora, drugi so na manj, nekateri celo samo na nekaj dni. Toda nihče me ne mara, vsi se norčujejo iz mene, posebno iz moje strasti do žensk. Neslanih šal ni ne konca ne kraja. Namesto enih pridejo drugi, nekega dne me nalažejo, da je neka ženska pustila dojenčka pri vratarju. Ko so ga poslali v najdšnišnico, so med plenici našli pismo, da sem oče jaz. Tako prepričljivo so mi lagali in take podrobnosti so vedeli o ženskah, ki sem jih imel, da sem nasedel. Zbal sem se še večjega škandala in zato sem zaprosil načelnika zaporov, naj se pozanima za otroka. Šele ta mi je razkril potegavščino. Jezil sem se na nevzgojene pobalnice, toda kaj pomaga? Še bolj so se mi smejali. Končno sem odslužil kaznen in za menoj so se zaprla vrata zaporov.

Znašel sem se vna razpoloženju, kot pravijo takemu stanju, ko čakaš, kam te bodo poslali, ne delaš nič, pohajkujš po mestu ali pa te uporabljajo za različne neprijetne, slučajne naloge. Tudi jaz se klatim po Ljubljani, izogibam se znancev, stanujem v hotelu in tam berem knjige. Poiskal bi si kako žensko, pa se bojim. Muči me brezdelje, saj sem bil vseeno navajen vedno kaj

342

brskati, pa tudi radoveden sem, koliko časa bo to trajalo in kam me bodo poslali. Če bi me odpustili in mi dali stipendijo, bi bilo še najbolje. Toda to je v teh časih brezupen up... Stejem mesece, koliko je že minilo od konca vojne, pa me še niso niti osumili, in upam, da se je že vse pozabilo. Najraje bi ostal v Ljubljani, kjer me ljudje najmanj poznajo, ali pa odšel kam na Primorsko, kjer nisem bil še nikoli razen kot prav majhen otrok. Po drugi strani pa bi bil tam bliže meji in zato bolj na očeh. Baje Angleži in Američani niso bili preveč strogi z nacisti in so mnogi spet v raznih vplivnih službah, ohranili so svoje imetje...

Več mesecev sem tako životal. Nazadnje sem sklenil, da zaprosim za odpust, če me nekam ne pošljejo najkasneje v enem mesecu. Končno me je spet poklical načelnik kadrovskega oddelka. Prosil sem ga za odpust, pa ni hotel slišati, češ naša domovina je ogrožena, ti pa siliš iz naše ustave. Kaj boš počel, saj nič ne znaš? V Maribor pojdem, sem zvedel, seveda nič več za načelnika. Zakaj ravno v Maribor, se ustrašim? Najbrž zaradi tega, da me bodo laže nadzirali, da se bom ujel v stare ali nove pasti? Torej me vseeno sumijo... Prosim, če me lahko pošljejo kam drugam, ker me v Mariboru pozna preveč ljudi.

»Ravno zaradi tega te pošiljamo tja,« je rekel načelnik. »Pazili bodo nate, da spet ne zagrešiš kakšne nerodnosti, obenein pa ti bo tamkaj laže, ker tudi ti poznaš ljudi.«

Poznal sem našo ustanovo in vedel, da se ne splača ugovarjati. Čez dva dni sem se že prijavil tamkajšnjemu načelniku. Zdaj sem bil naveden uslužbenec. Predstavil sem se mu, čeprav sva se na videz že poznala. Z menoj je bil neprijazen, ni mi ponudil sesti, pač pa je vzel v roke natipkan list in mi začel brati levite:

»Pazi se, dovolj si ga že lomil,« je rekel. »Spo-

343

mni se, kolikokrat so te že odstavili s položaja, seštevaj vse to. Še enkrat kaj takega, kot se je dogajalo vsak dan pod tvojim vodstvom v Prekmurju, pa se boš za več let znašel za zapahi. Pri nas se ne šalimo. Student si bil, šol imaš več kot vsi drugi, moral bi biti najboljši, pa si najslabši. Kdor noče delati dobro, je sovražnik, in kje je takemu mestu, je znano...«

Potem mi je povedal še to, da je za menoj prišel na Pohorje in bi tudi zaradi tistega moral odgovarjati. Zaradi česa vendar, sem se ustrašil. Vprašal sem ga, kaj je bilo narobe.

»Počenjali ste grdobije, da so že vsi ljudje o tem govorili, delali pa skoraj nič. Vse sem moral začeti znova...«

Še sem ga vprašal, se skušal zagovarjati, pa je bil sila redkobeseden. Nisem vedel, pri čem sem. Ali se kesa, da je že preveč povedal, ali pa se mu zdi, da me je po krivem obdolževal...

Vrgel sem se na delo, trdno odločen, da se poljšam in popravim, kar sem bil zagrešil. Zenske sem si izbil iz glave, garal sem vse noči in kmalu dočkal prvo pohvalo. To me je še bolj podžgalo, še bolj sem se trudil. Nisem poznal počitka, naj vidijo, kako znam delati, naj spoznajo, da so se glede mene zmotili. Prvi pohvali so sledile še druge, tovariši so me začeli gledati bolj prijazno, tudi načelnik me ni več strogo motril.

Toda življenje zahteva svoje. V meni je cvetela mladost. Že več mesecev nisem okusil ženske. Kadar nisem bil v službi in sem hotel spati, nisem mogel. Od tega so se mi tresle roke, postal sem raztresen in nazadnje sem izgubil še tek. Preganjati so me začele blodnje, spet sem mislil samo na ženske. Kaj naj naredim? Ali naj si najdem kakšno tako, ki se prodaja? Takih je bilo zdaj po vojni zelo malo, pa še za vsako je vedela milica.

344

Ali naj se odpeljem v Zagreb, kjer jih je več in kjer me nihče ne pozna?

Nazadnje nisem mogel več strpeti in sem neko soboto sedel na vlak, trdno odločen, da v Zagreb prvo, ki jo bom srečal, povabim s seboj. Seveda sem nosil civilno obleko, denarja sem imel dosti, saj smo imeli lepe plače in zapravljati ga nisem imel kje.

Znašel sem se v Zagrebu. Hodil sem po cestah in opazoval ženske. Ne, prav nobene take ni bilo, ki bi jo že na prvi pogled spoznal, da se prodaja. Morda bi katero našel v predmestju v kakšni zanikrni beznici? Pa če si nakopljem kakšno bolezen, sem se za hip ustrašil, potem pa sem se spomnil, da imam s seboj cel kup zaščitnih sredstev. Zaplenili smo jih bili pred kratkim nekemu tihotapcu in sem si jih nekaj vzel.

Proti večeru sem se znašel na zabavišču v nekem večjem parku. Oziral sem se okoli sebe. Tam je bilo že bolje glade mojih ciljev. Kar precej revno oblečenih mlajših žensk je postopalo tamkaj, vojaki so se smukali okoli njih, jih ogovarjali. Brž sem si izbral eno izmed njih, ki mi je bila vsaj malo všeč in ki je bila sama ter jo ogovoril. Ni mi odgovorila, samo zaničljivo me je pogledala od nog do glave, pogled se ji je ustavil na moji grbi, potem pa se je obrnila. Čez nekaj minut je odšla s prvim vojakom, ki ji je prišel nasproti.

Poskusil sem pri naslednji, spet isto. Stiri ali pet jih je bilo, ki sem jih ogovoril, pa največkrat nisem bil vreden niti odgovora. Začel sem se jeziti na naš družbeni red, ki je odpravil javne hiše in ki preganja prodajalke ljubezni, če začno s trgovino na svoje. Vedno bolj me je imelo, začel sem begati sem ter tja kot ujeta lisica v kletki. Ali naj se vrnem v Maribor nepotešen? Kako bom preživel nocojšnjo noč, znorel bom, če bom sam... Tedaj pa zagledam lepoticco, ki je sama posto-

345

pala ob neki ograji. Obnašala se je izzivalno, tudi napravljena je bila tako. Vroče poglede je metala za moškimi, ki so hodili mimo. Kar odneslo me je k njej.

Pozdravil sem jo, se ustavil in opazoval, kaj bo napravila. Nasmehnila se mi je in obstala, mi odzdravila. Kako vesel sem bil njenega odgovora. Vsaj to, vsaj olikana je, čeprav je... Ves v ognju sem jo vprašal kar takoj, če je sama ali če koga pričakuje. Ne, sama je, je dejala, in nikogar ne pričakujem, nasprotno, še želim si družbe. Prava je, se razveselim in jo brž povabim na večerjo. Takoj privoli, nekaj korakov napraviva in že me prime za komolec. Najdeva si prostor v lepo opremljeni restavraciji, naročim ji likerja, sebi žganja. Pije kot goba, da kar zijam. Nisem še videl ženske, ki bi toliko in tako hitro pila. Začnem jo spraševati, kje je v službi in kaj dela. Pravi, da je študentka, pa kaj kmalu ugotovim, da najbrž nima niti štirih razredov osnovne šole, take neumnosti blebeče. Povrh študentka ne bi bila tako lepo napravljena, razen če ima bogatega očeta. Sprašujem jo še to in ono, začudena je in me sumljivo pogleduje. Najbrž se me boji, polomil sem ga, se spomnim in skušam govoriti druge reči.

Lažem ji, da sem trgovski potnik in potujem skozi Zagreb v Beograd. Tam moram biti šele v ponedeljek jutraj, zato sem se ustavil v njihovem lepem mestu, sam sem in iščem družbe. Sprašujem jo, če ima stanovanje, kjer bi lahko prenočil, ker so hoteli vsi zasedeni.

Seveda, stanovanje že ima, toda sila revno je in tesno. Kogica je doma blizu Zagreba in je odšla domov, lahko spim namesto nje na zofi. Koliko bi hotela za prenočišče, jo vprašam. Nekaj zamrmra, potem želi še piti in jesti. Poznam take pogovore in izgovore, naletel sem na tisto, kar sem si želel. Še in še naroča, je in pije za

346

dva, pozno je že, gostje so večinoma pijani, godba na ves glas igra, vse je že zakajeno, jaz pa sem vedno bolj nestrpen.

Tedaj pa pride k najini mizi mlad, širokopleč gospodič in jo pocuka za rokav. Osorno ji nekaj reče, potem pa brez besed prisede k nama. Začne siliti vanjo, ji pihati na dušo, zame se ne zmenita, tudi njej bolj ugaja kot jaz, čeprav sem ves večer plačeval, kar je pojedla in popila. Gizdalim jo zaprosi za ples, izgineta v množici parov, jaz pa ostanem sam. Upam, da se bo to ponovilo morda samo enkrat ali dvakrat, toda sploh ju ni nazaj. Jeza se kuha v meni, snujem maščevanje. Kaj se to pravi, kdo je bil prvi, ali jaz ali on? Najbrž nima v žepu niti belica, prisklednik je ali celo njen vzvodnik.

Končno nehata plesati, toda ne vrneta se več k meni, ampak zasedeta prazno mizo na drugem koncu dvorane, sploh se več ne zmenita zame. Pokličem natakarka in plačam precej visok račun, vstanem in grem proti njuni mizi. Tam jo vprašam, kje se je naučila olike in kaj naj to pomeni... »Pokveka!« mi zabrusi v divjo jezo in brž do- damuzano hrvaško posvko. Njen kavalir pa mi mirno pokaže proti vratom, češ izgubi se. Obstane kot pribit, on pa začne vihati rokave...

Od jeze sem zadnje pol ure zvrnil precej kozarcev vina, da bi bil pozabil, kolikokrat me je ženska že spravila v nesrečo, zato sem se počutil kar preveč pogumnega. Spomnil sem se, da imam s seboj pištolo in da bi mi utegnila še pomagati iz zagate, če bi mi trda predla. Zato mu vrnem posvko, on pa plane vame in me udari, da padem po tleh, kot sem dolg in širok. Brž vstanem, potegnem iz žepa pištolo in stečem za njima, ki hitita proti vratom. V dvorani nastane preplah, nekateri se skrivajo pod mize, ženske vrešči. Ona dva zgineta skozi vrata, tečem za njima, pa se za-

347

letim v miličnika. Zgrabi me za roko, v kateri imam pištolo, mi jo zvije, da izpustim orožje. Za menoj priteče natakarkar z brisačo v rokah in pripoveduje miličniku, da sem pač pijan in da sem se stregel z nekom zaradi »ene izmed tistih«. Tudi neko ime omeni in doda, da naj vendar milica že enkrat naredi red. Jaz se zagovarjam, da ženske nisem poznal, da mi je bilo dolgčas in podobno. Kaj pa pištola? Kje imam dovoljenje zanjo? Pokažem mu izkaznico, prebere jo, se nasmehne in mi jo vrne, potem pa pozdravi in odide.

Vem, da si je zapomnil moje ime in ustanovo, kjer služim, da bo napravil poročilo, kako sem se v Zagrebu pretepal zaradi »ene izmed tistih« z nekakšnim sumljivim tipom. Poročilo bodo poslali v Maribor in spet bom predmet poroga ali pa me bodo celo kaznovali. Naj me, več kot odpustiti me ne morejo, bom vsaj spet civilist, navaden človek, in na univerzo se vpišem.

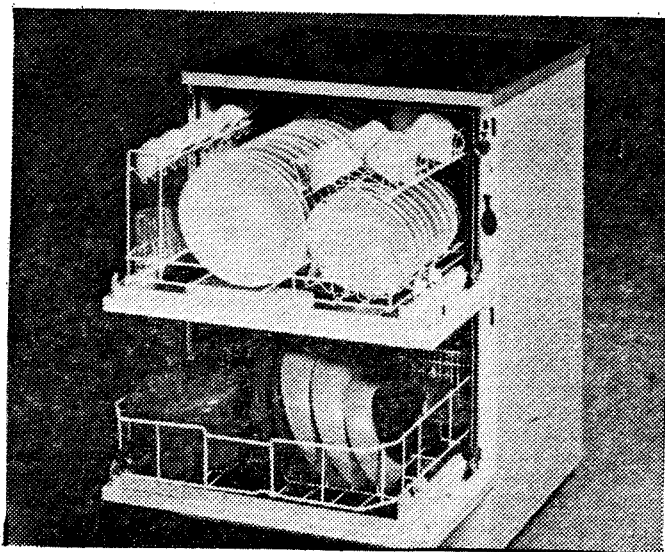
Odidem na postajo in sedem na prvi vlak, jezen sem nase in na vse ljudi. Jutraj sem doma, ne da bi kdo vedel, kje sem bil. Grem k dežurnemu in ga vprašam, če je kaj novega, nalašč se dije časa zadržim pri njem in mu pomagam pri delu. V pisarni napišem nekaj poročil...

Tako je propadel moj poskus, da bi našel žensko, ki se prodaja, ko drugače ni šlo. Vedno huje trpim in čakam, kdaj me bo poklical načelnik na zagovor. Ne morem več prenašati te napetosti v sebi, kot norec letam okoli in iščem rešitve. Vsevprek se nastavljam ženskam, starim in mladim, grdim in lepim, brunjavkam na trgu in izobraženkam. Ko zaslišujem, jim pomagam z nasveti v upanju, da mi bodo naklonjene, ko bodo izpuščene. Res sta me dve potem povabili na obisk, njuni svojci so se mi zahvaljevali, toda kaj več nisem dosegel. Srečeval sem ju kasneje na cesti, ju oblegal s svojimi prijaznostmi, pa vse zaman.

andy

BRAVA 8/4

Za družine od 4 - članov
Stroj za pomivanje posode -
najnovejša izvedba

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5

TELEFON komerc., uprava in računovodstvo
h. c. 320-855, skladišče 57-490, 57-498

**SEDAJ JE ČAS, DA POSKRbite ZA PRIJETNO
POČUTJE V VAŠEM DOMU V DOLGIH MRZLIH DNEH**

VELEBLAGOVNICA **nama** LJUBLJANA

VAM ZE NUDI VELIKO IZBIRO

- trajno žarečih peči
- plinskih peči
- peči na gospodinjstvo olje
- peči na trdo gorivo
- električnih peči
- domače in inozemske proizvodnje.

Peči lahko kupite
tudi na potrošniški kredit

Trgovska hiša, Ljubljana
Trnovo, Ljubljana
Blaževica, Kočevje
Blaževica, Škofja Loka

turistična organizacija za rekreacijo,
izletništvo in letovanje delavcev
LJUBLJANA, Masarykova 14

PO KONKURENCNIH CENAH PRIREJAMO IZLETE IN
POTOVANJA:

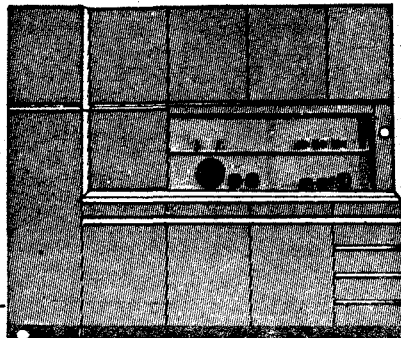
V ČASU PRAZNOVANJA DNEVA REPUBLIKE prirejamo potovanje z avionom v EGIPT, z ogledom največjih znamenitosti te prijateljske dežele ob reki NIL. V času od 25. 11. do 2. 12. letos si z nami lahko ogledate KAIRO z obiskom groba predsednika NASERJA, ter drugih zgodovinskih spomenikov tega mesta. Poleg tega še obisk starih mest LUXOR in ALEKSANDRIJE z ogledom faraonskih piramid in sfing, grško-rimskih spomenikov in arabske arhitekture. Za naše goste posebno kosilo v bivšem kraljevem dvorcu MONTAZA.

ZA NOVOLETNE PRAZNIKE POTUJTE Z NAMI:
NA NAŠE TRADICIONALNO SILVESTROVANJE V PRAGO. Potovanje z modernim in komfortnim avtobusom traja 5 dni. Poleg ogleda znamenitosti ZLATE PRAGE še obisk čudovitih gradov HLUBOKA in KONOPIŠTE. Prijetno SILVESTROVANJE v hotelu JALTA na VACLAVSKEM TRGU, prenočišče v hotelu, ki se nahaja v središču mesta. Avtobusni izlet v BUDIMPEŠTO s silvestrovanjem v tem mestu ob Donavi. V štirih dneh boste spoznali značilnosti tega mesta, v Silvestrski noči pa prijetno dočkali NOVO LETO.

SILVESTROVANJE v SORENTU, z avionom iz Ljubljane v NEAPELJ. Poleg ogleda Neaplja in Sorrenta še obisk POMPEJEV, ter prevoz z avtobusi v Rim. Let z avionom DC-9 iz Rima v Ljubljano le v 55 minutah. V štirih dneh bogat program ogledov in potovanj ter prijetno SILVESTROVANJE v SORENTU.

V SODOBNO KUHINJO — SODOBNO KUHINJSKO POHIŠTVO

kredenca izpeljanke
iz kuhinje VEGA 55

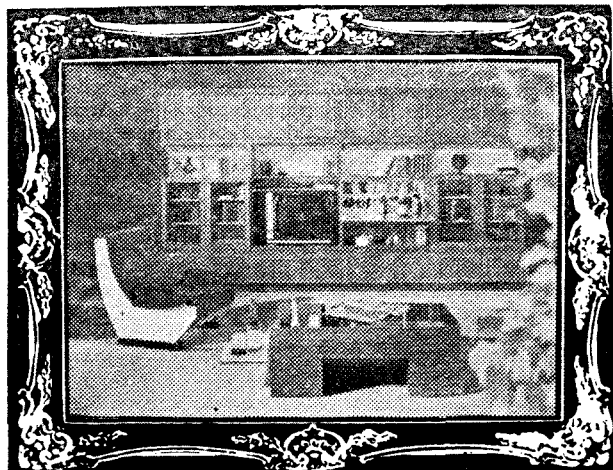
SAP

VABIMO VAS NA VIKEND
IZLETE V NOVEMBRU

- 7. novembra — enodnevni izlet Cedad — Udine — Trbiž — Kr. gora
- 15. novembra — enodnevni izlet »Martinovanje« — Rogaška Slatina — Krapi — Stubiške toplice
- 28. novembra — štiridnevni izlet za praznik republike. Dunaj — Bratislava — Budimpešta
- 28. novembra — tridnevni izlet — Gardsko jezero — Bologna — San Marino
- 29. novembra — enodnevni izlet — Po beneški Sloveniji in Furlaniji
- 30. novembra — enodnevni obisk Andrejevega sejma v Gorici, povratek preko Dobroba in Trsta
- 30. — novembra — šestdnevni izlet z avionom v Pariz in povratek z avtobusom preko Švice in Italije

v novembru vsak četrtek z avionom v London, petdnevni izlet z avtobusnim ogledom mestnih zanimivosti

Prijave in informacije SAP — Ljubljana, Titova 38, tel. 315-342.

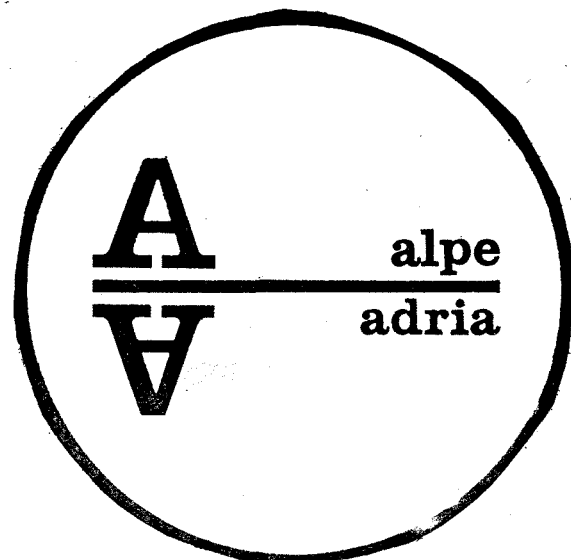
DREST
POHIŠTVO

dnevna soba

CLAUDIA

cerknica
jugoslavija
telefon 79-080
telex 31-167

POMAGAJ SI SAM
IN **UNIOR**
TI BO POMAGAL

Na 8-dnevno potovanje z avionom v EGIPT ter SILVESTROVANJE v deželi FARAONOV MED PIRAMIDAMI IN SFINGAMI. Poleg silvestrovanja v Kairu še potovanje v LUXOR in ALEKSANDRIJO z ogledom bogatih in edinstvenih kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter običajev ljudstva ob reki NIL.

Udeležencem na potovanjih zagotavljamo solidne gostinsko-hotelske storitve in kvalitetno strokovno vodstvo.

V LASTNIH HOTELIH, PENZIONIH IN PLANINSKIH DOMOVIH PRIPRAVIMO PRIJETNE POČITNICE IN DOPUSTE.

OB PRAZNIČNIH DNEH ZA 29. NOVEMBER VAS VRLJUDNO VABIMO K OBISKU; PRIREJAMO PRIJETNO SILVESTROVANJE V NASIH OBJEKTIH: »HOTEL ALPE-ADRIA« in »PENZION PRI MLINU« v Kranjski gori »HOTEL ALPE-ADRIA« v Radovljici »PLANINSKI DOM NA KUREŠČKU« Kurešček »HOTEL VOJKO« Portorož »PIVNICA LAŠKEGA PIVA« v Ljubljani V vseh naših objektih SILVESTRSKI MENI IN GLASBA. PO ŽELJI PRIPRAVIMO BIVANJE IN SILVESTROVANJE TUDI DRUGOD.

V LJUBLJANI VAS VLJUDNO VABIMO k obisku naših objektov na Masarykovi cesti 14 (blizu železniške in avtobusne postaje)

PIVNICA LAŠKEGA PIVA, SNACK BAR in ŠTIRISTEZNO AVTOMATIČNO KEGLJIŠČE.

»VSEM DELOVNIM LJUDEM ISKRENO ČESTITAMO OB DNEVU REPUBLIKE«

Vsa pojasnila posreduje in se priporoča ALPE-ADRIA, Ljubljana — telefon 315-092

Belogardistični napad na bolniško četo

Zahodno-dolenjski odred je imel tudi bolniško četo. V njej so bili ranjenci in bolniki ter bolničarji. Vseh skupaj je bilo v začetku leta 1943 kakih sedemdeset. Mož srednjih let je bil zdravnik, klicali pa smo ga »Kovtrčkov Janez«. Tako ime se ga je prijelo, ker je vedno nosil s seboj prešito odevjo, ki ji pravimo v narčju »kovtrč«.

Kmalu po novem letu 1943 se je četa nastanila v vasi Sela nad Šmarjeto pri Novem mestu. Pred tem je bila v vasi Zalovče kake po ure od Sel. Zaradi nevarnosti pred sovražnikom je štab odreda odredil za zaščito ranjencev in bolnikov celotno četo, ki sem ji poveljeval. Nastanili smo se v zaselku Grič, ki šteje nekaj domačij, je pa blizu Sel. Od tam smo hodili v patrolje in zasede, bilo nas je kakih šestdeset.

Do 21. januarja je bilo vse v redu, sovražnik nas ni vznemirjal. Tega dne pa sem osebno vodil eno izmed patrolj proti Škocjanu. Hotel sem ugotoviti, kakšne so možnosti da bi dobili kaj več hrane za četo in za ranjence. Bil za vojaške naloge sem bil namreč odgovoren tudi za prehrano.

Snega je bilo čez kolena. Nena doma sem opazil, kako proti Škocjanu plujejo četo. Takoj sem zasumil, da nekaj glede tega ne more biti v redu. Kdo naj bi potreboval prevozno četo če ne Italijani ali belogardisti. Po cesti bi namreč lahko prodrli iz Šentjerneja proti vasi, kjer smo bili nastanjeni.

Naši dve četi, bolniška in odredova, sta bili za sovražnika kaj vabljiv cilj. Za našo moč in razpored je lahko že zdavnaj zvedel, saj je bilo po vaseh zadosti belogardističnih pristavev, poleg tega pa se že dolgo nismo nikamor premaknili. Bolniki in ranjenci, ki se ne morejo braniti in tudi hoditi ne morejo pa bi bili lahek plen.

Vrnil sem se v četo. Tam so bili zaradi nadzorstva komandant odreda Mitja, komisar Marko in obveščevalac Niko. S seboj so imeli za spremstvo tudi nekaj kurirjev.

Povedal sem jim, kaj sem videl in da nas bodo sovražniki v kratkem napadli. Še isti dan smo poslali prek Krke na Gorjance in v Žužemberk v bolnišnico vse hujše ranjene in nepokretne bolnike ter ranjence. Za spremstvo pa je šlo z njimi skoraj pol naše čete.

Moje slutnje so se uresničile že naslednjega dne zjutraj. Že nekaj pred šesto uro, še ko je bilo temno, sem zaslišal rafal neke pri kozolcih graščine Klevevž, dobrih petsto metrov od hiš, kjer smo stanovali.

Zaradi odhoda polovice čete nas je bilo za zavarovanje zelo malo. V patrolje sem pošiljal samo po dva borca, na stražo so morali vsi po vrsti, celo desetarji, vodniki in politični delegati. Jaz in četni komisar pa sva dežurala.

Ko sem zaslišal rafal, sem brž stekel iz Kolarjeve hiše, kjer je bilo naše četo poveljstvo, v druge hiše, da bi zbudil borce. Borcem sem odredil naloge in povedal za zborna mesta, če bi se razpršili. Nato pa sem stekel nazaj v Kolarjevo hišo, da bi vzel torbico, ki sem jo bil tam pustil. Toda nisem je našel, zato sem sklepal, da jo je vzel nekdo drug. Zato sem sklenil oditi iz hiše. V tem pa že zaslišim pred hišo neznane glasove. Obrnil sem se in skočil iz hiše skozi zadnja vrata. Tako da so belogardisti šli pri enih vratih noter, pri drugih pa jaz ven. Dobro je bilo, da je bilo še temno in me niso opazili.

Napotil sem se v smer, kjer sem mislil da so naši. Res sem jih našel pri zadnjih hišah. Kaj kmalu sem opazil, kako beli obkoljujejo vas. Zato sem ukazal mitraljezu, naj začne streljati. Komandant odreda, ki je bil poleg, pa je bil mnenja, da so to naši, zato ni dovolil streljati. Toda nazadnje je mitraljez kljub temu na mojo zahtevo spustil proti belogardistom rafal, da so morali pobeči.

Potem sem dal ukaz, da gremo vsi skupaj proti Selam k bolniški četi.

Iz zaselka Grič smo se izmuznili proti Radulji, ker naravnost nismo mogli. Nismo pa vedeli, da ena izmed sovražnikovih kolon prodira tudi proti Radulji. Toda ta je bila v zamudi in tako se z njo nismo srečali, kar je pomnilo, da smo imeli precejšnjo srečo.

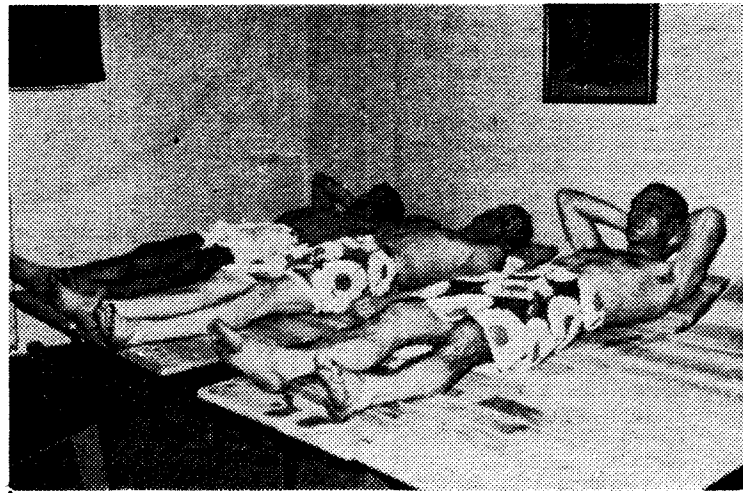
Pred vasjo Sela sem postavil zasedo z nalogo, da zadrži sovražnika, dokler se bolniki in ranjenci ne umaknejo. Potem sem odšel med hiše, toda tam ni bilo nikogar več. Prav tedaj sem nekje pri Zalovčah zaslišal dolg rafal in takoj pomislil, da je bolniška četa zašla v zasedo. Kot sem kasneje zvedel, pa je na sovražnika naletela ena izmed naših patrolj.

Vodja te patrolje Lojze Teropišič je v temi opazil, da mu gre naproti neznana kolona. Ustavil jih je in vprašal, kdo so. Odgovorili so, da so iz Cankarjeve brigade. Zdaj je Teropišič opazil, da je ravno prav, ker prihajajo, saj so jih napadli belogardisti in bo brigada lahko pomagala. Tedaj pa je zaslišal, kako se neznanici spodbujajo: »Vžgi, vžgi!« Že so počili strelji. Teropišič je tudi sam nekajkrat ustrelil, nato pa se je umaknil.

Ko sem ugotovil, da se je bolniška četa umaknila, smo odšli tudi mi proti Strnici. Med potjo smo našli nezvestnega Janka, prvega komandanta bataljona Tomšičeve brigade. Bil je v bolniški četi, potem ko je bil neke pri Ljubljani ravnjen v glavo. Med umikom iz vasi je omagal, bil je sam in je zato ostal kar tam kjer je onemogel. Brž smo poiskali voz in ga odpeljali na varno. Žal nam je kasneje, ko smo peljali ranjence prek železnice Novo mesto—Ljubljana proti Krki in Rogu, umrl v vasi Veliki Lipovec in smo ga pokopali na Ajdovcu.

Zaradi budnosti naše čete, sovražnik s svojim napadom na bolniško četo ni dosegel uspeha kot ga je hotel in kot bi ga lahko. Predvsem zaradi tega, ker smo zaslužili njegovo nakano in smo poslali hujše ranjene že pred napadom na varno. Padel je edino vodja naše patrolje, ko je naletel na sovražnikovo kolono, ki je prodirala od Škocjana in Zbur proti Griču. Pač pa je bolniška četa pri Zalovčah pustila tri ranjence, ki so jih zajeli belogardisti, jih odpeljali s seboj in na Brezovici pri Šentjerneju postrelili.

Po pripovedovanju narodnega heroja Vinka Robka napisal Jože Lužar

Savna v Šiški

V uredništvu »TV 15« se je zgledil naročnik dr. Viktor Rangus, zdravnik, udeleženec NOV od začetka leta 1943, ki je skupaj s svojo ženo pred kratkim odprl savno, in sicer v Šiški, Pavšičeva 21.

»Rad bi povedal svojim tovarišem borcem NOV, da bi bila savna, tj. suha kopel, koristna tudi za marsikoga izmed njih,« je dejal. »Zlasti bi prišla prav tistim, ki se jim je nabralo v telesu preveč maščobe.« Dalje je poudaril, da ima savna v preventivi in kurativi čedalje večji pomen. Sodoben človek je namreč vse manj odporen proti hitrim vremenskim in temperaturnim spremembam ter zelo podvržen prehladam in revmatičnim obolenjem. Zato je treba organizem, ki ga je civilizacija pomehkužila, zopet utrditi na naraven način. Kako je to koristno, vidimo na Finskem, kjer ima skoraj vsaka družina svojo savno in kjer sta prehlad in revma velika redkost. Slika predstavlja enega izmed prostorov te sodobno urejene suhe kopeli.

Obrezovi iz Dolenje vasi

Vroč poletni dan je bil, in poselena sva v senci košatega drevesa. V žarkih sonca so se leketali skrivnostni Javorniški gozdovi. Rahel vetrč pa je božal jelke, jesene, breste in druga drevesa. V zavetju iglavcev in listavcev si je poiskala zatočišče divjad: jeleni, srne, jazbeci, lisice, tudi nekaj medvedov. A v podzemeljskih odprtinah se je skrivalo sto in sto tistih lepih malih kožuškov-polhov. Spokojno je bilo na hribčku Tržišču, tam kjer je pred kakim poldrugim tisočletjem stalo rimsko gradišče in kjer so našli bogato zalogo starodavnega orožja. Tiho je šumljala potok Cerkniščica in s svojim prijetnim žuborenjem razveseljeval dušo popotnika. Stara cerkev sv. Lovrenca je dvignila glavo nad vasico. Prijazna vasica Dolenja vas pri Cerknici, ki premore skoraj petsto duš in več kot sto hiš, je preživljala delovni dan.

Moj sobesednik, 56-letni upokojeni borec NOV iz Dolenje vasi, pa je obujal spomine. In spomin Antona Obreza, ki ga je v Ameriki povila notranjska mati, so grenkobni in le malo radostni. Kaj težko življenjsko pot je namenila usoda zakoncu Franciški in Antonu Obrezu! Trinajst otrok je mati nosila pod srcem, a za štirimi so kaj hitro ostale gomile. Oktobra 1969 je legla in ni več vstala. Od zore do mraka je garal oče in opravljal najtežavnejša dela. Bil je zidar in se je z vso vnemo trudil, da bi prisluzil denar za življenjski obstoj številne družine. Potem pa so nastopili tisti usodni aprilski dnevi pred devetindvajsetimi leti. Notranjsko deželico so zasedli fašisti.

Kam, Obrezovi, v teh najtežjih letih narodove zgodovine? Ko se krog nas najtrši mrak je zgrnil, nekdo je luč prižgal... Obrezov France je aktivist Osvobodilne fronte. Potlej pa preživlja najtežje dneve v fašističnih zaporih. A usoda je kljub temu naklonjena. Iz ječe je držala pot v bojne enote partizanske vojske. Vidimo ga v zaščitni četi Glavnega štaba.

V borbenih enotah naše vojske je tudi Jože Obreza. Uvrstili so ga v osmo brigado in mu kot hrabremu borcu zaupali mesto vodnika. Še mlad je bil Obrezov Ludvik, ko je zapustil rodni kraj. In kam drugam naj bi odšel kot v partizane? Hudo je bilo med tisto znano nemško ofenzivo v jeseni 1943. Ujeli so ga Nemci. Dachau, Dachau, kraj nesrečnega imena. Dan za dnem ugašajo življenja živih okostnjakov. Bo Ludvik še kdaj videl Dolenjo vas? Nikoli več. Zaman je čakala in upala nesrečna mati. Preživeli in

Letos smo slavili petindvajsetletnico osvoboditve. Tone Obreza je dobil odločbo o upokojitvi že pred štirimi leti. Nastanil se je v

Kozariščah, v znanem Snežniškem gradu.

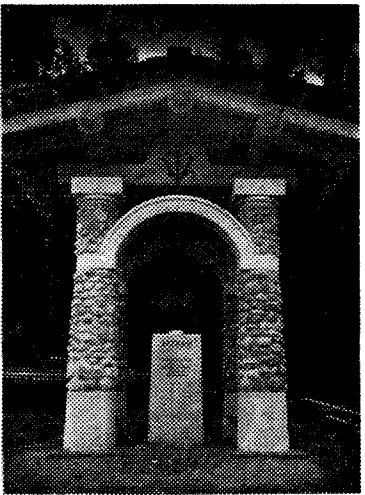
Borci ne gredo v pokoj, borci delajo dokler morajo. Delajo za nadaljnji razvoj naše družbe, za socializem in demokracijo, za samoupravljanje. Zato tudi prijatelju Tonetu želim še veliko zdravih let, da bi še dosti dobrega naredil.

JOŽE JANEZ

Spomenik na Bukovškem polju

V SELSKI DOLINI...

so že leta 1950 postavili spomenik padlim borcem in talcem narodnoosvobodilnega boja. Obeležje stoji na Bukovškem polju v neposredni bližini glavne ceste, pred vasjo Selce — na kraju, kjer je sovražnikova roka vzela življenje devetnajstih talcem. Na spomeniku so zapisane tele besede:

»VSAK IZMED NAS JE KLAS, ZA VAS ZORIMO KJERKOLI TROHINIMO!«

Prebivalci Selc in okolice ne prestanjo skrbeti za lep izgled tega obeležja. Ob spominskih dnevih pripravijo organizacije ZBB NOV in šola v Železnikih komemoracijo, združene s polaganjem vencev. Za dan mrtvih pa bodo okoli spomenika še posebno lepo uredili, položili mnogo cvetja in prižgali veliko svečk. Spomenik je delo znamenitega arhitekta Jožeta Plečnika.

globtour

8-DNEVNO POTOVANJE V MOSKVO IN LENINGRAD

V času praznikov ob dnevu republike smo pripravili naše zadnje potovanje v Moskvo in Leningrad v letu 1970

ODHOD IZ LJUBLJANE 28. NOVEMBRA 1970

PROGRAM POTOVANJ V ZSSR V LETU 1970:

Potovalna agencija GLOBTOUR vam je na podlagi lanske letnih izkušenj pripravila tudi v letu 1970 program potovanj v ZSSR.

Na 8-dnevno potovanje želimo našim potnikom kar najbolj prikazati to največjo deželo sveta z obiskom Moskve in Leningrada, ki s svojimi lepotami, kulturnimi in umetniškimi spomeniki preteklosti in sedanjosti navdušuje številne turiste. Naši potniki potujejo v Moskvo in nazaj z reaktivnimi letal AVIOGENEXA tipa TU-134. Na potovanju spremlja potnike vodič z znanjem srbsko-hrvatskega jezika.

Cena celotnega aranžmaja znaša 1890,00 din na osebo. Plačilo je možno tudi na 12-mesečni kredit. Pri prijavi je obvezna akontacija v znesku 200,00 din na osebo. V ceno so vračunane naslednje usluge:

avtobusni transverz prevoz z reaktivnim letalom TU-134 AVIOGENEXA na relaciji Ljubljana—Moskva in nazaj letalska taksa namestitve v Moskvi in Leningradu v hotelih A kategorije v dvoposteljni sobah z uslugami polnega pensiona ogled Moskve in Leningrada s posebnimi avtobusi v spremstvu vodičev na željo potnikov priskrbimo tudi manjši znesek gotovine v rubljah po tečaju 1 Rbs — din 13,88. Če potnik odpove potovanje 20 dni pred pričetkom potovanja, GLOBTOUR zadrži vplačano akontacijo. Kolikor pa potnik potovanje odpove v krajšem roku od 20 dni, mora plačati agenciji 50 odst. od celotne vrednosti potovanja. PRIJAVE SPREJEMATA PISARNI GLOBTOUR V HOTELU SLON V LJUBLJANI (tel. 20-029) TER V PREHRANA-SUPERMARKETU (tel. 310-655). POTUJE Z GLOBTOUROM V MOSKVO IN LENINGRAD!

„Moje ime je Svoboda“

ZAPISEK O ODKRITJU SPOMENIKA PADLIM PARTIZANOM V BORGOSIESII PRI NOVARI, KI SE GA JE UDELEŽILA TUDI DELEGACIJA IZ SLOVENIJE

Na povabilo organizacije italijanskih partizanov (ANPI) iz Novare se je delegacija ZZB NOV Slovenije 25. oktobra letos udeležila slavnostnega odkritja spomenika padlim partizanom v Borgosesii, mestecu na vznožju visokih gora na švicarski meji. V delegaciji so bili: člana predsedstva RO ZB NOV Slovenije Lojze Bukovac in France Šušteršič ter Marjan Rupnik, upravitelj osnovne šole v Zagradcu na Dolenjskem, ki se je od leta 1944 bojeval v teh krajih v sestavi garibaldinskih enot in ga pozna mnogo italijanskih partizanov kot hrabrega borca in dobrega tovariša. Skupaj z omenjeno delegacijo se je udeležila proslave tudi večja skupina predstavnikov ZZB mesta Ljubljane oziroma ljubljanskih občin, ki jo je vodil član mestnega odbora ZZB NOV Janez Režek.

V krásnem jesenskem popoldnevu je delegacija v soboto, 24. X., prispela v Novaro, mesto z ogromnim stolpom baročne katedrale, zgodovinsko mesto, kjer srečujemo spomenike na Risorgimento, na kralja Karla Alberta I. in na Napoleona II., ki je leta 1859 krenil na čelu svojih enot skupaj z italijansko vojsko proti Magenti in tam porazil avstrijsko vojsko. Delegacijo je najprej sprejel tovariš dr. Mario Pacor, Tržičan, ki je zaposlen kot direktor zgodovinskega inštituta italijanskega odprniškega gibanja v Novari in je v tesnih stikih z Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Nato so predstavniki ANFI iz Novare pozdravili delegacijo v prostorih omenjenega inštituta in ji priredili tople sprejem. Tovariši iz Ljubljane so ob tej priložnosti zapeli nekaj borbenih pesmi in italijansko »Avanti popolo«, ki so se ji seveda pridružili tudi gostitelji.

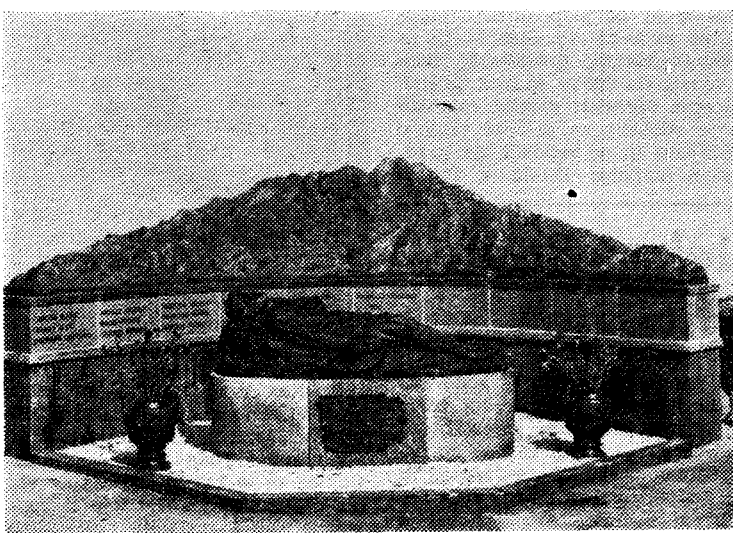
Naslednjega dne, v nedeljo, se je delegacija odpeljala v Borgosesio. Tu si je v spremstvu italijanskih tovarišev ogledala najprej razstavo o zgodovini odprniškega gibanja v teh krajih, ki jo uredil prej omenjeni inštitut pod vodstvom dr. Pacorja. Na dvanajstih eksponatih je bila prikazana dejavnost rezistence v tem alpskem predgorju, kjer so imeli leta 1944 celo svobodno ozemlje. Njegovo središče je bila Ossola, zato je označeno v zgodovini kot »repubblica d'Ossola«, ki je trajala okrog štirideset dni. Te kraje bi lahko primerjali — glede na njihov prispevek in vlogo v odprniškem gibanju — z našo Belo krajino. Ogledali smo si veliko število lepo urejenih dokumentov, ki govorijo o množičnem boju italijan-

skega ljudstva proti nasilju. V posebnem delu razstave so bila na ogled umetniška dela z odprniško tematiko.

Med ogledom razstave smo se pozdravljali z italijanskimi tovariši, ki so prišli na proslavo od blizu in daleč. Predstavili so nam častitljivo ženo sivih las, ki je nosila na prsih dvojne križce, tj. dvojne odlikovanj — spomin na svoja dva sinova, ki sta padla kot partizana. Sploh je bilo videti mnogo odlikovanj, več kot na kakšni podobni naši proslavi — eni so jih nosili na prsih, drugi na klobukih, veliko jih je bilo pripetih tudi na prapore organizacij ANPI.

Po ogledu razstave smo se uvrstili v sprevod, ki je krenil na pokopališče. Spremljala ga je godba v živo rdečih uniformah, ki se je ustavila pred vhodom in v tihi, svečanem tonu zaigrala skladbo po napevu ruske Katjuše. Medtem se je množica ob vihranju zastav in praporov zgrnila okrog spomenika. Ko je bil odkrit, smo si ga natančneje ogledali: na marmornatem podstavku leži partizan, ki ga je v boju zadela sovražnikova krogla; na polkrožnem zidu so vklesana imena padlih, nad njimi pa se dviga alpski gorski masiv z najvišjim vrhom Monte Rosa, kamor so se partizani zatekali v najhujših urah. Pod kipom partizana je plošča z napisom: IL MIO NOME È LIBERTA (Moje ime je Svoboda). Vsekakor odlična zamisel in izvedba — spomenik veliko pove, zagotovljena pa mu je tudi trajnost.

S pokopališča se je sprevod vrnil na trg v mestu, kjer je bil nasproti cerkve postavljen oder. Pred proslavo je bila namreč maša, kot je pač navada v Italiji. Nato so predstavniki oblasti z županom na čelu, predstavniki ANFI in vodje povabljenih delegacij stopili na oder. Po uvodnih formalnostih je prvi dobil besedo sovjetski konzul iz Genove, ki se je udeležil slavnostnega odprniškega izjave iz Sovjetske zveze. Tod se je namreč bojevalo tudi več sovjetskih partizanov, nekaj jih je tudi padlo — ime neke sovjetske partizanke je vklesano tudi na novem spomenku. Potem je na željo predstavnikov ANPI spregovoril zbrani množici Marjan Rupnik, ki je kot nekdanji partizan na tem območju žel viharo odobravanje. Govoril je tehtno in ganljivo ter dokaj spodobno zastopal našo delegacijo. Glavni govornik pa je bil legendarni junak Cino Moscatelli, začetnik partizanskega gibanja v teh krajih in politični komisar partizanskih enot do osvoboditve.

Spomenik padlim partizanom v Borgosesii. Na marmornatem podstavku leži partizan, ki ga je zadela sovražnikova krogla, nad njim se dviga gore z najvišjim vrhom Monte Rosa, pod njim pa je napis: IL MIO NOME È LIBERTA (Moje ime je Svoboda).

To je simpatičen mož blagih oči, čigar ime pozna vsa Italija. Še pred začetkom proslave je posebej pozdravil našo delegacijo in med drugim povedal, da osebo pozna več naših političnih voditeljev; spoznal jih je pred vojno v Moskvi, kjer je študiral.

V Borgosesii smo se prepričali na lastne oči, kakšen ugled uživa pri italijanskih ljudeh naš rojak Marjan Rupnik (in z njim vred vsi Slovenci, ki so bili partizani v Italiji). Bojni tovariši so ga objemali in poljubovali, mladina ga je prosila za avtogram, prijatelji so ga vabili v goste...

Na slavnostnem kosilu je bila naša delegacija spet deležna toplega pozdrava, ki je nanj odgovoril

vodja naše delegacije Lojze Bukovac. Naši tovariši so z italijanskimi izmenjavali podpise in značke, pogovori so bili čedalje bolj pristrčni, naposled je zadonela pesem — zdaj smo peli mi zdaj Italijani ali pa vsi skupaj. Ko smo se odpeljali nazaj v Novaro, smo se spet ustavili še v večji vasi Romagnano, v hiši tovariša Giacoma Sacchija, nekdanjega komandanta partizanskega bataljona, v čigar sestavi se je bojeval tudi naš Marjan. Sacchijeva žena nam je postregla z imenitnim domačim vinom, slaščicami in kavo.

Slovo od italijanskih tovarišev je bilo zelo pristrčno. Obljubili so, da pridejo drugo leto v Ljubljano.

F. ŠUSTERSIČ

Kegljanje več kot konjiček

V Novi Gorici živi 100 odstotni vojaški vojni invalid Stanko Bavdaž. Bil je borec 1. prekomorske brigade, 6. liške divizije, v njenih enotah se je udeležil borbe v Drvarju 25. maja 1944, ter borec XVIII. slovenske divizije.

Cepprav mu desno nogo nadomeštuje proteza, je vnet kegljač. Letos si je priboril zlati medalji. Na državnem kegljaškem prvenstvu invalidov 20. junija v Zagrebu je v I. kategoriji podrl 363 kegljev in tako postal državni prvak. Na jubilejnem republiškem kegljaškem tekmovanju 18. oktobra v Ljubljani je postal republiški prvak v I. kategoriji kegljačev.

Tovariš Stanko, kdaj si začel kegljati?

Ze leta 1961 so me nekateri prijatelji nagovorili, naj se poskusim nekoliko razvedriti s kegljanjem. Začel sem in danes mi ni žal. Ta šport sem zelo vzljubil.

Kolikor vem, nisi postal republiški prvak kar nenadoma?

Sveda ne. Ko sem že leta 1961 prvič nastopil na kegljišču v domu Armije v Vipavi na medobčinskem tekmovanju, sem nepričakovano zmagal. Republiški prvak v I. kategoriji kegljačev — invalidov sem bil na tekmovanju leta 1963, 1968 in letos. Na državnem tekmovanju v Zagrebu sem imel celo nekoliko smole. Podrl sem že tudi po 10 kegljev več kot na tem državnem tekmovanju.

Menda si nekaj časa tudi streljal z zračno puško?

Res je. Nekaj let sem se vadil z njo in tudi nastopal. Leta 1968 sem postal republiški prvak. Potem sem pa to reč opustil. Nekaj mi je začela nagajati roka, v katero sem bil ranjen, še več pa vid, ki mi zadnje čase nekoliko peša.

Kako pa je s tvojim rednim služkom oziroma z delom?

Kot težak vojni invalid imam invalidnino kar dobro urejeno. V letih 1951—1953 sem se izučil in opremil za fotografa. To sem delal do leta 1968, ko sem obrt opustil. Ranjeni nogi in poslabšan vid so mi onemogočili nadaljnje delo.

Dovolj, da te vprašam še to: kdaj ti je bilo v življenju najhujše?

Razume se, da tedaj, ko sem bil ranjen in postal invalid. Naša divizija se je borila na Polomu pri Kočevju. Tam je bil ranjen komandant bataljona in se ni mogel sam rešiti. Privlekel sem se do njega in ga poskusil izvleči izpod mitralješkega ognja. Tedaj naju je oba oplazil dolg rafal. Mene je zadelo v nogo in v roko, zanj pa je bilo to smrtno. To je bilo 6. januarja 1945.

Te morda kegljanje hudo utruja?

Kaj še! Na kegljišču pozabim, da sem invalid. Tedensko treniramo v našem klubu po eno uro. Včasih se mi posreči, da vskočim za kako urico, ko kegljišče ni preveč zasedeno. Na tekmovanjih je pa sploh prelepo. Vidim svet, nove kraje in različne ljudi. Skoraj vedno srečam kje kakega znanca, soborca ali invalida, ki ga morda nikdar več ne bi videl, če bi ne kegljal. Sedaj oktobra v Ljubljani sem npr. spoznal tovariša, s katerim sva se pred 25 leti skupaj zdravila. Takih srečanj sem skoraj še bolj vesel kot samega tekmovanja. To kegljanje mi je najlepši in najbolj živ stik z življenjem. Zame to ni samo šport, je družabno življenje, kjer se še najlepše sprostim.

Hvala ti, tovariš Stanko. S tvojimi odgovori si lepo povedal, kaj pomeni tako rekreativno športno udejstvovanje za invalide, pa ne samo za invalide!

CIRIL ZUPANC

Dobro je če veste...

»ZDA SO DEZELA NEOMEJENIH MOŽNOSTI CELO V PRIMERU, KO GRE ZA SKRAJNO POMANJKANJE OKUSA.« je napisal neki članek v nemškem časniku »Bunte Illustrierten«. Nedavno je namreč neka tovarna za izdelovanje igračk s posebnim oglašom ponudila kot igračo majhno giljotino (pripravo za obglavljanje) za približno en dolar. Omenjeni oglaš se glasi: »Igrača ni nevarna, je zelo zabavna in dejansko deluje. Potrebno je samo povleči za ročico, da se ta spusti ter odseka glavo žrtve — lutke. Ko sekira pade, odleti odsekana glava v priloženo košarico. Glava se nato lahko znova prilepi k telesu in igra se lahko spet ponovi. Očarujoča igrača! Izredno duhoviti poklon! Prelepi okras za pisalno mizo!« Mar je čudno, če odrasli otroci nadaljujejo podobno »igro« z živimi — lutkami v Vietnamu?

ZSSR JE S STEVILOM IZDANIH KNJIG POTOLKLA VSE REKORDE NA SVETU. Vsaka četrta knjiga na svetu se namreč natisne v sovjetskih tiskarnah. Iz teh tiskarn prihaja na tržišče vsak dan po 3.500.000 knjig.

NAJMANJŠA TELEVIZIJSKA KAMERA NA SVETU, ki so jo nedavno izdelali v zavodu za avtomatizacijo in mehanizacijo v Moskvi, ni večja kot človeški prst. Njen premer meri pol centimetra. Po mnenju strokovnjakov je ta kamera — vsaj za zdaj — najmanjša na svetu. Novo mikrokamero bodo uporabljali v industriji.

PRILJUBLJENOST DOSTOJEVSKEGA. V ZSSR so že 222-krat izdali dela tega slavnega pisatelja, in sicer v 12.408.000 izvodih. Inštitut za rusko literaturo pri znanstveniki akademiji ZSSR pripravlja 233. izdaja vseh del Dostojevskega v 30 jezikih. To bo prva izdaja vseh del avtorja, tudi Bratov Karamazovih in hkrati velik kulturni dogodek.

NAJPRIDNEJŠI DRAMATIK VSEH ČASOV JE BIL ŠPANSKI PESNIK LOPE DE VEGA, ki je napisal poleg mnogoštevilnih romanov in novel več ko 800 odrskih del; danes jih poznamo še približno 500.

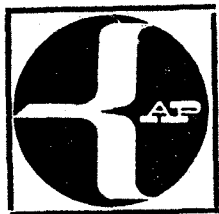
NOVO NAHAJALIŠČE ZELEZA. Na Santarskih otokih v Ohotskem morju (Daljni vzhod) so odkrili bogate zaloge manganove rude, fosforita (vrste kalcijevega fosfata, gnojila) in železove rude. Po prvih ocenah znašajo zaloge teh rud na sto in sto milijonov ton. Hkrati so na teh otokih našli tudi bogate zaloge okrasnega kamena. Doslej so ti otoki sloveli po gostih gozdovih, po medvedih in jelenih ter po drugih zvereh z dragoceni mi krzni.

OBOROŽEVANJE terja na vsem svetu — piše neki švicarski časnik — 225.000 milijard starih dinarjev na leto. Ta vsota je trikrat večja kot vsota, ki se porabi za zaščito zdravja in za zdravljenje ljudi.

PERUANSKI BALZAM je bistra, črna, rjava tekočina, gosta kakor milnica, ki priteče iz vrezine drevesa Myroxylon balsamum. Balzam se ne lepi, na zraku se ne suši, se ne gosti, ne otrdi in se ne kvari, ima močan in prijeten duh. Balzam učinkovito deluje na povzročitelje garij ter ubija njihova jajčeca že v polurnem razdobju. Uporabljamo ga kot zunanje zdravilo proti garjam in kot razkužilo pri nekaterih ranah in kožnih boleznih.

UMETNO GRLEJE IN GOVOR. Mlad ameriški kirurg dr. Stanley Taub, asistent na oddelku za kirurgijo medicinske fakultete v New Yorku, je izdelal umetno grlje iz plastike in kovine. To grlje so doslej preizkusili samo pri enem bolniku — prostovoljcu. Vsa naprava je za zdaj še v poskusni fazi, vendar pa so z njo omogočili 76-letnemu upokojenemu zdravniku, da je znova spregovoril, čeprav je poteklo že več ko 12 let, odkar so mu operirali grlo zaradi raka.

NAJDALEŠI PREDOR NA SVETU bodo začeli graditi letos spomladi v Švici in sicer pod goro Sankti Gotthard. Predor bo dolg 16.284 m ali za 4.000 m daljši, kot ej dosedanj predor pod Mont Blancom. Predor bodo gradili 7 let, stal bo predvidoma 800.000.000 novih dinarjev. Skozi predor bo steklo lahko 1800 vozil v eni uri. Predor bo visok 4,5 m, širok 7,8 m. Imel bo dva kolovozna s hodnika ob strani, ki bosta široka po 0,9 m.

TURIST AGENT

Autobusni promet — Maribor

Partizanska cesta 46, telefon 25-360, 25-361

organizira

izlete in potovanja po domovini in v inozemstvo, obiske sejmov, strokovna potovanja...

prodaja

vozovnice za tu- in inozemstvo turistične publikacije...

posreduje

nabavo potnih listov, viz ter menjavo deviz...

omogoča

poceni počitnice v obmorskih in alpskih letoviščih in klimatskih zdraviliščih...

vse informacije dobite v poslovalnicah

v Mariboru pri glavnem kolodvoru, Partizanska cesta 46
v Ptuj, Rajšpova 14, tel. 77-436
v Gornji Radgoni na avtobusni postaji
v Murski Soboti, ulica Stefana Kovača 27, tel. 21-459, ali na avtobusni postaji

Vacik Bela - sedemdesetletnik

Rojen je bil v Plznu na Češkem, toda še kot deček je prišel s starši k nam v Ljubljano. Tu je hodil v šolo, postal je gradbeni tehnik. Komaj je prejel sprave, da je moral v vojsko, saj je tedaj po svetu divjala prva svetovna vojna. Sprva je bil v neki vojaški šoli, nato pa so ga poslali na bojišče, kjer se je bojeval do konca vojne. Po zlomu Avstro-Ogrske se je vrnil v Ljubljano, toda kmalu ga srečamo med borci za

severno mejo. Bil je v 1. planinskem polku. Jeseni 1919 je zbolel. Nato so ga poslali v oficirsko šolo, leta 1920 pa je bil demobiliziran.

Mislil je, da je odslužil vojaščino, pa se je zmotil. Šteli so ga za češkoslovaškega državljan, zato je moral na Češko in tam je moral spet odslužiti vojaški rok. Ko ga je odslužil, se je spet vrnil v Ljubljano in se zaposlil pri gradbenem podjetju Dukič v Trbov-

Tradicionalno tekmovanje „Pohod 14. divizije“

V nedeljo, 25. oktobra, so športniki in invalidi iz Slovenjega Gradca priredili peto tradicionalno tekmovanje, ki nosi naslov »Pohod 14. divizije na Štajersko«. Na tem tekmovanju so se pomerili invalidi športniki iz Kranja, Ljubljane, Maribora in Slovenjega Gradca. Tekmovali so v kegljanju, streljanju, šahu in namiznem tenisu. V kegljanju je nastopilo 40 kegljačev. Ekipe iz Slovenjega Gradca je zanesljivo zmaga- la, sledijo Ljubljana, Kranj in Maribor. Najboljši kegljač dneva je bil Vlado Horvat iz Slovenjega Gradca.

V streljanju je nastopilo 16 tekmovalcev z zračno puško. Ekipe iz Ljubljane je bila najboljša. Drugo mesto pripada Slovenjemu Gradcu, sledita še Kranj in Maribor. Ekipe dvanajstih šahistov so se pomerile v brzem turnirju. Ze prve potoze so potrdile premoč Kranjčanov. Sledijo Ljubljana, Slovenj Gradec in Maribor.

V namiznem tenisu je sodelovalo 12 igralcev. Mariborčani so v tej športni disciplini močnejši, saj so nepremagljivi in že več let zaporedoma osvajajo prvo mesto in ker so pri tem tekmovanju že trikrat zaporedoma osvojili pokal je ta prišel sedaj v njihovo trajno last.

V skupni uvrstitvi so zmagali Ljubljanci pred športniki Slovenjega Gradca, Kranja in Maribora. Zato je predsednik občinske skupščine Slovenj Gradec Ivo Čerček poklonil prehodni pokal športnikom invalidom iz Ljubljane.

Vsi udeleženci tekmovanja so prejeli posebne diplome.

Organizacija tekmovanja je bila brezhibna, za kar gre vsa zahvala Stanetu Butolenu. Tako kot ob vsakem športnem srečanju v Slovenjem Gradcu so bili tekmovalci tudi to pot deležni tovariškega sprejema.

VINKO BOVCN

ljah. Kaj kmalu so ga nekateri sovražniki tako očrnil, da je bil nazadnje kot nezaželen izgnan iz Jugoslavije. Toda po zaslugi ing. Dukiča se je kmalu lahko spet vrnil v Jugoslavijo. Nato je služboval po vsej Jugoslaviji.

Ob začetku zadnje vojne se je znašel pri gradnji železnice Bihač—Knin. Tam je kmalu poiskal zveze s partizani. Leta 1942 so ga mobilizirali v hrvaško domobranstvo in ga poslali v Mostar za četnega komandirja. Tam je spet sodeloval s partizani in ob osvoboditvi Mostarja veliko pripomogel, da okupatorji in ustaši niso porušili vsega kar so nameravali.

Zato se mu vsi, ki smo bili vključeni v njegovo četo, lepo zahvaljujemo in mu ob njegovem jubileju želimo še veliko zdravja in sreče v svobodni Jugoslaviji, za katero je veliko prispeval, čeprav ni bil naš državljan. To je postal šele leta 1947.

SOBORCI IN SOBORKE

glasbo. Osvobodilnemu gibanju se je priključila takoj ob začetku. Skrivala je mnoge, ki so jih preganjali ustaši, pomagala tudi mnogim otrokom staršev aretiranih zaradi sodelovanja s partizani.

Konec decembra 1942 je odšla študirati na rimski konservatorij. Bivanje v Rimu je izkoristila za obveščevalno delo v fašistični prestolnici. Povezala se je z ljudmi, ki so delali proti fašizmu in se tam seznanila tudi s kasnejšim možem dr. Mrdjenovičem. Ko so ju začeli zasledovati, sta se skrivala po mestu in dočkala osvoboditev. Potem ko sta dobila zvezo z misijo NOV, sta se želela vrniti v Jugoslavijo in se udeležiti vojne, toda smatrali so, da več koristita, če ostaneta še nadalje v Rimu. Po vojni sta z možem za nekaj časa odšla v Peru, kjer je dr. Mrdjenović umrl, ona pa se je vrnila v domovino in se zaposlila v Zagrebu kot medicinska sestra.

Franc Perko

Rodil se je pred 56 leti v družini kmeta in gostilničarja v Zdenci vasi — Dobropolje. Oče in mati sta vzgojila šest otrok v naprednem duhu. Ko je bil star 10 let, mu je umrla mati, kmalu nato je bilo prodano tudi očetovo posestvo in otroci so morali oditi v svet. France je s starejšim bratom Stanetom odšel v Kočevje in dobil delo pri rudniku. Prišli so italijanski okupatorji, vrnil se je v Dobropolje in začel delati za OF. Italijani so ga meseca avgusta z drugimi Dobropolci vred zaleli in internirali na otok Rab. Preživel je glad slovenskih internirancev na Rabu in se po kapitulaciji Italije leta 1943 z Rabsko brigado vrnil v Slovenijo. Zaradi izčrpanosti je bil dodeljen rajonskemu odboru OF Velike Lašče, kjer je bil do nemške ofenzive v jeseni 1943. leta. Člani ROOF Velike Lašče, so se v tej ofenzivi umikali proti Mokrcu, kjer so ga Nemci sneti ujeli in odpeljali v nemška taborišča.

Meseca marca 1945, ko so Nemci evakuirali taborišča, se je v tovarni, kjer je delal, skril v model za ulivanje železa in tako dočkal rusko armado. Vajo se je vključil in sodeloval z njo do osvoboditve.

Po vojni se je vrnil v Kočevje in se spet zaposlil pri rudniku. Sodeloval je v obnovi in izgradnji porušene Kočevja v zadnjih letih pred upokojitvijo je bil zaposlen na KGG Kočevje. Pokopali so ga dne 27. septembra ob veliki udeležbi ljudi.

Naj mu bo lahka svobodna zemlja!

Imeli smo ljudi

Martin Cetinski

Rodil se je 22. oktobra 1883 na Novih selih nad Kolpo. Še kot mlad fant je odhajal skupaj s svojimi rojaki na Dunaj, da bi se preživljal s peko kovanja. Poleti pa se je učil za čevljarja. Toda hrepenel je po domačih kraji, in kupil hišo ter nekaj zemlje v Banjiloki. Med prvo svetovno vojno je bil štiriletni vojak. Zaradi povišne krize spet ni mogel doma preživeti družine, zato se je zaposlil v Zagrebu kot hotelski portir. V tej službi je ostal dvanajst let, za njim so prihajali v Zagreb tudi otroci, ko so dorasli. Martin se je vrnil v domače kraje šele tik pred zadnjo vojno, za njim sta prišla tudi hči in sin Andrej kasnejši narodni heroj. Ko je ta marca 1942 odšel k partizanom, so očeta in sestro Italijani internirali. Vrnila sta se po italijanski kapitulaciji. Po svojih močeh je vsa družina pomagala partizanom kolikor je le mogla.

Po vojni so otroci odšli po službah, on in žena pa sta ostala v Banjiloki. Tam je Martin 12. oktobra tudi umrl.

Valentin Kropivšek-Edo

Dne 11. oktobra letos je umrl kot žrtev prometne nesreče. Bil je predsednik Združenja borcev NOV Nevleje pri Kamniku.

Takoj po začetku osvobodilnega gibanja se mu je pridružila vsa Kropivškova družina, ki je živel v Čošnjah pri Tuhinju. Valentin je postal tudi sam partizan 28. februarja 1943, vstopil je v Kamniški bataljon, kjer je kmalu postal vodnik. Ob ustanovitvi Slandrove brigade so ga dodelili vanjo. Dne 8. septembra 1943 so ga ujeli Nemci v izvidnici pod Kozjakom. Strašno so ga mučili takoj na kraju zajetja, nato pa po zaporih v Smartnem, Kamniku in Begunjah. Kasneje je bil poslan v Dachau in Moosburg. Isti dan, ko so ga zajeli, so nacisti preselili vso dru-

žino v Nemčijo, dom pa izropali. Ves izčrpan se je po vojni vrnil v domovino. Po svojih močeh je sodeloval v obnovi. Zadnja leta se mu je zdravje poslabšalo zaradi prenehanja trpljenja, tako da je le s težavo opravljal svojo službo v Titantu.

Pokopali smo ga na Zalah 14. oktobra ob veliki udeležbi znancev in soborcev.

Nande Jocić

Soborci Gradni-kove brigade, sodelavci v povojnem delu in mnogi prebivalci Kranja so se v sredo, 21. oktobra, na pokopališču v Stražišču pri Kranju poslovili od nekdanjega borca in vestnega družbenega političnega delavca inž. arhitekta Nandeta Jocića. V polnem delovnem zanosu 45. let je tragično preminel kot žrtev prometne nesreče.

Kot 19-letni študent se je vključil v oboroženi boj in bil znan v Gradnikovi brigadi kot dober bорец. V priznanje je bil tam sprejet tudi v vrste KPS.

Tudi vsa leta po vojni je tovariš Jocić nadaljeval revolucionarno pot. Se posebno se je zavzemal za dostojno ohranitev spominov na čase iz težkih dni revolucije. To mu je zlasti omogočala njegova strokovna kvalifikacija. Njegovo delo je vgrajeno v mnogo spomenikov po Jelovici, Pokljuki in drugih krajih Gorenjske. Poleg mnogih dolžnosti, ki jih je opravljal v raznih krajevnih in občinskih organizacijah, je bil tudi predsednik komisije za zgodovino in tradicije NOB pri občinskem odboru ZZZB Kranj. Prav njemu gre velika zasluga, da je ta dejavnost v Kranju dosegla velike uspehe.

Ana Mrdjenović-Anita

Po triletni bolezni je umrla letos 21. oktobra v Crnomlju, stara 60 let. Na lastno željo so jo pokopali na pokopališču v Vojni vasi, čeprav je večji del življenja preživel v Zagrebu.

Pokojna je bila rojena v Predgradu ob Kolpi kot hči orožnika, ki je pozneje služboval v Crnomlju. Tam se je Anita tudi izsolala, nato pa je postala medicinska sestra. Ob začetku vojne je bila v Zagrebu kot medicinska sestra v šolski ambulanti, hkrati pa je študirala

Politični razgledi

Teroristične ali gverilske akcije so dolga leta po mnenju »zahodnega sveta« drugam; v Latinsko Ameriko ali na Bližnji vzhod na primer. Toda že mesec dni pretresa takšna notranja kriza eno najpomembnejših držav zahodnega sveta: Kanada je po površini druga največja država na svetu (takoja za Sovjetsko zvezo), po številu prebivalstva pa četrta na svetu. Toda Kanada se je po 102 letih znašla pred presenetljivim dejstvom: »dobila« je politični umor. Pripadniki ekstremistične Fronte za osvoboditev Quebeca so ugrabili britanskega diplomata Jamesa Richarda Crossa, nato quebeškega ministra za delo Pierra Laporta — in ko zvezna vlada ni izpolnila njihovih zahtev (predvsem osvoboditev 23 pripadnikov FLQ) so Laporta ubili, medtem ko je usoda Jamesa Crossa še negotova.

Navzlic temu, da imajo vsi s premierom Pierrom Elliotom Trudeaujem na čelu ekstremistično FLQ za nepomembno in maloštevilno organizacijo, je vlada poskrbela za stroge ukrepe: prvič po koncu druge svetovne vojne je uvedla izjemno stanje (ustava ga opravičuje v »hudem primeru nacionalne nevarnosti ali invazije«), poslala vojsko in policijo v Montreal in sklenila, da stre upor, na njegovi strani je tako zvezna vlada v Ottawa kot provincijska vlada v Montrealu, zakaj mnenje oblasti je, da bi popuščanje teroristom le še okrepilo takšna gibanja in zapeljalo državo v kaos.

Izvore za takšno stanje in sedanji izbruh je treba iskati v preteklosti Kanade, kar v časih njenega nastajanja. Med boji Britancev in Francozov za ozemlje severne Amerike je bil London močnejši od Pariza. Francija je izgubila tako ozemlja današnjih ZDA kot ozemlje današnje Kanade. Sredi 18. stoletja je angleški general Wool v današnjem Quebecu premagal francosko vojsko, Britanija je razširila Kanado na Quebec in obdržala ta del severne Amerike tudi po tistem, ko je izgubila ZDA v ameriški vojni za neodvisnost. Tedaj je veliko Angležev z juga prišlo v Kanado. Število angleškega in francoskega prebivalstva Kanade se je povečevalo skozi desetletja, toda danes so angleško govoreči v večini.

Skoraj popolnoma francoska provinca je še zmerom Quebec, sicer največja izmed desetih zveznih provinc Kanade, pa tudi Montreal je največje mesto v državi. V Kanadi živi 21 milijonov ljudi, od tega 6 milijonov Francozov, v Montrealu je 2,5 milijona prebivalcev, v Quebecu je od skoraj 6 milijonov prebivalcev le 700.000 Angležev. Kanada ima od leta 1931 popolno samostojnost v notranji in zunanji politiki, tako da je vloga angleške kraljice Elizabete II.

Kanadska preizkušnja

kot državnega poglavarja in njenega generalnega guvernerja Michenerja popolnoma simbolična. Zvezna vlada ima v rokah vse zadeve »nacionalnega interesa«, se pravi vojsko, diplomacijo, finance z valutnim in bančnim sistemom. Tako imajo province v rokah le prosveto, zdravstvo in socialno skrbstvo, del notranjih zadev, nekaj davkov in »vsa izrazito krajevna vprašanja«. Potemtakem je lahko vsakomur že takoj jasno, kakšno avtonomijo imajo lahko Francozi v Quebecu. Kanadski Francozi so podrejeni v marsičem, še posebej pa v jeziku. Šele lani so priznali francosčini popolno enakopravnost z angleščino kot uradnemu jeziku. To pa pomeni, da mora vsak Francoz znati angleško, če naj pride na kakšen pomemben položaj, medtem ko Angležu ni treba znati francosko. Francozov je zelo malo v zvezni vladi, parlamentu, diplomaciji, predvsem pa na vodilnih položajih v gospodarstvu. Nekdanja francoska zaprtost (izolacionizem), poudarjena z vero (katoliška) je povzročila, da so kanadski Francozi predvsem kmetovalci, Angleži pa industrijski delavci, da so Francozi humanistični, angleži pa tehnično usmerjeni. Položaj kanadskih Francozov je v primerjavi s prebivalci njihove nekdanje domovine precej boljši, vendar pa še zmerom veliko slabši od angleških sodržavljanov: angleško govoreči prebivalci Quebeca zasluži na leto 4.852 dolarjev, Francoz pa 1.000 dolarjev. V Quebecu je največ brezposelnih v Kanadi (9 odst., na zimo pa jih bo že 11 odst.), tako da vsak drugi brezposelni Kanadčan živi v tej provinci. Rudarstvo je v rokah Angležev, prav tako banke itd., tako da je dovolj razlogov za gibanja, ki se poleg za večjo samostojnost Quebeca bojujejo tudi za separatizem, se pravi ločitev te province od Kanade.

Jasno je, da trezno misleči Francozi v Kanadi vedo, da ločeni Quebec ne bi dobro živel in da bi prav gotovo hitro postal plen ZDA, saj je že tako vse kanadsko gospodarstvo pod vplivom mogočnega sosedu (70 odstotkov investicij v Kanadi prihaja iz ZDA). Sicer pa je raziskava javnega mnenja že tako pokazala, da je komaj 13 odstotkov kanadskih Francozov naklonjenih ločitvi Quebeca od Kanade.

Na nedavnih volitvah v Quebecu je večino dobila liberalna stranka Roberta Bourassaja (45 odst. glasov), toda 23 odst. glasov je dobila tudi stranka Quebeca (PQ) Renéja Levesqua. Ta je tolikšen realist, da se ne zavzema za ločitev province od federacije, marveč za večjo avtonomijo in enakopravnost Francozov. Njegova stranka nasprotuje nasilju, zagovarja torej demokratičen boj. Tako na primer si prizadeva izbojevati nov volilni sistem, zakaj po starem je Levesquova stranka, kljub temu, da je dobila skoraj četrtino glasov, dosegla le 7 poslancev v 105-sedežnem parlamentu.

Leta 1963 se je od Stranke Quebeca ločila ekstremistična skupina, ki si je nadela ime Fronta za osvoboditev Quebeca (FLQ). Za njena voditelja imajo predvsem Pierra Vallièresa in profesorja Charlesa Gagnona. FLQ meni, da je za doseg francoskih ciljev edino sredstvo — teror. Izvedla je vrsto napadov na banke in podjetja (da je prišla do denarja), nastavila je mine v pošne nabiralnike v četrti bogatih Angležev v Montrealu, nazadnje pa je prešla na ugrabitve, se pravi tako imenovano »mestno gverilo«. FLQ je organizirana po klasičnem gverilskem sistemu, sicer pa je zelo slabotna. Baže ima le nekaj tisoč aktivnih članov, pravih teroristov pa je nekaj deset. Toda za svoje akcije ni mogla pridobiti ne sindikatov ne delavcev, po umoru ministra Laporta pa se je njen položaj še posebej omajal.

Vendar je treba navzlic vsemu obžalovati izredno ostro ukrepanje premiera Trudeauja (po očetu Francoza). FLQ ni takšen nasprotnik, da bi bilo zaradi njega treba uvajati izjemno stanje ter alarmirati vojsko in policijo. To lahko zbudi le večje ogorčenje med kanadskimi Francozi. Zlasti še, ker menijo, da je FLQ že tako znatraj razkrojena. Zato imajo prav poseben pomen besede sekretarja kanadske Komunistične partije Kashtana, namenjene Laportovim morilecem: »Teroristična dejanja niso resnično revolucionarna dejanja, pač pa dejanja obupa, katera so storili anarhistični elementi, ki se ne zavedajo, da je družbene spremembe mogoče doseči le z združenimi prizadevanji ljudstva, ki ga vodita enoten delavski razred in komunistična partija.«

KOMENTATOR

FERRALIT

LIVARNA SIVE LITINE IN BARVNIH KOVIN, ARMATURE, MEHANSKA OBDELAVA

ŽALEC — SLOVENIJA

„TV 15“ ZA MLADINO

Hudo nam je za vami!

NAS MLADE SKORAJ VSAK DAN VODI POT MIMO SKUPNIH GROBOV IN SPOMENIKOV PADLIM ŽRTVAM OBEH SVETOVNIH VOJN. TU IN TAM NA ULICI, OB CESTI ALI GOZDNI JASI OPAZIMO SKROMNO SPOMINSKO OBELEŽJE. MNOGO GROBOV LEZI NA SAMOTNIH PLANJAVAH IN V GOZDOVIH, KAMOR BOLJ REDKO ZAIDE ČLOVEŠKA NOGA. VEMO PA TUDI ZA KRAJE ZUNAJ NASE DOMOVINE, KJER LEZI POSLEDNJI DOM TISTI, KI SO PREMINULI V KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH ALI UJETNIŠTVU.

HUDO NAM JE ZA VAMI!

NA DAN MRTVIH SMO OBISKALI GROBOVE SVOJIH NAJBЛИŽIJIH IN NA TEH KRAJIH SPOMINA POLOŽILI CVETJE TER PRIZGALI SVEČKE TUDI ZA VAS, KI STE PADLI KOT ŽRTVE NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA.

ROMAN SOKLIČ

Obiskal sem Bazo 20

Sredi mogočnega in skrivnostnega Roga leži Baza 20. Le kje neki se skriva? sem se vprašal, ko sem že več kot uro hodil med velikimi skalami in debelimi smrekami. Prišel sem do visoke pečine in splezal čez njo. Pred menoj je vstala lesena koča in tudi nekaj mojih tovarišev je bilo tam. Bili so hitrejši in že so si ogledali napis, ki pravi, da so v času narodnoosvobodilnega boja tukaj delovali člani IO OF in CK. Nedaleč od tod sem v globoki vrtači zagledal drugo in potem še tretjo barako. Drugih ni bilo videti, čeprav vem, da jih je skupaj šestindvajset. Zgrajene so iz tesanega lesa, strehe so iz desk ali skodel, pred njimi so lesene klopi — vse skupaj leži pod okriljem visokih dreves.

Iz pripovedovanja sem zvedel, da so imeli partizani pot zelo dobro zavarovano. Imeli so lestev, ki je vodila iz barake do steze, po kateri si lahko prišel v dolino, in obratno. Stražar je ob določenem znaku spustil lestev, borec je splezal po njej in zapustil barako, ne da bi puščal za seboj kakšno sled. Za varnost je bilo res dobro preskrbljeno! Semkaj so smeli prihajati samo stalni prebivalci in pa predstavniki vojaških misij. V času vojne so se tod zadrževali tudi Moša Pijade, dr. Ivan Ribar, Vladimir Dedijer in drugi člani političnega vodstva. Baza 20, ki je še zelo dobro ohranjena — posebno bunker 44 — je imela svojo stalno radijsko zvezo. Pošta je lahko nemoteno prihajala in odhajala. Drugače pa je bila skrivnost, saj zanjo niso vedeli niti številni ranjenci, aktivisti in borci, ki jih je pot vodila tod mimo. (Nedaleč od nje je namreč držala Červanova cesta.)

Pripovedovanje našega spremljevalca se mi je vtisnilo globoko v spomin... Vzljudil sem ta kraj, zato na svidenje, Baza 20!

MILAN JARC

Zanj je gorela lučka

Bil je večer. Od takrat ni dolgo. Poslušala sem radijska poročila in med drugimi novicami zvedela tudi, da je umrl slovenski pisatelj France Bevk. Bilo mi je hudo. Mar je roka, ki je napisala toliko lepega za mladi, res omahnila? sem se vpraševala. Njegovega dobrodušnega obraza torej ne bomo več videli, ostala pa nam je prečudovita zakladnica knjig izpod njegovega peresa... Na dan mrtvih sem na grobu svojcev prizgala svečo, ki je gorela tudi v njegov spomin.

ERIKA GUBENŠEK

Lisici ubijalki

Pred kratkim smo praznovali dan mrtvih. Zelela sem počastiti spomin neznanega trpina, pa sem zapisala tole:

Zgodilo se je leta 1942 v Kranju. Moja babica je tiste dni stanovala nasproti poslopja, v katerem so imeli Nemci svoje pisarne in tudi mučilnico. Nekoč je za zastrtimi okni opazovala, kako so pripeljali na zaslišanje mladega partizana. Vse, kar je videla, je povedala moji mami, ki je bila kurirka in je nosila pošto partizanom v gozdove.

Tretji dan po zaslišanju so se odprla vrata, ki so držala na dvorišče. Nemci so pred seboj peljali mladega borca. Od mučenja je bil tako slaboten, da sta ga morala podpirati dva rablja. Le kaj nameravajo z njim? se je motalo po glavi moje babice. Ni vedela, kaj imajo na dvorišču, saj je bilo gledanje strogo prepovedano. Ko so ga pripeljali do sredine, se je brez moči sesedel na tla. Nenadoma sta se vanj zapodili dve lisici in začeli trgati z njega kose mesa. Revez se je le šibko branil, ker je bil preveč izmučen. Kmalu je na dvorišču ležala samo še krvava gmota, v katero sta se brez premora zaletavali lisici, da bi dokončali nečloveško delo ljudi...

JANJA KRIVEC

Na praznik OZN

V petek po glavnem odmoru se je v razredu oglašil zvočnik. Povedali so nam, da bo naslednji dan posvečen petindvajseti obletnici OZN. To je jubileju organizacije, ki skrbi za ohranitev miru na svetu!

Prvi klub OZN v Sloveniji je bil ustanovljen leta 1957 in danes je teh klubov že več kot tristo. Tudi na naši šoli imamo klub OZN in njegov član lahko postane vsak dijak. Tudi jaz sem članica tega kluba. Ob tem pomembnem jubileju smo pripravili razstavo fotografij iz raznih delov sveta, na katerih so ljudje vseh ras. V nedeljo pa sem se udeležila velikega slavlja v Idriji, ki nas je ta dan pričakala odeta v zastave. V tem prijaznem mestecu so se srečali mladi iz vseh krajev Slovenije v želji, da dostojno počastijo jubilej te človekoljubne organizacije.

Letošnjega praznovanja petindvajsetletnice organizacije Združenih narodov ne bom nikoli pozabila!

LIDIJA PERKO

NAGRAJENI PRISPEVEK

V spomin borcem I. belokranjske čete

Tih je ta kraj

Ko sem hodila v šolo na Laze, smo pred dnevom mrtvih obiskali samotno vas Gornje Laze, kjer je doživela tragedijo 1. belokranjska četa. O tem nam je pripovedovala tovarišica Šobarjeva, sestra narodne herojke Milke Šobar-Našče.

»Črni oblaki vojne so se zgrnili nad Evropo. Hitler in Mussolini sta si lastila tuja ozemlja. Dne 6. aprila 1941 so nad Beogradom zahrumela tuja letala in začela neusmiljeno rušiti mesto... Zavedni ljudje so se začeli kmalu nato zbirati po gozdovih, in pod vodstvom KP so nastajale prve parti-

orožje. Kazalec na uri se je pomikal proti polnoči, jaz pa sem jim še vedno sušila in krpala obleko... Nenadoma so nočno tišino pretrgali strelji. Bili smo v obroču! Italijani so obkolili Mavsarjev skedenj. Za trenutek je na bojišču zavladała tišina, potem pa se je z italijanskimi položaji usula jeklena toča. Borci so se prebudili in stekli po orožje. Svetleči se izstrelki so rezali v temo svetle proge in v ognjenih šopih kosili borce. Večina partizanov je padla, nekaj jih je bilo ranjenih, rešila pa sta se le Franc Košir in Jože Mihelčič. Bojišče se je počasi umirilo in le še posamezni strelji so vznemirjali sicer tiho noč. Italijani še niso bili zadovoljni in

zanske čete. Tako so oktobra 1941 tudi na Smuku nad Semičem ustanovili 1. belokranjsko četo, katere komisar je postal narodni heroj Jože Mihelčič.

Borci 1. belokranjske čete so krenili konec oktobra 1941 na pohod proti Bučki. Četa se je vila kot utrujena kača po pobočju, kajti pot je bila dolga in naporna. Cilja niso dosegli. Prišli so le do Otočca na Krki. Ker na dogovorjenem mestu ni bilo čolna, so se vračali skoraj po isti poti. Globoka gaz je bila dober kačipot Italijanom, ki so jim ves čas sledili. Partizane je vodila pot tudi skozi Radoho, kjer so veliki smrekovi gozdovi. Med domačini se je našel sovražnikom natančno opisal pot.

Dan se je že nagibal v večer, ko so 2. novembra prispeli na Gornje Laze. Domačini so jim nudili toplo zavetje, čeprav je bilo treba poiskati prostor kar za trideset borcev. Nekaj jih je prenočilo v Mavsarjevem skednju in nekaj v naši hiši. Pri nas so pustili

kmalu se je na Mavsarjevi domačiji pokazal rdeč plamen.

Naslednji dan so vaščani Dolnjih Laz, ki so bili vsi Kočevarji oziroma kočevski Nemci, s konjskimi vpregami vlekli mrtve partizane do tedanje glavne ceste. Tam so jih naložili na sani in odpeljali na pokopališče v Rožni dol in na Uršna sela. Mihelčič je bil naslednji dan v vasi Pribišeje v boju z italijani ujet, čemur je botrovala izdaja. V zaporih so ga zverinsko mučili in 6. decembra 1941 pred italijanskimi vojaškimi sodiščem obsodili na smrt. Košir se je rešil in živi danes v Črnomlju. Tisto noč smo prestali veliko strahu... je končala tovarišica Šobarjeva.

Na ta dogodek še danes spominjajo ruševine Mavsarjeve domačije, nedaleč od njih pa se pred spomenikom, ki ga je postavilo ZB Semič, lahko poklonite spominu padlih borcev 1. belokranjske čete. Obeležje stoji na majhni jasi, obdani z grmovjem in belimi brezami.

BRANKA BUKOVEC

KRAMLJANJE

Draga tovarišica Milena!

Prav danes, ko so odšli vaši najboljši dopisniki v Velenje, sem sklenila, da vam napišem skromno pismo. Upam, da ga ne boste vrgli v koš, kot ste storili s pisemcem moje sestrice. Ker je to moj prvi prispevek, še ne vem, kako in kaj je treba pisati. Moj očka je bil pri partizanih in leta 1944 tudi hudo ranjen. Odpeljali so ga v bolnišnico na Rog, nato pa v Bari. Bil je ves čas v nezvesti in se ne spominja, kako so ga pripeljali. Ko se je vrnil iz Italije, so se še vedno bile hude borbe z okupatorjem. Zopet je prijel za orožje in se boril do osvoboditve, čeprav je bil v tem času še trikrat ranjen. Naj bo za danes dovolj. Rada bi postala vaša redna dopisovalka. Upam, da ne bom obupala, kakor je obupala moja sestra. Prispevku, ki ga prilagam, sem dala naslov »Kopal sem se v krvi.«

Prejmite lepe pozdrave!

Milka Strajnar,

Dolenje Gradišče 5
p. Dolenjske Toplice

Draga Milka!

Žal je bila v tvojem prispevku vrsta zgodovinskih netočnosti, in če bi ga popravljala, bi ostalo bore malo tvojega. Ne vrzi zaradi tega puške v koruzo! Lepo pišeš in bilo bi škoda, če bi tega dela ne nadaljevala. Sestrice povej, da njeno pismo še vedno hranim — tebi pa naj v prihodnje ne bo žal časa za preverjanje zapisane. Ne pozabi, da je od tistih dni minilo že veliko let in da spomin tudi blede.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana urednica!

Pred kratkim smo se očka, mamica in jaz odpravili k Urhu. Ogledali smo si cerkev, kjer so imeli okupatorji svojo utrdbu. Pravijo, da je bila trd oreh za partizane. Ustavili smo se tudi pri zloglasni mučilnici in drevesu, na katero so vezali nedolžne ljudi. Pulili so jim zobe, jim za nohte zabadali žareče igle in počenjali še mnoge druge grozovitosti. Očetove besede so me zelo ganile. Prepričan pa sem, da so se dogajale še hujše stvari. Ne vem zakaj, toda zaželel sem si, da bi tisto drevo spregovorilo.

Vas lepo pozdravlja!

Marjan Hribar,
Lužičkosrbska 7
p. Ljubljana

Dragi Marjan!

Prav je, da mimo teh krajev trpljenja ne hodiš zaprtih oči in zaprtega srca. Toda ne želi si, da bi tisto drevo na Urhu spregovorilo. Zmanjkalo bi ti solza! Kmalu se zopet oglasi in vedi, da sem bila tvojega pisemca še posebno vesela.

Lepo pozdravljen!

MILENA

TE DNI

PARTIZANSKEMU ILEGALNEMU TISKU SE JE 7. NOVEMBRA 1941 PRIDRUŽIL TUDI »KRICAČ«, RADIJSKA POSTAJA OSVOBODILNE FRONTE. ODDAJE SO BILE OB PONEDELJKIH, SREDAH IN PETKIH ZVEČER OB 7.45 NA VALOVNI DOLŽINI SEDEMINDVAJSET METROV. NJIHOV ZNAK JE BILO TIKTAKANJE URE (»NAS ČAS ZE PRIHAJA«). NJEGOV GLAS JE DOSEGEL CELO SEVERNO AFRIKO. KLJUB NENEHNEMU ZALEZOVANJU SE ITALIJANSKI POLICIJI IN VOJSKI NI POSREČILO ODKRITI »KRICAČA«, KI SE JE PO LJUBLJANI POTIKAL SKORAJ POL LETA IN UŽIVAL ZAŠČITO ZAVEDNIH LJUBLJANSKIH DRUŽIN. ZADNJIČ SE JE »KRICAČ« OGLASIL 5. APRILA 1942.

Okrogle in oglate

■ **NAZORNI POUK.** V Beogradu pripovedujejo tole šalo: Mož poučuje ženo, kako mora voziti avto: »Kadar zažari rumena luč, se pripravi, kadar zelena, poženi, kadar pa prebledim jaz — pritisni na zavoro!«

■ **NE BAHAJ SE Z MLADOSTJO!** »Nikakršna umetnost ni biti mlad, ko ti je 20 let.« je napisal znani filmski komik C. Chaplin.

■ **VITESTVO...** V vseh 44. vodinskih občinah so občinski predsedniki samo — moški. Da bi bilo zadoščeno enakopravnosti, pomišljajo vsaj v eni občini, eni izmed teh 44., da bi prihodnje leto na dan osmega marca (dan žena) ponudili kakšni zaslužni ženski, naj opravi dolžnost občinskega predsednika — vsaj 24 ur...

■ **VISLICE SO PRIPRAVLJENE...** V Phnom Penhu so obsodili prince Sihanuka na smrt — v odsotnosti. Tako vislice zamažajo čakajo. Nemara pa ne tako zamažajo, nemara bodo nekega dne potrebne za — sodnike...

■ **POGOJ ZA NAGRADO?** Pred meseci je popevkar Zlatko Golubović, ki ni na letošnjem festivalu »Beograjska pomladi« dobil nikakršne nagrade, izjavil: »Napravi sem veliko neumnost. Prvič obžalujem, da sem se dva večera pred festivalom čul za finale; pravočasno sem legel v posteljo, v kavarnah me nihče ni videl. To pot sem napravil napako, v prihodnje — nikdar več!«

■ **DOLGOCASJE, KI NAJ BI VZNE-MIRJALO...** Avtor tudi pri nas znane drame »V pričakovanju Godoja«, nobelovec Samuel Beckett je dejal v nekem intervjuju: »Naši časi so tako vznemirljivi, da danes lahko ljudi šoka edino to, da dolgočasje...«

■ **TOLAZBA...** V londonskem časniku »Daily Mirror« je neki bralec popisal svoje vtise z letovanja v nekem turističnem kraju. Med drugim je povedal tudi tole: »Na moje pripombo natakarku, da je vino, ki mi ga je prinesel, motno, me je potolažil z odgovorom, da vino ni motno, da je le kozarec — umazan...« Upajmo, da ni bil omenjeni bralec v kakšnem jugoslovanskem turističnem kraju. Sicer pa imamo bržkone tudi pri nas kakšnega tako »duhovitega« natakarku.

■ **PRETEKLOST, SEDANJOST IN PRIHODNOST...** Na nekem zborovanju v Sabcu so obravnavali vprašanje o razvoju Sabca. Neki Sabčan, ki se ni bil udeležil zborovanja, je srečal prijatelja in ga vprašal: »No, kaj ste sklenili?« »Pa, ugotovili smo, da imamo herojsko preteklost, da pričakujemo svetlo prihodnost, da pa moramo le še — prespati sedanost.« Seveda, po spanju posveti včasih sonce...

■ **SVETA SEBICNOST...** Novi izredni davki na velike dohodke v Veliki Britaniji so izzvali pri vseh, ki imajo v globokih žepih mnogo evrenka, veliko negodovanje. Neki konservativni poslanec in milijonar se je v razpravi o davkih razburjal: »Meni je ljubša revna država z bogatimi državljani kot bogata država z obubožanimi državljani.« Saj! Ko bi bili vsi bogati!

■ **KROMPIRJEV RAK** je bil prvič opazen 1887. leta na Slovaškem. Pri nas smo ga odkrili šele 1934. leta in sicer v Planini nad Jesenicami. Okuženje ki ga povzroča gliva, zelo škoduje krompirju, človeku in živali pa ni nevarno.

■ **KOZJE MLEKO SO SE NEDAVNO PODCENJEVALI**, šteli so ga za manj vredno ko kravje mleko. V zadnjem času so ugotovili, da to mleko prekaša kravje mleko ne samo z vsebino beljakovin in maščob, marveč tudi z biološko kakovostjo le-teh. Poleg drugega je kozje mleko odlično vir vitamina A, kalcija in fosfora. V nekaterih zahodnih deželah priporočajo uživanje kozjega mleka za zdravstvene namene, ugotovili so namreč, da pospešuje to mleko zdravljenje tuberkuloze, čira, nekih kožnih bolezni, uporablja pa ga tudi za pospeševanje teka. V Veliki Britaniji in v ZDA ga že prodajajo v lekarnah v obliki prahu odlične kakovosti.

■ **RIMSKA CESARJA TRAJAN IN DIOKLECijan** sta bila Ilira, rodila sta se v naših krajih.

BREŠT
POHISTVO

Velike tankovske bitke

6

Naj zveni še tako čudno, vendar je resnično: največji poraz nemško-italijanskih sil v severni Afriki se je začel z zmago: z zasledbo Tobruka.

Niti Rommel ni mogel slutiti, da bo trdnjava, ki jo je branilo 30.000 vojakov, padla v dveh dneh. Nad zmago je bil tako navdušen, da je pozabil na previdnost: pognal se je za Angleži z nezadostnimi silami ter se čedalje bolj oddaljeval od izhodiščnih oporišč. Vsa oskrbovalna služba se je znašla v velikih težavah in Rommel se je tako rekoč sam spravil v položaj, da se v slabšega ni mogel.

Padec Tobruka je imel tudi drugačne posledice. Britanski premier Churchill je bil na obisku pri ameriškem predsedniku Rooseveltu, ko je prišla novica o padcu znamenite afriške trdnjave. »Pred predsednikom nisem prikrival, kako me je prizadelo: to je bil zelo trpek trenutek.« Potem je Churchill prosil predsednika, naj mu pomaga s tanki, in Roosevelt je ukazal generalu Marshallu, naj poskrbi za pomoč. Čez nekaj dni je prvih 300 novih Shermanov prišlo v Egipt. Poleg teh tristo tankov je britanska vojska dobila še 1000 samohodnih havbic s kalibrom 105 mm in s tem moč, potrebno za spopad z nasprotnikom pri El Alameinu.

Sredi oktobra 1942 so imele britanske sile že tolikšno moč, da so presegle nasprotnikove. Novi angleški vrhovni poveljnik Montgomery je zbral v Egiptu nad 2650 tankov (med temi je bilo 650 Shermanov in Grantov). Od tega jih je 1400 poslal proti El Alameinu, druge pa je zadržal v rezervi. Nemci in Italijani so jim poslali nasproti le 450 do 500 tankov, med katerimi je bila večina slabših od zavezniških tako po oborožitvi kot po debelini oklepa.

Samo 30 nemških tankov vrste Mark IV, oboroženih s 75-mm to-

pom, se je lahko kosalo s Shermani. Italijani so imeli le nekaj takšnih tankov, saj je bila večina dvestotih M 13 oboroženih s 47-mm topom, nekaj L 6 pa z 20-mm topičem.

Toda Rommela je zaskrbelo še nekaj drugega: pomanjkanje bencina. Feldmaršal je bil tako prisiljen zmanjšati premike svojih tankov, zato jih je dodelil pehotnim divizijam: postali so nekakšna rezervna manevrska sila, katere poglavitna slabost pa je bila ravno v majhni gibljivosti.

Na severu v bližini morja sta bili 15. Panzerdivision in divizija Littorio; na jugu (v puščavi) sta bili 21. Panzerdivision in divizija Ariete. Naloga tankov je bila: manevrirati za pehotnimi divizijami ter zadati odločilen udarec glede na razvoj bitke. Vendar je Rommelova vojska morala narediti ovinek, zakaj minsko polje v puščavi pred italijanskimi in nemškimi vojniki se je končalo šele v depresiji El Kvatar, nepremagljivo naravno oviro za tanke.

V predzadnjem oktobrskem tednu je Montgomery končal priprave za izvedbo svojega načrta in nič se ni menil za Churchillove pozive, naj pohiti. V poročilu, ki ga je Montgomery 19. in 20. oktobra prebral vsem svojim visokim oficirjem, je pojasnil, zakaj se je tako temeljito pripravil: »Imamo velikansko premoč v tankih, topovih in ljudih. Lahko bomo dolgočasno bitko in tako bomo tudi storili. V spopadih bomo takoj uporabili 832 topov s kalibrom 88 mm, 753 topov s kalibrom 57 mm, 500 topov s kalibrom 40 mm ter 1200 tankov (med temi 470 težkih in še med temi 270 Shermanov). Morala je na najvišji stopnji.«

Montgomery je računal na moč in razporeditev svojih sil, pa tudi na oskrbo, ki je bila redna, medtem ko naj bi nasprotnik ravno pri tem imel največ težav. Razen

Montgomery opazuje s tanka razplet puščavske bitke.

tega je zasnoval zelo izviren načrt za napad: Angleži naj bi si utrli pot skozi minsko polje z oklopnimi in pehotnimi enotami, toda skozi vrzel naj bi planile samo pehotne enote, ki naj bi potegnile nase nasprotnikovo pehoto. Zaradi tega bi bil Rommel — če naj bi se hotel izogniti uničenju teh enot, ki so bile zaradi pomanjkanja vozil skoraj negibne — prisiljen v silovite frontalne napade.

Montgomery je bil pripravljen plačati visoko ceno za uničenje dveh nemških in dveh italijanskih oklopnih divizij, saj je vedel, da se bo Rommel lahko upiral kakršnemukoli razvoju položaja, dokler bo imel na voljo tanke — in se neizogibno vdati, če bo tanke izgubil.

23. oktobra 1942 ob 21.40 so se nemški in italijanski tanki potuhnil v streleske jarke, ko je sovražnik začel točiti po njih z najmanj tisoč topovi. Po četrturnem topovskem ognju (v tem času so zavezniški hudo razdejali nasprotnikove položaje in oskrbovalne poti) pa so vojaki nemške 164. divizije, ki so jo komaj dobro z letali pripeljali z Balkana ter vojaki italijanskih divizij Trento in Bologna zagledali pred seboj v svetli mesečni noči angleške pionirje, ki so se z iskalci min prebijali naprej. Za njimi je prodirala pehota z bajoneti na puškah, ki so jo podpirali tanki Scorpion. Ti tanki so s posebnimi napravami prožili mine. Za njimi so hrumele težki tanki. Bilo jih je nekaj sto.

Nemški in italijanski topničarji so skoraj onemeli. Pred njimi je bilo čedalje več »tarč« in tanki so naglo napredovali prek pe-

hotnih položajev proti njim. Nemški in italijanski tanki so morali na izredno majhno razdaljo streljati po zavezniških tankih: včasih celo na daljavo 20 m.

Medtem je tudi južni del nemško-italijanske vojske, na katere čelu je bila padalska divizija Folgore, doživel takšen topniški napad, nato pa so se proti njim zavalili tanki. Tako na severu kot na jugu so italijanske in nemške tankovske enote prešle v nasprotni napad in si obupno prizadevale spremeniti usodo bitke. Toda zgodilo se je tisto, kar je bil napovedoval Montgomery: Britanci so izgubili izredno veliko težkih tankov, toda zato so bile italijansko-nemške izgube dokončne, saj niso mogli računati na okrepitev iz rezerve. Zraven tega so se mnogi italijanski in nemški tanki morali bojevati na mestu, ker niso imeli goriva, pri tem pa so bili: seveda imeniten cilj za nasprotnika.

Ob enih ponoči s 1. na 2. novembra 1942 se je začel drugi del Montgomeryjeve ofenzive. Šlo je za operacijo, ki jo je poveljnik imenoval Supercharge in ki naj bi nasprotniku zadala dokončen udarec. Rommel je lahko poslal v boj zoper to povoden hrumečega jekla komaj 140 tankov. Med temi tanki so imeli vse razpoložljive topove, med njimi tudi letalske, ki so bili tako rekoč neuporabni. 9. britanska brigada, ki je vodila napad, je imela velikanske izgube: skoraj 80 odstotkov tankov. Vendar pa je prebila obrambo nasprotnikov ter tako utrla pot za 1. oklopno divizijo, ki se je potem pognala v hrbet Rommelovih enot.

Nadaljevanje prihodnjici

Trije Himmlerjevi sodelavci pred sodiščem

V Bonnu se je začel proces proti trem nacistom, ki so bili najožji sodelavci znanega nacističnega kriminalca Himmlerja. Sodelovali so pri ustanovitvi posebnega inštituta, ki je vodil raziskave v zvezi z vsemi »nearijskimi« rasami. Obtoženi so 59-letni doktor Bruno Beger, 58-letni profesor Hans Fleischhacker — oba sta iz Frankfurta — in Wolf Dieder Wolf iz Hannoverja. Dolžijo jih, da so sodelovali pri umoru jetnikov v letih 1942 in 1943.

Dr. Bruno Beger in prof. Hans Fleischhacker se bosta morala zagovarjati zaradi umora 115 azijskih Židov in Poljakov, ki so bili zaprti v Auschwitzu in kasneje v Natzweilerju. Okostnjake žrtev so odpeljali v Strasburg, da so obogatili zbirko »podras in nerazviti«, katere glavni pobudnik je bil profesor anatomije August Hirt. O Hirtu po vojni ni bilo vesti: proglasili so ga za pogrešanega! Wolf so označili na procesu kot tipičnega »načrtovalnega kriminalca«: sam se namreč nikoli ni bavil neposredno z žrtvami, razporejal je samo njihove premešitve v Auschwitz ali Natzweiler ter določal odstotke jetnikov, ki naj bi v določenih rokih morali »izginiti«.

Branilec Hansa Fleischhackerja je takoj ob začetku zahteval, naj se proces prekine. Po njegovem mnenju namreč ne bi smelo soditi kriminalcev nemško sodišče, ker je preiskavo uvedlo ameriško vojaško sodišče. Zahtevi sta se

seveda pridružila ostala dva branilca, vendar jo je sodišče zavrnilo. Tedaj so branilci postavili drugo zahtevo, to je: naj bi sodišče razpolagalo z vsemi dokumenti v zvezi z znanimi nürnberškimi procesom proti nacističnim zdravnikom iz leta 1947, ki so v washingtonskih arhivih. Ameriške preiskovalne oblasti so za časa omenjenega procesa namreč uvedle sodni postopek proti 23 odgovornim (tudi na osnovi zbranih okostij v Strasburgu), za vse ostale pa so izrekle »obsodbo oprostitve«. Obramba je torej zahtevala, naj sodišče prekine obravnavo, dokler ne bodo razpoložljivi vsi omenjeni dokumenti.

Prispevki za šolo — spomenik NOB

Osnovna organizacija ZVVI Ajdovščina 400; Prisp. kolektiva osnovne šole Vrhovci-Ljubljana 254; Pionirski odred osnovne šole Vrhovci Ljublj. (namesto cvetja na grob F. Bevka) 150; Krajevna organizacija ZB NOV Srednja vas v Tuhinju pri Kamniku; Gospodarski vestnik Ljubljana; Goriški muzej N. Gorica, grad Kromberk (namesto venca slik. Venu Pilonu) 200; Osnovna šola Vipava (namesto venca pok. Bevu in Pilonu) 400; Prisp. članov krajevn. organiz. SZDL Bukovo: Krajevno združenje ZB NOV, namesto venca na grob pok. Klavžar Ivana 100; Mavrič Franc, Bukovo 100; Feltrin Dominik, Bukovo 100; Lesjak Jakob, Bukovo 10; Obid Jakob, Bukovo 40; Obid Franciška, Bukovo 10; Razpet Jakob, Bukovo 10; Brelih Alojzija, Bukovo 20; Razpet Janez, Bukovo 10; Špik Evstahij, Bukovo 15; Šuk Peter, Bukovo 10; Cvek Julka, Bukovo 5; Rupnik Zofija, Bukovo 10; Brišar Ivan, Bukovo 20; Gruđen Lovro, Bukovo 4; Cvek Anton, Bukovo 5; Gruđen Tončka, Bukovo 10; Pagon Janko, Bukovo 31; Leban Ivanka, Bukovo 10; Mlakar Valentin, Bukovo 10; Abram Marijana, Bukovo 10; Mavri Franciška, Bukovo 10; Mavri Henrik, Bukovo 10; Golob Marija, Bukovo 10; Osnovna šola Bakovci — M. Sobota 200; Dom export, Ljubljana 2.500; Brelih Marija, Bukovo 10; Mlakar Ivan, Bukovo 30; Jeram Franc, Bukovo 10; Trpin Anton, Bukovo 20; Mlakar Andrej, Bukovo 20; Jeram Alojz, Bukovo 10; Bevk Peter, Bukovo 20; Brelih Justin, Zakojca 15; Prezelj Franc, Zakojca 10; Trpin Stanek, Zakojca 10; Cufer Franc, Zakojca 20; Flander Julka, Zakojca 2.60; Cufer Andrej, Zakojca 10; Flander Andrej, Zakojca 2.60; Brišar Pavle, Zakojca 10; Krivec Janez, Zakojca 15; Golob Marija, Zakojca 10; Stucin Marija, Zakojca 5; Krajevni odbor SZDL Buko-

vo 200; Sedej Ivan, Gorje 50; Mlakar Ljuba, Cerkno 100; Kosmač Ivan, Labinje 50; Mavri Franciška, Gorje 50; Razpet Katarina, Vrba, Zirovnica 50; »Piramida« Maribor 500; SGP »Tehnika« Skofja Loka 500; »Nika« Železniki 1.000; »Termopola« Sovodnj 300; Temeljna izobraževalna skupnost Skofja Loka 1.000; »Šukopleskarstvo« Skofja Loka 500; Sklad za rekreacijo pri DU SRS Ljubljana (društvo upokojencev) 1.000; Goriška knjižnica Nova Gorica (nam. venca F. Bevu) 100; Milavec Karl, Kranj 50; Komunalni zavod za soc. zavarovanje N. Gorica 2.500; Zveza borcev Kal-Koritnica, Bovec 102,80.

Stanje 28. 10. 1970.: 846.422,65.

Odbor za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem prosi darovalce, da svoje prispevke nakazujejo na tekoči račun 5202-652-66. SDK Idrija sklad za izgradnjo šole v Cerknem.

Kupujte srečke partizanske denarne loterije — pomagajte graditi osnovno šolo — spomenik NOB v Cerknem.

Javno žrebanje na dan republike 29. novembra v Ljubljani. 100.000 srečk: za preko 24 milijonov dinarjev premij in dobitkov.

Cena srečke 5.— dinarjev.

45

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaje ga zavod SRS Ljubljana. Beethovnovi in sod. glasnik ZVE NOV slovenije in ZRS slovenije — tisk in cipek: SGP »Dejot« Ljubljana. Tomšičeva — Lisičeva uredniška pisarna — letna naročnina 20 tinarjev — Posla mezne številke stane 50 pav — Za novembra stane 4 tinarjev — Naročnike pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana Beethovnova 111a in poštni predal 198 XI ali na železniški zavod 401 8-20 or. SDK Ljubljana — Telefonske številke glavne in odgovorne urednice 21 911 in listov in novinarji 22-313 uprava 22 807 — Rokopisov ne vračamo